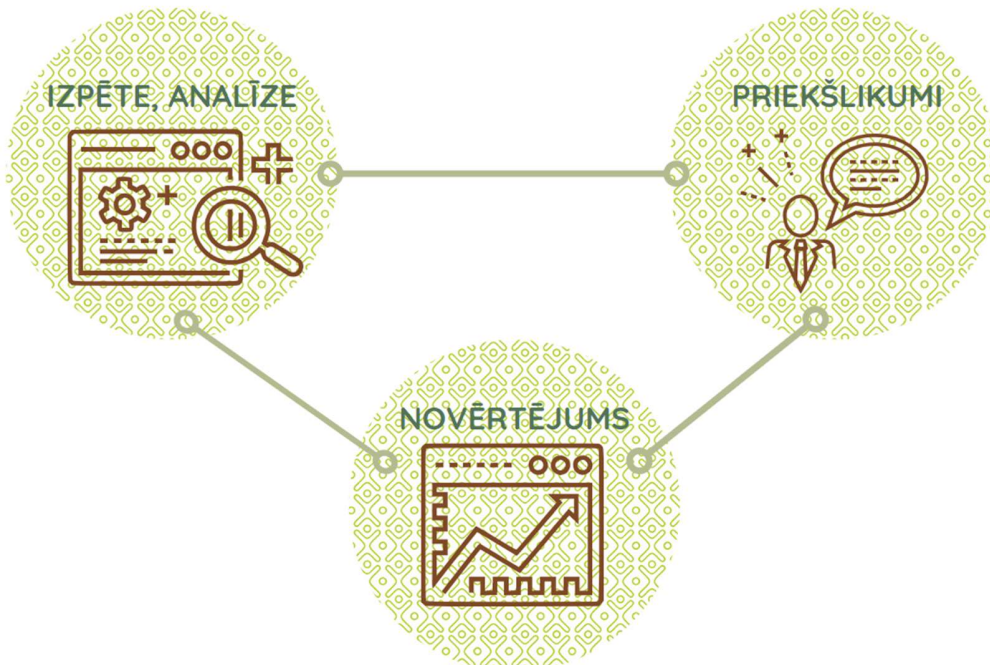

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

**“Pētījums par biedrības “Rēzeknes rajona kopienu partnerība”
sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas 2014.- 2020.
gadam” ieviešanu un priekšlikumu sagatavošana 2023.–2027. gada
stratēģijas izstrādei”**

Rēzekne, 2022

Pasūtītājs:

Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība”

Adrese: Atbrīvošanas aleja 90, Rēzekne, LV – 4601

Tālrunis: 26363497

E-pasts: ineta.elksne@rezeknespartneriba.lv
<https://www.rezeknespartneriba.lv/>

Izpildītājs:

SIA “Ķemers Business and Law Company”

Adrese: Murdu iela 19A, Salacgrīva,
Salacgrīvas novads, LV-4033

Tālrunis saziņai: 29285297

E - pasts: info@kblc.lv
<https://kblc.lv/>

Eksperti:

Iveta Reinholde Dr.sc.pol.,

Alens Martīni Mg.oec.

Pētījuma autori pateicas:

Rēzeknes novada iedzīvotājiem, kas piedalās projektu rakstīšanā un ieviešanā, vietējās attīstības stratēģijas ieviešanā un novadu attīstības kaldināšanā.

Visiem novadu iedzīvotājiem, kuri piedalījās arī iedzīvotāju aptaujā un darba grupās.

Biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” izpilddirektorei Inetai Elksnei par aktīvu līdzdarbošanos un atbalstīšanu.

Saturs

IEVADS	5
PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	6
1. VRG DARBĪBAS RAKSTUROJUMS	9
2. SOCIĀLEKONOMISKĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS	14
2.1.Demogrāfiskā situācija	14
2.2.Ekonomiskā situācija un kopienas aktivitāte	18
2.3.Attīstības plānošanas dokumentu analīze	23
2.3.1.Latgales reģiona attīstības plānošanas dokumenti	23
2.3.2.Rēzeknes novada attīstības plānošanas dokumenti	28
3. VRG ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJAS 2014. – 2020.G. ĪSTENOŠANAS NOVĒRTĒJUMS	32
3.1.Rezultatīvie rādītāji (LEADER apguve)	32
3.2.Projektu ietekmes novērtējums	41
3.3.Iedzīvotāju un ekspertu vērtējums	44
4. ĀRVALSTU PIEREDZES ANALĪZE	50
5. VRG DARBĪBAS TERITORIJAS SVID	66
6. SECINĀJUMI	69
7. PRIEKŠLIKUMI	71
7.1.Biedrības „ Rēzeknes rajona kopienu partnerība” darba uzlabošana	71
7.2.Vietējās attīstības stratēģijas nākotnes fokuss	73
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	79
1.pielikums. Informācija par ekspertu intervijām	82
2.pielikums. Informācija par iedzīvotāju aptauju	83

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

AS	Akciju sabiedrība
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
ES	Eiropas Savienība
ELFLA	Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAP	Lauku attīstības programma
LEADER	ES iniciatīva ar mērķi palīdzēt lauku iedzīvotājiem pašiem uzlabot dzīves kvalitāti un labklājību savā teritorijā
LLKC	Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs
IK	Individuālais komersants
IU	Individuālais uzņēmums
KS	Kooperatīvā sabiedrība
NVO	Nevalstiskā organizācija
RSEZ	Rēzeknes speciālā ekonomiskā zona
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
TIC	Tūrisma informācijas centrs
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VAS	Vietējās attīstības stratēģija
SVVA	Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija
VRG	Vietējās rīcības grupas
ZS	Zemnieku saimniecība

IEVADS

Pētījuma mērķis ir izvērtēt biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” (turpmāk – Partnerība) Sabiedrības virzītas attīstības stratēģijas 2015.– 2020. gadam rīcības plāna īstenošanas efektivitāti, finansējuma izlietojuma ietekmi uz izvirzītajiem mērķiem vietējās rīcības grupas (turpmāk - VRG) teritorijā, kā arī definēt turpmākos darbības virzienus attīstības stratēģijas sagatavošanai 2023. – 2027. gada plānošanas periodam un izstrādāt rekomendācijas ar akcentu uz inovatīvu risinājumu identificēšanu, to īstenošanas iespējām un riskiem.

Pētījums tika veikts laika periodā no 2022. gada februāra līdz 2022. gada aprīlim. Pētījumā uzmanība tika pievērsta vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas ietekmei uz Rēzeknes novada (līdz 2021. gada 1. jūlijam – Rēzeknes un Viļānu novadu) attīstību un ar stratēģijas ieviešanu saistītajām izmaiņām partnerības teritorijā.

Līdz administratīvi teritoriālajai reformai, kas tika īstenota Latvijā 2021.gadā, Rēzeknes novada teritoriju veidoja divas administratīvās teritorijas – Rēzeknes un Viļānu novads. Līdz ar to, pētījumā, analizējot VRG teritorijas sociālekonomiskos rādītājus, statistikas dati tiek skatīti un norādīti Rēzeknes novada un Viļānu novada administratīvās teritorijas griezumā.

Pētījums atspoguļo izvērtētāju viedokli, kas var būt atšķirīgs no valsts pārvaldes iestāžu oficiālā viedokļa, biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” viedokļa un viedokļa, kas pausts rīcībpolitikas plānošanas dokumentos un citos oficiālajos dokumentos. Šajā ziņojumā ietvertie secinājumi un ieteikumi tika formulēti informācijas analīzes gaitā, ņemot vērā gan statistikas datus, gan intervijās, diskusijās un darba grupās paustās atziņas. Līdz ar to izmantojot citu metodoloģiju datu analīzei, var nonākt pie citiem secinājumiem, nekā tie ir atspoguļoti šajā ziņojumā.

Pētījuma secinājumi un ieteikumi ir balstīti uz izvērtējuma gaitā iegūto informāciju, un tie ir izmantojami, lai izstrādātu vietējās attīstības stratēģiju nākamajam plānošanas periodam.

PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Pētījuma mērķis ir izvērtēt biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” Sabiedrības virzītas attīstības stratēģijas 2015. – 2020. gadam (turpmāk – Stratēģija) rīcības plāna īstenošanas efektivitāti, finansējuma izlietojuma ietekmi uz izvirzītajiem mērķiem vietējās rīcības grupas (turpmāk - VRG) teritorijā, kā arī definēt turpmākos darbības virzienus attīstības stratēģijas sagatavošanai 2023. – 2027. gada plānošanas periodam un izstrādāt rekomendācijas ar akcentu uz inovatīvu risinājumu identificēšanu, to īstenošanas iespējām un riskiem.

Pētījuma pasūtītāja definētie uzdevumi:

1. Sagatavot izvērtējuma ziņojumu par 2015. – 2020. gada Stratēģijas rīcības plāna pasākumu īstenošanu, pārraudzības un novērtēšanas pilnveidošanu lauku attīstības veicināšanas jomā, izvērtējot īstenotos pasākumus kontekstā ar atbilstību mērķa grupas vajadzībām, veiktā ieguldījuma un resursu proporcionalitāti pret sasniegtajiem rezultātiem un faktisko ietekmi (īstermiņa, ilgtermiņa) uz lauku iedzīvotāju dzīves kvalitāti, kā arī jāsniedz Partnerības darbības analīzē balstītas rekomendācijas par Stratēģijas rīcības plāna pilnveidošanu.
2. Izvērtēt vismaz 5 Eiropas Savienības dalībvalstu – Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Somijas, un/vai citu – rīcībpolitiku, labās prakses piemērus un īstenotos atbalsta pasākumus lauku attīstības veicināšanas jomā. Balstoties uz dalībvalstu pieredzes izvērtējumu, sniegt esošajā politiskajā, institucionālajā, finansiālajā un tiesiskajā ietvarā reāli īstenojamas un analīzē balstītas rekomendācijas par nepieciešamajiem partnerības stratēģijas rīcības plāna uzlabojumiem lauku attīstības veicināšanā, sniedzot argumentētus priekšlikumus attīstības stratēģijas pilnveidē, izvērtējot piedāvātā risinājuma potenciālos riskus un ieguvumus īstermiņā un ilgtermiņā.
3. Pamatojoties uz Partnerības 2015. – 2020. gada Stratēģijas īstenošanas rezultātiem, jāizstrādā priekšlikumi Partnerības turpmākai darbībai un attīstības stratēģijas sagatavošanai 2021. – 2027. gada plānošanas periodam.

Pētījuma sagatavošanā tika izmantota šāda metodoloģija:

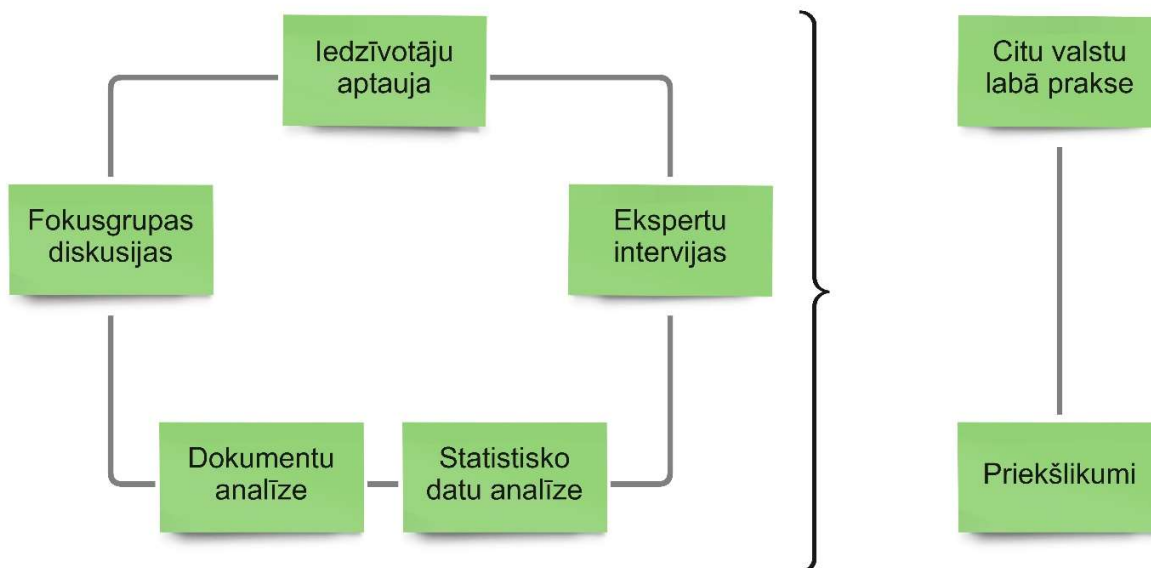
1. **Statistiskās informācijas apkopošana un datu analīze** laika griezumā. Aptvertais laika periods bija no 2015.gada līdz 2020.gadam. Izvēlētais laika periods ne tikai aptver Stratēģijas darbības laiku, bet arī sniedz priekšstatu par situāciju pirms Stratēģijas izstrādes un ieviešanas. Analizējot kvantitatīvo informāciju, eksperti pievērsa uzmanību korelācijai starp dažādiem datiem, tādā veidā identificējot gan problēmjautājumus, gan arī iespējamās problēmas, kas būtu jārisina nākamajā attīstības stratēģijā.
2. **Fokusa grupas diskusijas** ar biedrības padomes locekļiem un biedriem, iesaistot arī jauniešus, biedrības un uzņēmējus.

3. **Intervijas ar ekspertiem** tika veiktas, lai noskaidrotu ekspertu viedokli par teritorijas attīstības perspektīvām.
4. **Dokumentu analīze** ietvēra gan Stratēģijas, gan saistīto dokumentu (Rēzeknes novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un Attīstības programmas, Latgales stratēģija 2030, Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021.-2027.gadam) kvalitatīvo analīzi ar mērķi noteikt Stratēģijas un saistīto dokumentu pārklāšanās pakāpi un savstarpējo papildinātību.
5. **Labās prakses** piemēri ir veidoti kā gadījuma analīze par citu ES dalībvalstu VRG stratēģijām un stratēģijās iekļautajām prioritātēm un pasākumiem. Piemēri tika atlasīti izvērtējot, cik lielā mērā labā prakse ir izmantojama un pārceļama uz Partnerības stratēģiju. Gadījuma izpēte (angl. *case study*) ir kvalitatīvas analīzes metode, ar kuras palīdzību tiek aprakstīts gadījums (t.i., valsts vai VRG labā prakse), lai iegūtu unikālu informāciju par pētāmo objektu un atbildētu uz pētījuma jautājumu.
6. **Iedzīvotāju anketēšana.** Pētījuma laikā tika izstrādāta aptaujas anketa, veikta iedzīvotāju anketēšana par biedrības darbību un iedzīvotāju vērtējumu par LEADER projektu ieguvumiem. Iedzīvotāju anketēšanai tika izmantota „sniega bumbas” izlases metode, kas paredz, ka iesaistītie iedzīvotāji (piem., biedrības padomes locekļi, aktīvie biedri) anketēšanā iesaista sev pazīstamos cilvēkus un kaimiņus no pagastiem. Tādā veidā ir iespējams panākt, ka tiek noskaidrots to iedzīvotāju tīkls, kas atpazīst biedrības aktivitātes. Tāpat, šādā veidā ir iespējams noskaidrot, kuri pagasti un kuras sociālās grupas nav bijušās pietiekamā apjomā uzrunātas un aicinātas piedalīties biedrības aktivitātēs.

Pētījuma ietvaros tika izmantota tādu kvalitatīvo pētniecības metožu un kvantitatīvo pētniecības metožu izmantošana, lai sasniegtu pētījuma mērķi un uzdevumu izpildi, izmantojot valstī, ES un pasaulē veiktus pētījumus, zinātnisko literatūru un statistiskās informācijas datu avotus.

Pētījumā ietvaros ir ievēroti pētniecības ētikas nosacījumu, kas attiecināmi uz kvalitatīvo pētniecības metožu (intervijas, fokusa grupas diskusijas) izmantošanu.

Pētījuma algoritms ir veidots šādi:

1. attēls. Pētījuma metodoloģijas algoritms.

Izmantotā metodoloģija nodrošina pētījuma mērķa sasniegšanu un darba uzdevumu īstenošanu un sagaidāmo rezultātu sasniegšanu, kā arī aptverošu pētāmās problemātikas un tās dažādo aspektu pamatotu analīzi. Atbilstoši metodoloģijai un, kombinējot dažādas pētniecības metodes, ir panākti analīzē balstīti secinājumi un ieteikumi.

1. VRG DARBĪBAS RAKSTUROJUMS

Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” ir nevalstiska organizācija (turpmāk - Partnerība), kas dibināta 2007.gada septembrī un vieno dažādu sabiedrības interešu pārstāvjus no vietējās attīstības organizācijām, vietējām pašvaldībām, uzņēmējiem un iedzīvotāju grupām. Partnerības principu ievērošanu nodrošina un pārvaldes struktūru veido augstākā lēmējinstītūcija (Kopsapulce), pārstāvju lēmējinstītūcija (Padome), Izpildinstītūcija (Izpilddirektors). Partnerībā kopā reģistrēti 36 biedri, kas pārstāv NVO sektoru, privātpersonas, uzņēmējus, vietējo pašvaldību.

Biedrības mērķis ir ar savu darbību veicināt Rēzeknes novada teritorijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu, sekmējot ilgtspējīgu lauku attīstību, kas ietver gan ekonomiskās un sociālās aktivitātes pieaugumu, gan teritorijas apkārtējās vides uzlabošanu un esošo resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Biedrības darbības teritorija aptver Rēzeknes novada teritoriju, kurā ietilpst 28 administratīvās teritoriju vienības un 1 pilsēta – Viļāni. Biedrības darbības teritorijas kopējā platība ir 2811 km², kurā dzīvo 31055 iedzīvotāji.

2. attēls. VRG darbības teritorija.

Partnerības darbība ir vērsta uz vietējās kopienas teritorijas attīstību, piesaistot valsts, Eiropas Savienības un labdarības fondu finansējumu, tiek risinātas konkrētas iedzīvotāju vajadzības, sekmēta teritorijas attīstība. Partnerība ir viena no 35 vietējām rīcības grupām Latvijā, kas savā darbības teritorijā Lauku attīstības programmas ietvaros īsteno **LEADER pieeju**, balstoties uz Partnerības izstrādāto SVVA Stratēģiju noteiktam plānošanas periodam.

Partnerības darbības viens no galvenajiem uzdevumiem – attiecīgajam plānošanas periodam izstrādāt teritorijas Stratēģiju un veikt VRG pienākumus saskaņā ar Latvijas lauku attīstības programmu.

Partnerības darbības galvenie uzdevumi:

1. Attiecīgajam plānošanas periodam izstrādāt un ieviest vietējās teritorijas attīstības Stratēģiju;
2. Veikt VRG pienākumus saskaņā ar Latvijas Lauku attīstības programmas nosacījumiem;
3. Izstrādāt, apspriest, komentēt uz lauku iedzīvotāju dzīves kvalitāti un teritorijas ilgtspējīgas attīstības ietekmējošus plānošanas dokumentus, kas tiek izstrādāti dažādos līmeņos;
4. Sekmēt un veicināt biedrības darbības teritorijas ilgtspējīgu lauku attīstību;
5. Attīstīt vietējo kopienu kapacitāti;
6. Sekmēt kopienu iniciatīvas, kas vērstas uz sabiedrības izglītošanu un sociālās izslēgtības mazināšanu;
7. Iesaistīties lauku teritoriju un kopienu problēmu risināšanas aktivitātēs;
8. Rosināt iedzīvotāju sadarbību un līdzdalību savas apkaimes dzīves kvalitātes uzlabošanā;
9. Veicināt sekmīgu dažādu finansējuma avotu piesaisti un apgūšanu biedrībām un nodibinājumiem, uzņēmējiem u.c.;
10. Sekmēt biedrību un nodibinājumu savstarpējo sadarbību, kā arī to sadarbību ar valsts un pašvaldībām un to institūcijām, uzņēmējiem un to partneriem ārvalstīs;
11. Atbalstīt biedrības un nodibinājumus, sabiedrības interešu grupas un iedzīvotājus ar informatīvajiem, tehniskajiem, konsultatīvajiem un izglītojošiem pakalpojumiem;
12. Veicināt un organizēt pieredzes apmaiņas pasākumus novadu, Latvijas un ārvalstu teritorijās.

Partnerības darbības mērķu sasniegšanai tiek īstenoti projekti - Lauku attīstības programmas pasākumā: "Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju", "Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana un teritorijas aktivizēšana", "Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība".

Partnerībai ir projektu īstenošanas pieredze arī citās atbalsta programmās: Sabiedrības integrācijas fonda projekts "Jauniešu pilsoniskās līdzdalības atklāsmei "Izzini, atklāj un izveido""(2018); Labdarības fondā "Borisa un Ināras Teterevu fonds" - projekts "Biedrības kopienas filantropijas nostiprināšanu, organizējot iedzīvotāju forumu un nodrošinot vietējo iedzīvotāju iesaisti vietējās kopienas attīstībā" (2015).

Partnerība aktīvi iesaistās un līdzdarbojas dažādos kopienu attīstības pasākumos, piemēram, Rēzeknes novada Jaunatnes forums; Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra iniciatīvas "Eksporta klubs", "Laukiem būt", **Latvijas lauku foruma aktivitātes** "Lauku kopienu nedēļa", "Latvijas lauku kopienu parlaments", "Attīstības sadarbība", "Kopienu spēles",

“Latvijas Lauku jaunatnes forums”. Līdzdarbošanās un iesaistīšanās kopienas aktivitātēs stiprina Partnerības saikni ar vietējiem iedzīvotājiem, veido izpratni par teritorijas attīstības vajadzībām un perspektīvam.

Partnerība ir biedrības “Latvijas lauku forums” (LLF) biedrs. LLF aktivitātes un daudzveidīgie projekti rosina Partnerību uz pozitīvām pārmaiņām un jauniem izaicinājumiem. Partnerības darbības mērķis paredz nepārtrauktu darbības nodrošināšanu kopienas attīstībai, kas ietver tīklošanās aktivitātes un daudzveidīgas pilsoniskās līdzdalības iniciatīvas.

Partnerības organizē dažādus izglītojušos pasākumus par LEADER programmas iespējām:

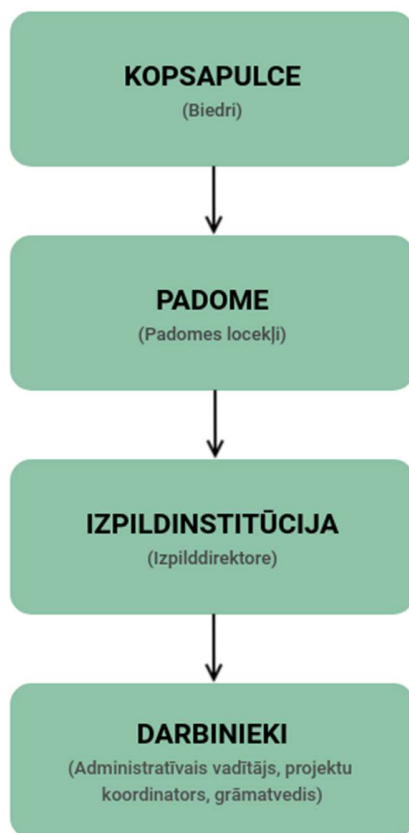
- izglītojošie semināri, piesaistot dažādu nozaru ekspertus (piem., “LEADER veiksmes maratons”)¹;
- pieredzes apmaiņas pasākumi;
- apmācību cikls Latgales reģiona uzņēmējiem (Latgales VRG sadarbības projekta ietvaros).

VRG teritorijas attīstības stratēģiskie mērķi:

- sekmēt uzņēmējdarbības attīstību un uzņēmējdarbības vides sakārtošanu;
- sekmēt racionālas un optimālas tehniskās infrastruktūras attīstību;
- veicināt uz modernām tehnoloģijām balstītas sociālās infrastruktūras attīstību;
- veicināt darbaspēka konkurētspējas paaugstināšanu;
- nodrošināt ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.

Partnerības organizatorisko struktūru veido Kopsapulce, Padome, Izpildinstitūcija un darbinieki.

¹ Rēzeknes Partnerība (2021). LEADER veiksmes maratona piedalījās vairāk nekā 60 dalībnieki. Pieejams: <https://www.rezeknespartneriba.lv/index.php/jaunumi/zinu-arhivs/417-leader-veiksmes-maratona-piedalijas-vairak-ka-60-dalibnieki>

3. attēls. Partnerības pārvaldes struktūra

Partnerības augstākā lēmējinstītūcija ir Kopsapulce, kurā tiesīgi piedalīties visi Partnerības biedri. Kopsapulcei ir tiesības apstiprināt partnerības statūtus un to grozījumus, ievēlēt Padomes locekļus un to kandidātus, kā arī lemt par viņu atsaukšanu saskaņā ar Kopsapulces apstiprināto nolikumu. Kopsapulci veido 36 Partnerības biedri. Informācija par biedru skaitu sadalījumā pēc to juridiskā statusa skatāma 1.tabulā.

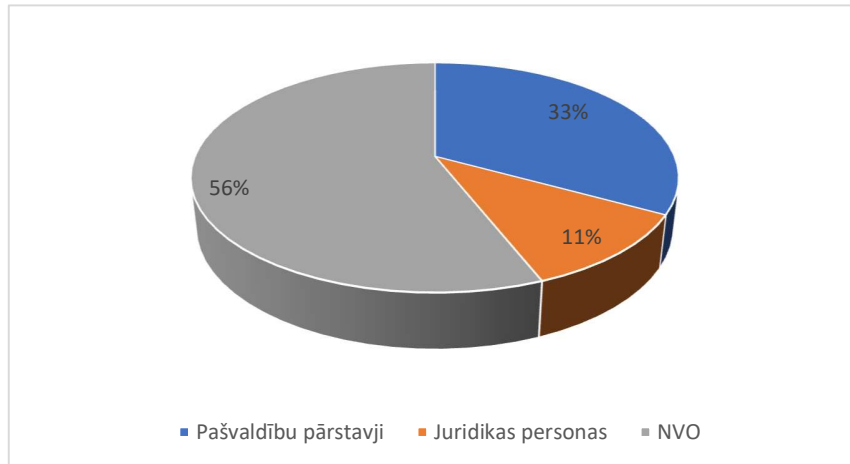
1.tabula. Partnerības biedru sastāvs.

Biedra statuss/sectors	Biedru skaits
Fiziskas personas	9
Biedrības	22
Pašvaldība	1
LPKS	1
ZS	3

2022. gadā Partnerības biedru sastāvā ir 22 biedrības, 9 fiziskas personas, 4 juridiskas personas (SIA, ZS un AS) un 1 pašvaldība (Rēzeknes novada pašvaldība).

Partnerības padome ir Kopsapulces ievēlētā pārstāvju lēmējinstītūcija, kura sastāv no padomes priekšsēdētāja un 8 padomes locekļiem. Lēmējinstītūcijā ir iekļauti pārstāvji, kas pārstāv dažādu sabiedrības grupu intereses – lauksaimnieku (fizisku personu, kas darbojas

jebkurā lauksaimniecības jomā, juridisku personu, kas veic saimniecisko darbību lauksaimniecības jomā vai nevalstisko organizāciju, kas pārstāv lauksaimnieku intereses), lauku sieviešu (sieviešu, kuru dzīvesvieta ir deklarēta lauku teritorijā vai nevalstisko organizāciju, kas pārstāv lauku sieviešu intereses) un jauniešu (fizisku personu vecumā līdz 25 gadiem vai nevalstisko organizāciju, kas pārstāv jauniešu intereses).

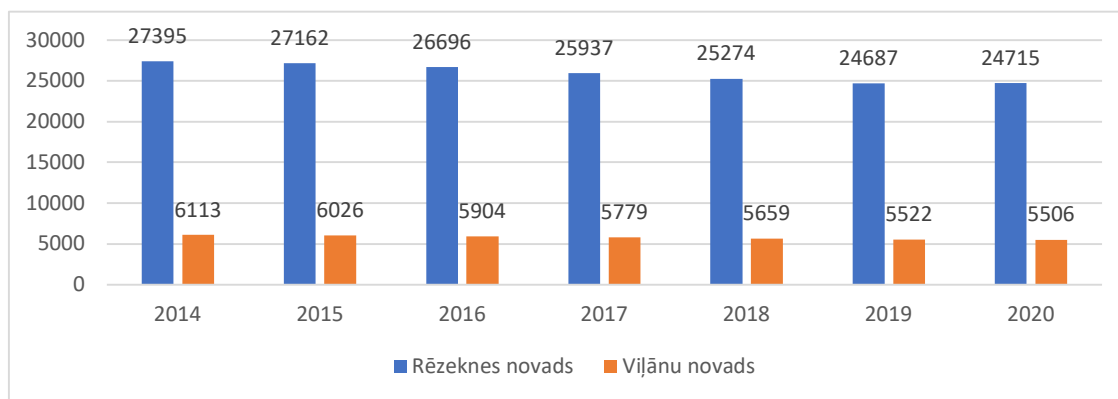
4. attēls. Partnerības padomes sastāvs, %

Partnerības padomes sastāvu veido 33% pašvaldību pārstāvji, 11% juridiskas personas un 56% nevalstiskās organizācijas, ievērojot partnerības principu, kas paredz, ka no katra sektora tiek pārstāvēts viedoklis. Partnerības izpildinstitūcija ir izpilddirektors, kas vada un pārstāv Partnerību. Partnerības darbības kontroli veic revidents. Ikgadējos gada pārskatu sastāda, un ar grāmatvedību saistītos pienākumus veic grāmatvedis.

2. SOCIĀLEKONOMISKĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

2.1. Demogrāfiskā situācija

Iedzīvotāju skaita samazinājums un iedzīvotāju vecumstruktūras izmaiņas ir bijusi Latvijas problēma jau ilgus gadus. Iedzīvotāju samazinājums turpinājās gan pēc Latvijas iestāšanās ES, gan pēc administratīvi teritoriālās reformas 2009. gadā. Turklāt iedzīvotāju skaita kritums ir noticis arī brīdī, kad Latvijas ekonomika sāka atkopties un tika novērota tās būtiska izaugsme. Tas nozīmē to, ka iedzīvotāju skaita kritumu ietekmē ļoti daudzi faktori, un nav iespējams noteikt vienu dominējošo faktoru.

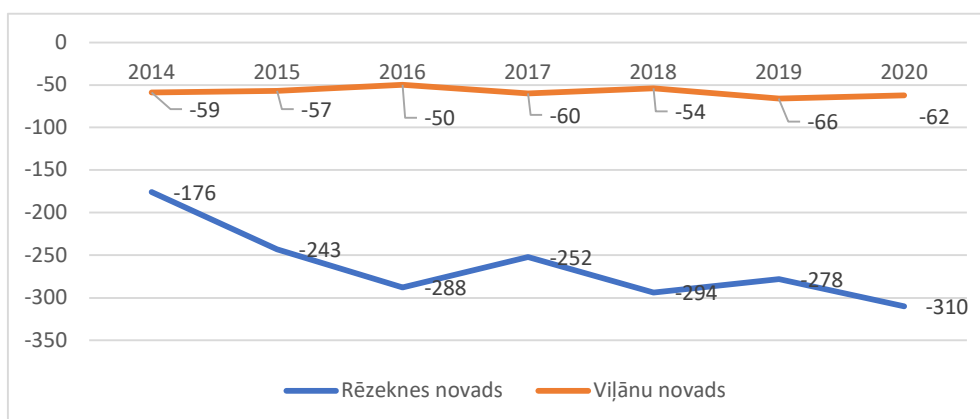

5. attēls. Iedzīvotāju skaits Rēzeknes un Viļānu novadā, uz gada sākumu (2014. – 2020).²

Laika periodā no 2014.gada iedzīvotāju skaits Rēzeknes novadā ir samazinājies par 11% jeb par 2680 cilvēkiem. Kā redzams attēlā, tad 2020. gadā novērojams rets notikums, proti, Rēzeknes novadā, salīdzinot ar 2019. gadu, ir bijis iedzīvotāju skaita pieaugums par 0,01%, jeb 28 cilvēkiem. Viļānu novadā tendence gan ir bijusi ar negatīvu līkni visā septiņu gadu periodā. Iedzīvotāju skaits laika periodā no 2014. gada ir samazinājies par 11% (kas ir precīzi tikpat, cik Rēzeknes novadā), jeb 607 cilvēkiem. Saglabājoties šādai samazinājuma tendencei var prognozēt, ka pat neskatoties uz to, ka 2020. gadā Rēzeknes novadā tika novērots mazs pieaugums, 2027.gadā Partnerības teritorijā būs, aptuveni, 27 000 iedzīvotāju.

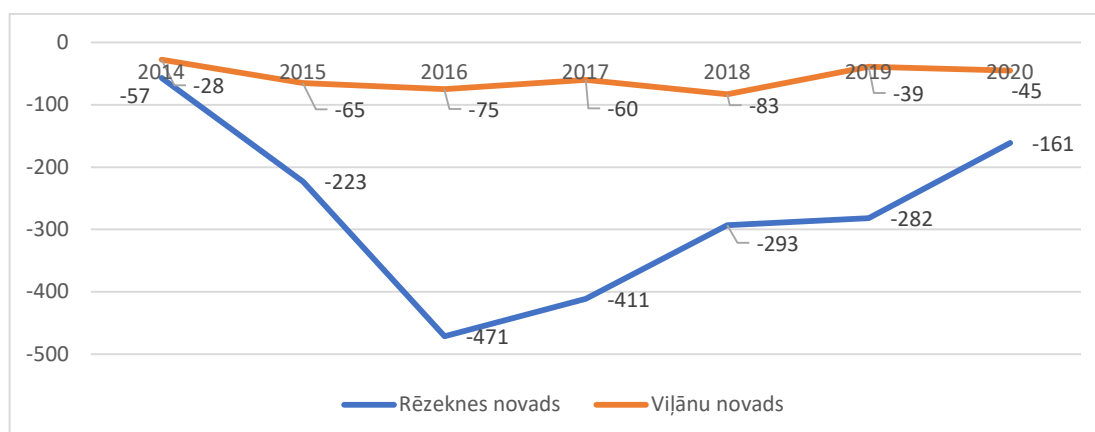
Apskatot iedzīvotāju dabisko pieaugumu un migrācijas saldo, lieki piebilst, ka pozitīvas vērtības skaitļus, laika posmā no 2014.–2020. gadam, Partnerības teritorijā neatrast.

² CSP datubāze, IRS03

6. attēls. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums Partnerības teritorijā (2014. – 2020.).³

Dabiskais pieaugums (starpība starp attiecīgajā periodā piedzimušo un mirušo skaitu) Partnerības teritorijā ir piedzīvojis lielu kritumu, salīdzinot ar 2014. gadu. Ja skatās atsevišķi pa administratīvajām teritorijām pirms administratīvi teritoriālās reformas 2021. gadā, tad Viļānu novads ir, caurmērā saglabājis līdzīgu līkni savukārt Rēzeknes novadā līknei, ir novērojama caurmērā negatīva tendence, izņemot 2017. un 2019. gadā, kad līkne uzņēma pozitīvu kursu.

7. attēls. Migrācijas saldo Partnerības teritorijā (2014. – 2020.).⁴

Lai arī migrācijas saldo kopumā ir ar negatīvu vērtību Partnerības teritorijā, tomēr ir novērojams, ka Rēzeknes novadā līdz administratīvi teritoriālai reformai 2021. gadā šī līkne ir ar augšupejošu tendenci jau sākot no 2016. gada. Savukārt Viļānu novadā līkne ir neviennozīmīga.

Samazinoties iedzīvotāju skaitam, samazinās arī iedzīvotāju blīvums. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2016. gada sākumā Rēzeknes novadā iedzīvotāju blīvums bija 12

³ CSP datubāze, IRS03

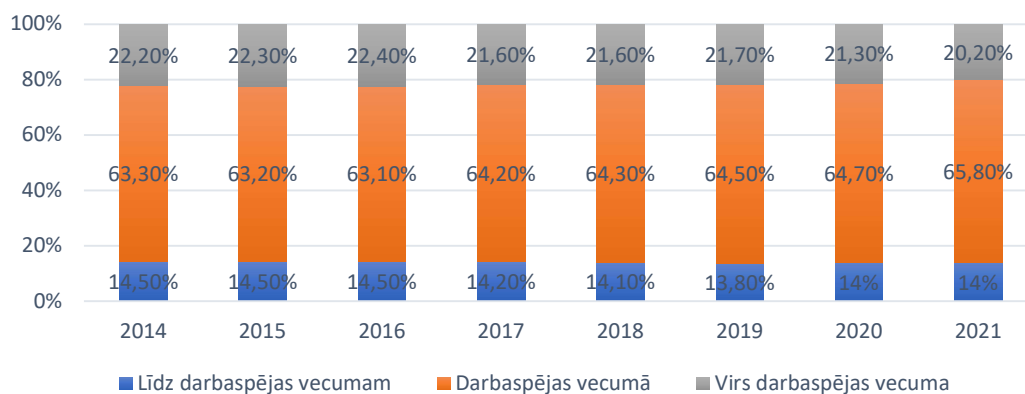
⁴ Turpat

cilvēku uz km² savukārt Viļānu novadā – 21 cilvēki uz km². Turpretī 2020. gadā Rēzeknes novadā 10 cilvēki uz km², savukārt Viļānu novadā – 19 cilvēki uz km².⁵

Iedzīvotāju skaita samazināšanās Partnerības teritorijā pēdējo septiņu gadu laikā ir negatīva tendence. Šāda konstanta iedzīvotāju skaita samazināšanas ļauj secināt, ka:

- Iedzīvotāju skaits samazinās neatkarīgi no valsts, pašvaldību, biedrību un uzņēmumu pūlēm, kas ieguldītas teritorijas attīstībā.
- Iedzīvotāju skaits samazinās, lai gan kopumā valstī notiek ekonomiskā izaugsme.
- Iedzīvotāju skaita izmaiņas notiek neatkarīgi no realizētajām atbalsta programmām un pasākumiem. Tas nozīmē, ka ar dažādu ES struktūrfondu palīdzību realizētie projekti var būt, ietekmējuši infrastruktūru un tās kvalitāti, bet tie nav spējuši ietekmēt iedzīvotāju lēmumus par mobilitāti uz citu novadu, pilsētu vai valsti.
- Samazinoties iedzīvotāju skaitam un blīvumam, pieaugs publisko pakalpojumu infrastruktūras izmaksas. Pieaugošās infrastruktūras izmaksas var daļēji kompensēt ar digitāliem risinājumiem, tomēr tad ir nepieciešams palielināt iedzīvotāju digitālās prasmes.

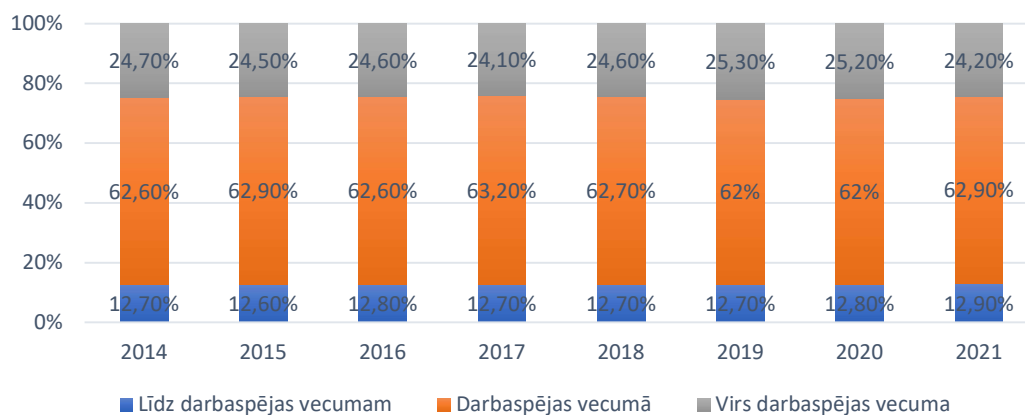
Neapšaubāmi, šādas vispārējās demogrāfiskās tendences nozīmē arī būtiskas izmaiņas iedzīvotāju vecumstruktūrā. No nākotnes perspektīvas svarīgi ir saprast, kāda ir iedzīvotāju vecumstruktūra, kas daļēji var sniegt informāciju par to, kādas problēmas pašvaldības un partnerības vietējām kopienām būs jārisina tuvākā pārskata periodā.

8.attēls. Iedzīvotāju īpatsvars Rēzeknes novada administratīvajā teritorijā līdz darbaspējas vecumam, darbaspējas vecumā un virs darbaspējas vecuma.⁶

⁵ CSP datubāze, IRD061

⁶ CSP datubāze, IRD010

9.attēls. Iedzīvotāju īpatsvars Viļānu novada administratīvajā teritorijā līdz darbības vecumam, darbības vecumā un virs darbības vecuma.⁷

Salīdzinot 2014.gadu ar 2021.gadu Rēzeknes novada administratīvajā teritorijā var novērot pozitīvu tendenci, ka cilvēku skaits darbības vecumā ir palielinājies par 2,5%. Tas, galvenokārt, saistīts ar to, ka par 2% samazinājies cilvēku skaits virs darbības vecuma. Savukārt Viļānu administratīvajā teritorijā var novērot tikai minimālās izmaiņas procentuālos sadalījumus, jo galvenā tendence paliek nemainīga. Lielākā daļa iedzīvotāju (virs 60% no novada iedzīvotājiem) šobrīd ir darbības vecumā, kas nozīmē, ka šie cilvēki ir darba tirgū (kā darbinieki, vai darba devēji, vai arī bezdarbnieki). Otrā lielākā vecumgrupa ir personas virs darbības vecuma (virs 20% no kopējā iedzīvotāju skaita Partnerības teritorijā) jeb pensionāri, kas kopumā liecina par to, ka demogrāfijas samazinājuma rezultātā samazinājies ir pensionāru skaits. Savukārt personas zem darbības vecuma ir zem 14%, kopumā saglabājot stabilu tendenci pārskata periodā. Attiecīgi, prognozējot situāciju pēc 15-20 gadiem būs jārisina problēmas, kas būs saistītas ar būtiskām izmaiņām iedzīvotāju sastāvā – būs liels skaits personu virs darbības vecuma vai tuvu šim vecumam, un būs salīdzinoši mazāks personu skaits darbības vecumā, uz kuru pleciem gulsies trīskāršs uzdevums – būt darba tirgū, un nopelnīt savu iztiku, balstoties uz solidaritātes principa no nodokļiem uzturēt personas virs darbības vecuma un vēl domāt par savu bērnu izglītošanu. Sabiedrības novecošanās un ar to saistītas problēmas būs jārisina arī vietējām kopienām, meklējot veidus un inovatīvas pieejas, kā izmantot senioru unikālās zināšanas un prasmes lauku attīstībai jauno tehnoloģiju izaicinājumu kontekstā.

⁷ Turpat, IRD010

2.2. Ekonomiskā situācija un kopienas aktivitāte

Iedzīvotāju skaita samazinājums un neiepriecinošās prognozes par iedzīvotāju vecumstruktūru, vēl nenozīmē, ka iedzīvotāji Partnerības teritorijā būtu neaktīvi. Sabiedrisko organizāciju, biedrību un nodibinājumu (jeb NVO) sadalījums 2019. gadā ir ļoti atšķirīgs starp Rēzeknes un Viļānu novadu administratīvajām teritorijām.

Rēzeknes administratīvā teritorija

Viļānu administratīvā teritorija

242

NVO skaits

34

10.attēls. NVO skaits Rēzeknes un Viļānu novadu administratīvajās teritorijās.

Rēzeknes novada administratīvajā teritorijā bija 242 NVO (jeb 1 uz 102 iedzīvotājiem), bet Viļānu novada administratīvajā teritorijā bija 34 NVO (jeb 1 uz 162 iedzīvotājiem).⁸ Šie dati liecina, ka nosacīti visaktīvākie iedzīvotāji dzīvo Rēzeknes novada administratīvajā teritorijā, bet mazāk aktīvi ir Viļānu novada administratīvajā teritorijā. Savukārt, skatot NVO skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, tad Rēzeknes novada administratīvajā organizāciju blīvuma indekss ir 9,80, savukārt Viļānu novada administratīvajā teritorijā - 6,16. Tā kā 2019. gadā Latvijā kopumā bija reģistrētas un aktīvas (nelikvidētas) 23838 sabiedriskās organizācijas, biedrības un nodibinājumi,⁹ vidējais NVO blīvums uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā bija 12,45, tad var redzēt, ka kopumā Partnerības teritorijas kopienas aktivitāte, veidojot NVO, ir zemāka nekā vidējais rādītājs Latvijā.

Vienlaikus, NVO skaits nav vienīgais rādītājs, kas atspoguļo iedzīvotāju aktivitāti un kapacitāti. Ekonomisko aktīvo uzņēmumu (nevis tikai reģistrēto) skaits katrā novadā arī liecina par iedzīvotāju aktivitāti. Ekonomiskās aktivitātes līmenis liecina gan par iedzīvotāju gatavību un prasmēm iesaistīties uzņēmējdarbībā, gan arī iezīmē teritorijas nākotnes ekonomiskās izaugsmes potenciālu.

⁸ Latgales plānošanas reģions (2019). Apkopoti statistikas dati par Latgales nevalstiskām organizācijām Pieejams: <https://lpr.gov.lv/lv/2019/apkopoti-dati-par-latgales-nevalstiskam-organizacijam/#.YkwOnChBxPY>

⁸ Latvijas Pilsoniskā alianse (2019). Latvijas nevalstisko organizāciju sektora pārskats: skaits, aktivitāte, finanses 2019. Pieejams: <https://nvo.lv/uploads/201911141454365728.pdf>

⁹ Turpat.

Lai izprastu partnerības teritorijas ekonomikas struktūru, ir jāaplūko gan jomas, gan arī uzņēmējdarbības formas, kurās darbojas ekonomiski aktīvie iedzīvotāji. Salīdzinot divus gadus - 2014. un 2020. gadu var redzēt, ka Rēzeknes un Viļānu administratīvo teritoriju kopējās tendences liecina, ka samazinās zemnieku un zvejnieku saimniecību un fizisko personu – saimnieciskā darba veicēju skaits. Tas visticamāk ir saistāms ar kopējām strukturālām pārmaiņām lauksaimniecībā, kur saimniecības kļūst industrializētas un produktīvākās. Tāpat, lēmumu attiekties no saimnieciskās darbības veicēja statusa (t.i., pašnodarbinātā) par labu citai uzņēmējdarbības formai var būt veicinājušas arī izmaiņas nodokļus reglamentējošos normatīvajos aktos, nosakot minimālo obligāto, valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu apjomu, neatkarīgi no saimnieciskās darbības būtības un faktiskā ieņēmumu apjoma.

Rēzeknes novada administratīvajā teritorijā ir samazinājies arī fondu, nodibinājumu un biedrību skaits, kā arī pašvaldību budžeta iestāžu skaits, savukārt Viļānu novada administratīvajā teritorijā šie skaitļi ir palikuši teju nemainīgi. Kā novērojams, tad Rēzeknes administratīvajā teritorijā palielinājies ir gan individuālo komersantu skaits, gan arī komercsabiedrību skaits, savukārt Viļānu novadā šie skaitļi ir palikuši nemainīgi.

2.tabula. Ekonomiski aktīvās vienības.¹⁰

Veids	Novads	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Fiziskas personas – saimnieciskā darba veicējs	Rēzeknes	1109	1092	1000	923	912	870	858
	Viļānu	197	175	181	171	181	152	150
Zemnieku un zvejnieku saimniecības	Rēzeknes	445	431	419	398	401	392	362
	Viļānu	49	49	44	45	42	43	41
Individuālie komersanti	Rēzeknes	63	70	65	66	69	64	68
	Viļānu	15	15	15	12	10	11	15
Komerccabiedrības	Rēzeknes	344	349	351	356	376	400	388
	Viļānu	84	82	87	83	87	88	84
Fondi, nodibinājumi un biedrības	Rēzeknes	121	121	113	85	93	80	66
	Viļānu	17	20	17	12	12	15	18
Valsts budžeta iestādes	Rēzeknes	-	-	-	-	-	-	-
	Viļānu	-	-	-	-	-	-	-
Pašvaldību budžeta iestādes	Rēzeknes	31	30	28	28	28	10	8
	Viļānu	2	2	2	2	2	2	2

Zemnieku un zvejnieku saimniecību samazinājums sākās jau kopš 2010. gada, jo, mainoties normatīvajiem aktiem, daudzas zemnieku saimniecības pārreģistrējās par komercsabiedrībām. Taču analizējot kopējo privātā sektora (pašnodarbinātie, individuālie komersanti, komercsabiedrības, zemnieku saimniecības) apjomu var secināt, ka 2020. gadā Rēzeknes novada administratīvajā teritorijā vidēji viens privātais uzņēmums ir uz 15 iedzīvotājiem, savukārt Viļānu novada administratīvajā teritorijā – 1 uzņēmums uz 19 iedzīvotājiem, kas atpauk no vidējiem rādītājiem Latvijā kopumā.

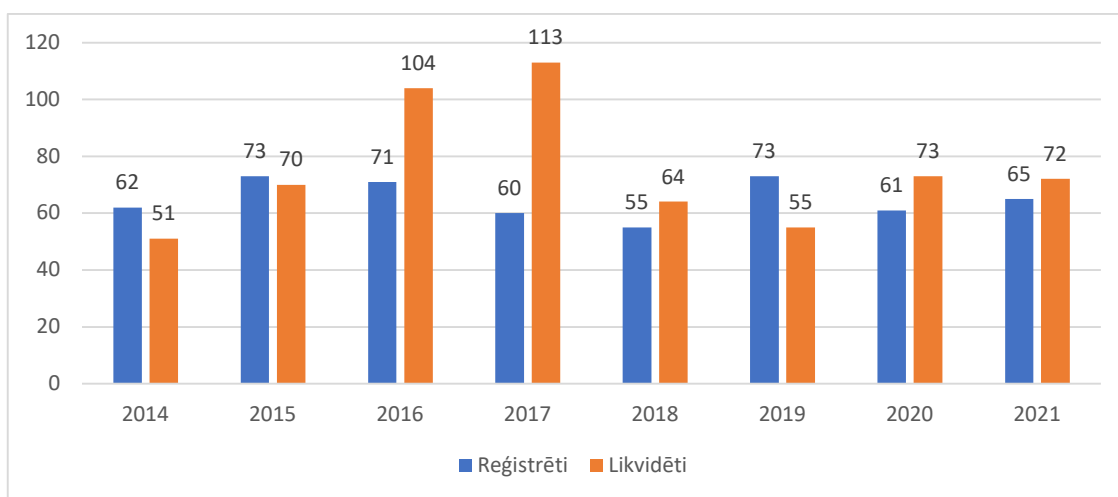
Balstoties uz šiem datiem, kopumā jāsecina, ka ekonomiskā aktivitāte Partnerības teritorijā pasliktinās, jo vairāku svarīgu kategoriju ekonomiski aktīvo vienību skaits ir samazinājies, kā, piemēram – fiziskas personas – saimnieciskā darba veicējs (mājražotāji un mājamatnieki),

¹⁰ CSP datubāze, UZS010

zemnieku un zvejnieku saimniecības un fondi, nodibinājumi un biedrības. Taču šādu rādītāju skaidrojumam jāņem vērā trīs būtiski faktori:

1. Jau minētās izmaiņas normatīvos aktos, kas samazināja zemnieku un zvejnieku saimniecību skaitu, un, palielinot komercsabiedrību, skaitu;
2. Liels uzsvars 2014.–2020. gada plānošanas periodā bija uzņēmējdarbības veicināšanai Partnerības teritorijā, tāpēc ir pozitīvi vērtējams fakts, ka ekonomiski aktīvo komercsabiedrību skaits ir palielinājies.
3. Ne visas fiziskas personas – saimnieciskā darba veicēji, komercsabiedrības un fondi, nodibinājumi un biedrības spēj izdzīvot konkurences apstākļos, tāpēc jāņem vērā, ka dažas no šīm vienībām rodas, taču kļūst par ekonomiski ne-aktīvām.

Līdz ar to, lai pienācīgi varētu novērtēt, kā ir tikusi, veicināta uzņēmējdarbība Partnerības teritorijā, būtu jāapskata uzņēmumu reģistrācijas un likvidācijas dinamika Rēzeknes novadā (iepriekš Rēzeknes novada administratīvajā teritorijā un Viļānu novada administratīvajā teritorijā).

11. attēls. Uzņēmumu reģistrācijas un likvidācijas dinamika Rēzeknes novadā.¹¹

Kā novērojams 11. attēlā, tad 2016. un 2017. gadā likvidēto uzņēmumu skaits ir krietni augstāks nekā citus gadus pārskata periodā, ievērojami pārsniedzot reģistrēto uzņēmumu skaitu. Tam par iemeslu kalpoja fakts, ka atbildīgie reģistri aktīvi likvidē uzņēmumus, kuri ilgstoši pastāv bez valdes vai arī vairākus gadus nav iesnieguši finanšu pārskatus. Tāpēc tāda tendence 2016. un 2017. gadā būtu jāuztver kā uzņēmējdarbības vides sakārtošana.¹² Citādi vērtējot, var novērot, ka tieši 2015., 2016., un 2019. gadā ir ticis sasniegts lielākais reģistrēto uzņēmumu skaits Rēzeknes novadā (vairāk nekā 70 jauni uzņēmumi), kas sakrīt ar laika brīdi, kad ir ticis piešķirts lielākais

¹¹ Lursoft (2022). Uzņēmumu reģistrācijas un likvidācijas dinamika. Pieejams:

<https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/rajoni-un-novadi/uznemumu-skaita-dinamika/novads/rezeknes-novads/>

¹² Rēzeknes novads (2021). Rēzeknes novada uzņēmējdarbības tendences 2017.–2018. gadā. Pieejams:

<https://rezeknesnovads.lv/rezeknes-novada-uznemejdarbibas-tendences-2017-2018-gada/>

publiskā finansējuma apjoms uzņēmējdarbības projektiem, attiecīgi 1. kārtā (2016. gads) - 203446,26 EUR, 3. kārtā (2017. gads) - 309700,54 EUR un 6. kārtā (2019. gads) - 268914,96 EUR. Tāpat liels publiskā finansējuma apjoms tika piešķirts 9. kārtā (2021. gadā) - 275667,25 EUR un kā redzams tabulā, tad līkne pirms šīs kārtas izziņošanas ir bijusi pozitīva, radot vairākus jaunus uzņēmumus Rēzeknes novadā.¹³ Lai gan nevar uzskatīt, ka tieši LEADER projekti ir bijuši galvenie katalizatori lielākai jaunu uzņēmumu reģistrēšanai Partnerības teritorijā, taču, noteikti, ir pamats uzskatīt, ka projektu konkursi un piedāvātās iespējas uzsākt jaunu uzņēmējdarbību, ir bijis diezgan nozīmīgs faktors jaunu uzņēmumu reģistrācijai.

3.tabula. Strādājošo vidējā darba samaksa Rēzeknes novadā (uz gada sākumu).¹⁴

Veids	Novads	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50	Rēzeknes	542	567	604	655	716	722	752	853
	Viļānu	481	501	510	569	629	646	648	672
Sabiedriskajā sektorā (bez nodibinājumiem, biedrībām un fondiem)	Rēzeknes	515	538	553	582	636	635	637	737
	Viļānu	499	532	525	581	623	634	642	672
Vispārējās valdības sektorā	Rēzeknes	507	532	546	580	633	624	628	732
	Viļānu	515	532	529	589	634	645	655	685
Pašvaldību struktūrās	Rēzeknes	507	532	546	580	633	624	628	732
	Viļānu	515	532	529	589	634	645	655	685
Privātā sektora komersanti ar nodarbināto skaitu >=50	Rēzeknes	590	620	713	801	848	870	925	n/d
	Viļānu	n/d	n/d	n/d	546	n/d	n/d	n/d	n/d

Kopš 2014.gada ir palielinājusies bruto darba samaksa strādājošajiem. Visticamāk, ka, subjektīvi vērtējot, paši iedzīvotāji atzīs, ka darba samaksas palielinājums ir neliels, un nesedz izmaksas. Taču no ekonomiskās izaugsmes perspektīvas, darba samaksas palielinājuma tendence ir pozitīva. Pagaidām vidējie darba samaksas rādītāji Partnerības teritorijā būtiski atpaliek no vidējiem rādītājiem valstī. Vidējā darba samaksa (bruto) valstī 2021.gada bija 1277 EUR.

4.tabula. Nodarbināto skaits pēc faktiskās darba vietas.¹⁵

Veids	Novads	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vidējais darbinieku skaits	Rēzeknes	5715	5680	5470	5472	5485	5555	5446
	Viļānu	1483	1531	1516	1414	1376	1326	1278
Pašnodarbinātās fiziskās personas	Rēzeknes	1035	1075	999	922	900	868	853
	Viļānu	180	174	181	171	178	152	149

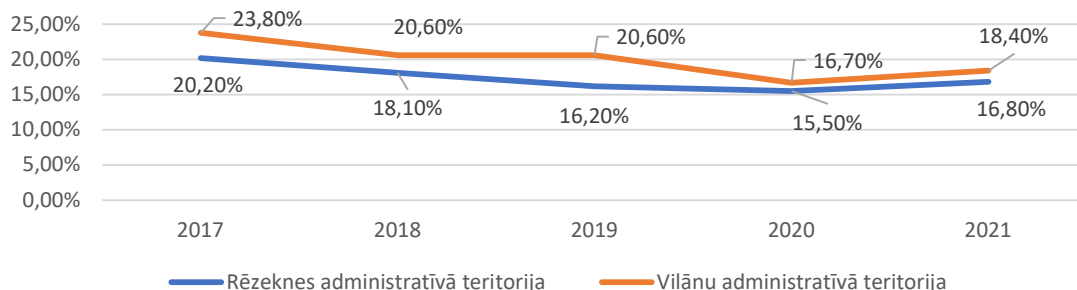
Novērojama tendence, ka gan vidējais darbinieku skaits, gan pašnodarbināto fizisko personu skaits ik gadu ir sarucis, kas, protams, ir pašsaprotami, ņemot vērā kopējo iedzīvotāju, skaita samazinājumu Rēzeknes novadā. Vidējais darbinieku skaits Rēzeknes novada administratīvajā

¹³ Partnerības dati uz 01.04.2022.

¹⁴ CSP datubāze, DSV060c

¹⁵ CSP datubāze, DVA050

teritorijā samazinājies par, aptuveni, 5%, savukārt Viļānu novada administratīvajā teritorijā pat par, aptuveni, 14%.

12.attēls. Bezdarba līmenis Rēzeknes novadā (uz gada beigām).¹⁶

Tendences liecina, ka, laika periodā no 2017.–2020. gadam, ir samazinājies bezdarba līmenis Partnerības teritorijā, taču 2021. gadā bezdarba līmenis atkal pieaug. Kā minēts Rēzeknes novada pašvaldības 2021. gada 29. jūlija saistošajiem noteikumiem Nr. 5 „Par Rēzeknes novada pašvaldības budžetu 2021. gadam” paskaidrojuma rakstā, iemesls bezdarba līmeņa pieaugumam saistīts ar ekonomisko situāciju valstī.

Visbeidzot, ņemot vērā Partnerības teritorijas ģeogrāfisko izvietojumu, galvenā nozare, kurā darbojas lielākā daļa komersantu, ir lauksaimniecība, savukārt otra lielāka nozare ir tirdzniecība.

5.tabula. Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits sadalījumā pēc ekonomiskās darbības veida.¹⁷

	Rēzeknes novads	Viļānu novads
PAVISAM	1681	290
(A) Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	983	143
(B) Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	10	5
(C) Apstrādes rūpniecība	90	19
(D) Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	3	2
(E) Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	4	0
(F) Būvniecība	55	5
(G) Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	155	37
(H) Transports un uzglabāšana	54	8
(I) Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	25	4
(J) Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	11	0
(K) Finanšu un apdrošināšanas darbības	3	0
(L) Operācijas ar nekustamo īpašumu	29	3
(M) Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	43	11

¹⁶ Nodarbinātības valsts aģentūra (2021). Bezdarba statistika. Pieejams: <https://www.nva.gov.lv/lv/bezdarba-statistika>

¹⁷ CSP datubāze, UZS030

(N) Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	18	1
(O) Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	0	0
(P) Izglītība	11	5
(Q) Veselība un sociālā aprūpe	33	8
(R) Māksla, izklaide un atpūta	23	3
(S) Citi pakalpojumi	125	35
NACE kods nav zināms	6	1

Partnerības teritorijā ir jāizceļ arī divas citas nozares, kuras ir mazāk ekonomiski aktīvas un **stratēģiski svarīgas** novada uzņēmējdarbības attīstībā – **tūrisms un mājražošana**. Uzņēmumu skaits Partnerības teritorijā arī liecina, ka ekonomiskās aktivitātes līmenis abās administratīvajās teritorijās ir saprotami atšķirīgs.

Lai arī Partnerības teritorijā darbojas uzņēmumi, kuru apgrozījums mērāms miljonos, tomēr apgrozījuma datus skatot kontekstā ar darba vietu skaitu un bezdarba līmeni, ir jāsecina, ka uzņēmējdarbības attīstībai ir jābūt prioritārai rīcībai ne tikai biedrībai „Rēzeknes rajona kopienu partnerība”, bet arī novadam kopumā. Tādejādi jāsecina, ka Partnerības teritorijas lielākais drauds ir nelabvēlīgā demogrāfiskā situācija. Tajā pašā laikā, ir jāatzīst, ka Partnerība viena pati ar saviem spēkiem šo situāciju nav spējīga mainīt. Lai panāktu izmaiņas demogrāfiskajā situācijā, ir nepieciešamas mērķorientētas nacionālā līmeņa programmas un rīcības.

2.3. Attīstības plānošanas dokumentu analīze

2.3.1. Latgales reģiona attīstības plānošanas dokumenti

Latgales stratēģija 2030¹⁸ nosaka četrus stratēģiskos virzienus:

1. Prasmes;
2. Savienojumi;
3. Gudra pārvaldība;
4. Efektīvi uzņēmumi.

Latgales stratēģijas 2030 vispārējais mērķis ir panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai palielinātu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm.

¹⁸ Latgales plānošanas reģions (2019). Latgales stratēģija 2030. Pieejams: https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/lpr-planosanas-dokumenti/Latgales_strategija_2030_apstiprinata_01.12.2010.pdf

Attiecīgi *Latgales stratēģija 2030* arī izvirza trīs specifiskus mērķus, kas ir papildināti ar konkrētām sasniedzamām vērtībām:

- a) Mazināt negatīvos demogrāfiskos un migrācijas procesus un saglabāt vismaz 300 000 iedzīvotāju skaitu reģionā;
- b) Palielināt privātā sektora īpatsvaru pievienotās vērtības radīšanā reģionā līdz 82%;
- c) Paaugstināt iedzīvotāju ienākumus reģionā, sasniedzot 60% no ES vidējās bruto darba samaksas līmeņa.

Pašlaik trīs specifiskie mērķi nav sasniegti pilnībā, kaut arī *Latgales stratēģijas 2030* darbības periods jau ir vidū:

- a) Iedzīvotāju skaits Latgalē ir 255 968, kas ir zemāks, nekā tas bija Stratēģijas izstrādes laikā – tendencei konstanti attīstoties pretējā virzienā no nospraustā mērķa un esot vairāk nekā 2 reizes nelabvēlīgākai nekā Latvijā caurmērā;
- b) Privātā sektora devums pievienotās vērtības radīšanā Latgalē ir 73%, kas ir neliels pieaugums salīdzinājumā ar sākotnējo pozīciju, joprojām nesasniedzot mērķi;
- c) Latgales iedzīvotāju vidējā bruto darba samaksa pieauga līdz 751 EUR, izaugsmes tempam esot līdzīgam ar Latvijas vidējo un, sasniedzot 32,6% no ES27 vidējās samaksas, bet joprojām atpaliekot no ES vidējās samaksas mērķa 60%

Kā zināms, arī Partnerība ir nozīmīgs spēlētājs Latgales vispārējo mērķu sasniegšanā. Zemāk esošajā tabulā apkopoti būtiski faktori, ar kuru palīdzību Partnerība varētu iesaistīties Latgales Stratēģija 2030 specifisko mērķu sasniegšanā.

6.tabula. Partnerības iesaiste Latgales stratēģijas 2030 mērķu sasniegšanā.

Latgales stratēģijas 2030 specifiskais mērķis	Sasniedzamā vērtība	Partnerības iespējamā līdzdarbošanās	Vēlamais atbalsts
Mazināt negatīvos demogrāfiskos un migrācijas procesus un saglabāt vismaz 300 000 iedzīvotāju skaitu reģionā	300 000	Lai sekmētu demogrāfiskās situācijas rādītāju uzlabošanu, partnerībai jāpievērš uzmanība tādiem faktoriem kā nodarbinātība, atalgojuma kāpums, pieejamāka infrastruktūra un izklaides iespējas.	a) Uzņēmējdarbības projektiem, produktiem un pakalpojumiem (t.sk., mājažotājiem, tūrisma); b) infrastruktūras projektiem; c) sabiedrības aktivitāšu dažādošanai
Palielināt privātā sektora īpatsvaru pievienotās vērtības radīšanā reģionā līdz 82%	82%	Jāveic aktivitātes ne tikai līdzfinansējuma nodrošināšanā, bet arī informatīvos un izglītojošos pasākumos par uzņēmējdarbību un kā izdzīvot konkurences apstākļos.	a) Izglītojoši pasākumi b) Uzņēmumu pastiprināts monitorings un konsultācijas
Paaugstināt iedzīvotāju ienākumus reģionā, sasniedzot 60% no ES	60%	Lielāku finansējumu virzīt uzņēmējdarbības projektiem, ar paaugstinātu atbalsta intensitāti	a) Lielāks finansējums uzņēmējdarbības projektiem; b) Labvēlīgu apstākļu

vidējās bruto darba samaksas līmeņa		un strādāt pie labvēlīgiem apstākļiem uzņēmumu produktu un pakalpojumu komercializācijai.	nodrošināšana produktu/pakalpojumu attīstībai
-------------------------------------	--	---	---

Latgales stratēģija 2030 izvirzīja specifiskos mērķus, pamatojoties uz apņemšanos stimulēt privāto uzņēmējdarbību un veicināt reģiona labklājību, veidojot jaunas darbavietas un kāpinot ražīgumu, nevis rēķinoties ar valsts lomas pieaugumu reģionā: jauniešiem, bezdarbniekiem un publiskajā sektorā nodarbinātiem ir jāsniedz iespēja strādāt tautsaimniecības privātajā sektorā caur tehnoloģiski izcilu privāto investīciju piesaisti reģionam.

Latgales plānošanas reģiona Attīstības programmas 2021.- 2027.gadam ietvaros četros Latgales stratēģijas 2030 definētajos stratēģiskajos virzienos tiek realizētas atbilstošas prioritātes, kopskaitā četrpadsmit.

Stratēģiskajā virzienā **Prasmes** tiks īstenotas divas prioritātes:

1. Prioritāte **Ekselence** sniegs atbalstu reģiona augstskolām: Daugavpils Universitātei, Rēzeknes Tehnoloģijas Akadēmijai un Malnavas koledžai; kā arī veicinās citu augstskolu filiāļu un programmu attīstību Latgalē.
2. Prioritāte **Arods** un mūžizglītība atbalstīs reģiona profesionālās izglītības iestādes, attīstīs reģionālo profesionālās orientācijas mehānismu, veicinās mūžizglītības principa iedzīvināšanu augstskolās un profesionālās izglītības iestādēs, kā arī uzlabos sadarbību ar NVA un tās sniegto atbalstu reģiona darbaspēkam.

Stratēģiskais virziens **Savienojumi** virzīs četras prioritātes:

1. Prioritātes **Maģistrāles** ietvaros tiks sniegts atbalsts reģiona galveno autoceļu rekonstrukcijai, dzelzceļa elektrifikācijai un attīstībai, ES ārējās robežas šķērsošanas uzlabošanai un atvieglošanai, kā arī Daugavpils lidostas attīstībai.
2. Prioritāte **Ceļi** sniegs atbalstu savienojumu uzlabojumiem starp attīstības centriem, veicinās attīstības centru pieejamību no pagastiem un attālākām apdzīvotām vietām, kā arī atbalstīs attīstības centru mobilitātes infrastruktūras uzlabojumus.
3. **IT** prioritātes ietvaros tiks atbalstīta IKT pēdējās jūdzes infrastruktūras izbūve un izmantošana e-pakalpojumos un uzņēmējdarbībā, kas attīstīs un stiprinās publisko interneta pieejas punktu tīklu reģionā, kā arī nodrošinās datorprasmju un tehnoloģiju prasmju attīstību visos iedzīvotāju slāņos, digitālo prasmju attīstību visos līmeņos.
4. Prioritāte **Mobilitāte** atbalstīs publiskā transporta pārvaldības uzlabojumus, publiskā transporta mezglu pilnveidi, gudrās mobilitātes iedzīvināšanu reģionā un mikromobilitātes projektus reģiona pilsētās un apkārt tām.
5. Stratēģiskā virziena **Gudra pārvaldība** ietvaros darbosies četras prioritātes:
6. Prioritāte **Idejas** veicinās Latgales SEZ darbību, kā arī veidos un attīstīs Latgales investīciju komandu un tās ieviesto un pielietoto Latgales attīstības IT sistēmu.

7. Prioritāte **Pašvaldības** sniegs atbalstu katras pilsētas un katra novada attīstībai vissvarīgāko investīciju un attīstības projektu īstenošanai, mājokļu pieejamībai.
8. Prioritāte **Vide un klimats** veicinās siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu un energoefektivitāti uzņēmumos, publiskajās ēkās un privātajos, t.sk. daudzdzīvokļu mājokļos, risinās ūdenssaimniecības un notekūdeņu, kā arī atkritumu apsaimniekošanas vides un efektivitātes problēmas, veicinās saudzīgu dabas resursu izmantošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, atbalstīs mazo mikroģenerācijas infrastruktūru, kas uzņem vēja un saules baterijām saražoto enerģiju.
9. Prioritāte **Pakalpojumi** attīstīs KAC un IT balstītos valsts un pašvaldību pakalpojumus, padarīs sociālos pakalpojumus un veselības aprūpi kvalitatīvi uzlabotu un pieejamu reģiona iedzīvotājiem, veicinās tūrismu, kultūras un sporta attīstību. Šajā prioritātē paredzētas aktivitātes jauniešiem un sociāli iekļaujošai sabiedrībai.

Efektīvo uzņēmumu stratēģiskajā virzienā prioritātes ir veidotas atbilstoši uzņēmumu četriem izaugsmes līmeņiem:

1. Prioritāte **Iesācēji** sniegs plaša spektra atbalstu uzņēmējdarbības iesācējiem: popularizēs uzņēmējdarbību, apmācīs iesācējus biznesa pamatos, sniegs konsultāciju un inkubācijas pakalpojumus, nodrošinās sākuma kapitālu un piedāvās izaugsmes investīcijas.
2. Prioritātes **Alpīnisti** ietvaros uzņēmēji, kas grib paaugstināt sava uzņēmuma ražīgumu un pakāpties augšup pa vērtības ķēdi, varēs saņemt biznesa vadības, mārketinga un tehnoloģiju konsultācijas, kā arī līdzfinansējumu un aizdevumus jaunu tehnoloģiju ieviešanai ražošanā.
3. Prioritāte **Čempioni** ir domāta reģiona jau esošo spēcīgāko uzņēmumu personalizētam atbalstam, ko nodrošinās Latgales investīciju komanda, palīdzot uzņēmumam identificēt un saņemt tam piemērotu tehnoloģiju, darbaspēka, infrastruktūras un cita veida atbalstu.
4. Prioritāte **Investori** dos zaļo gaismu ārvalstu un Latvijas investoriem, kas ir ieinteresēti veidot ražošanu Latgalē, piesaistot Latgales investīciju komandu visu ar jaunas ražošanas atvēršanu saistīto jautājumu risināšanai un atbalsta saņemšanai.
5. Prioritāte **Sirdis** sniegs atbalstu sociālo uzņēmumu darbībai un attīstībai reģionā, sniedzot atbalstu riskam pakļauto grupu pārstāvju uzņēmībai un nodarbinātībai.

Latgales stratēģija 2030 un Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021.-2027.gadam iekļaujas Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 vīzijā, īpaši šādās tās daļās:

1. „Latvija, mūsu mājas – zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā”;
2. „Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās”.

Ievērojot līdz šim sasniegto reģiona attīstībā un pakārtojoties Latgales stratēģijas 2030 ilgtermiņa mērķiem un stratēģiskiem virzieniem, Latgales plānošanas reģiona Attīstības programma 2021.-2027. gadam izvirza šādus specifiskos mērķus:

1. Veicinot reģiona pievilcību, samazināt negatīvās demogrāfiskās tendences ietekmi uz reģionu, noturot iedzīvotāju skaitu 220 000 līmenī;
2. Attīstot darbaspēku un, investējot uzņēmumos, veicināt reģiona tautsaimniecības visu nozaru ražīgumu, sasniedzot 40% no ES vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju;
3. Ieviešot inovatīvas un klimata neitrālas tehnoloģijas, samazināt reģiona elektroenerģijas patēriņu IKP vienības radīšanai, tai sasniedzot 90 kWh uz 1 000 EUR IKP.

Partnerība arī var ieņemt lomu un līdzdarboties Latgales plānošanas reģiona Attīstības programmas 2021.–2027.gadam mērķu sasniegšanā. Zemāk esošajā tabulā apkopoti būtiski faktori, ar kuru palīdzību Partnerība varētu iesaistīties specifisko mērķu sasniegšanā.

7.tabula. Partnerības iesaiste Latgales plānošanas reģiona Attīstības programmas 2021.–2027.gadam mērķu sasniegšanā.

Latgales plānošanas reģiona attīstības programmas 2021.-2027. mērķi	Sasniedzamā vērtība	Partnerības iespējamā līdzdarbošanās	Vēlamais atbalsts
Veicinot reģiona pievilcību, samazināt negatīvās demogrāfiskās tendences ietekmi uz reģionu, noturot iedzīvotāju skaitu 220 000 līmenī.	220 000	Lai sekmētu demogrāfiskās situācijas rādītāju uzlabošanu, partnerībai jāpievērš uzmanība tādiem faktoriem kā nodarbinātība, atalgojuma kāpums, pieejamā infrastruktūra un izklaides iespējas.	a) Uzņēmējdarbības projektiem, (piem., mājražotājiem, tūrismam); b) infrastruktūras projektiem; c) sabiedrības aktivitāšu dažādošanai
Attīstot darbaspēku un, investējot uzņēmumos, veicināt reģiona tautsaimniecības visu nozaru ražīgumu, sasniedzot 40% no ES vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju.	40%	Fokuss jāvirza uz līdzfinansējuma piešķiršanu jau esošajiem uzņēmumiem, apzinot jau preventīvi to vajadzības, kuros virzītos finansējumu piešķirt.	a) Uzņēmumu vēlmju un vajadzību noskaidrošana. b) Finansējums jau esošo uzņēmumu attīstībai.
Ieviešot inovatīvas un klimata neitrālas tehnoloģijas, samazināt reģiona elektroenerģijas patēriņu IKP vienības radīšanai, tai sasniedzot 90 kWh uz 1 000 EUR IKP.	60%	Palīdzēt privātpersonām un uzņēmumiem informatīvi un konsultatīvi energoefektivitātes programmu izpratnes veicināšanā un līdzfinansējuma apguvē.	a) Veicināt izpratni par energoefektivitātes programmām ar papildus semināriem un ekspertu klātbūtni. b) Nodrošināt konsultatīvu atbalstu energoefektivitātes programmu apgūšanai.

2.3.2. Rēzeknes novada attīstības plānošanas dokumenti

Partnerības teritorijā esošās administratīvās teritorijas pašvaldības ir definējušas savas specializācijas, kuras atrodamas Rēzeknes novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2033 un Viļānu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2030. gadam. Saskaņā ar Eiropas Komisijas definējumu un izpratni „viedās specializācijas” (angl. *smart specialisation*) mērķis ir veicināt reģionālās inovācijas, lai sasniegtu ekonomisko izaugsmi un labklājību.¹⁹ Turklāt specializācijas princips nosaka, ka reģioni un novadi koncentrējās uz savām stiprajām pusēm un investīcijas tiek virzītas uz vairākām jomām, lai samazinātu riskus. Tajā pašā laikā, specializācijas princips ir vērstas uz to, lai partneri sadarboties novērstu darbību dublēšanos, un veidotu partnerības ar uzņēmējiem, nevalstiskajām organizācijām un aktīviem indivīdiem.

13.attēls. Partnerības administratīvo teritoriju specializācijas.^{20 21}

¹⁹ Smart specialization. Pieejams: http://ec.europa.eu/research/regions/index_en.cfm?pg=smart_specialisation

²⁰ Rēzeknes novads (2013). Rēzeknes novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2033. Pieejams: <https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2020/12/strategija.pdf>

²¹ Viļānu novads (2015). Viļānu novada attīstības programma 2015.-2022. gadam. Pieejams: <https://www.vilani.lv/lv/pasvaldiba/attistiba/vilanu-novada-attistibas-programma-2015-2022-gadam/>

RĒZEKNES NOVADS

14.attēls. Partnerības teritorijā ietilpstošo administratīvo teritoriju specializācijas.

Abas administratīvās teritorijas savā specializācijā izceļ vairākās lietas, ko potenciāli var realizēt kopīgi un iekļaut jaunajā Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā.

Novadu definētās specializācijas atbilst uzņēmumu jomām, kas darbojas attiecīgajās administratīvajās teritorijās. Vislielākais uzņēmumu skaits darbojas lauksaimniecībā un mežsaimniecībā. Tādēļ fakts, ka izvēlētajās specializācijās dominē lauksaimniecība un ar to saistītās apakšnozares ir loģiski, jo balstītas uz šo administratīvo teritoriju stipro pusi – uzņēmumu specializāciju.

Savukārt, analizējot katras administratīvās teritorijas stratēģiskos mērķus, var identificēt saikni starp novadu attīstības plānošanas dokumentos ietverto un iedzīvotāju vajadzībām, kas tika izteiktas pētījuma ietvaros veiktajā anketēšanā. Tajā pašā laikā, novadu stratēģisko mērķu saskaņotība ar Partnerības Stratēģijas mērķiem ir būtiska, lai nodrošinātu teritorijas kompleksu attīstību.

8.tabula. Rēzeknes novada administratīvās teritorijas mērķu kaskāde.^{22 23}

Stratēģiskie mērķi	Ilgtērmiņa prioritātes	Vidējā termiņa prioritātes/rīcības
SM1 Radošs un izglītots cilvēks	IP1 Pieejama kvalitatīva vispārējā, interešu un mūžizglītība	VTP1 – Prasmīga, radoša un darbīga sabiedrība
SM2 Attīstīta konkurētspējīga uzņēmējdarbība	IP2 Attīstīta daudzveidīga un stabila uzņēmējdarbības vide	VTP2 – Atbilstoša tehniski ekonomiskā un sociālā vide saimnieciskajai darbībai, kas rada priekšnosacījumus vietējā un starptautiskā

²² Rēzeknes novads (2013). Rēzeknes novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2033. Pieejams: <https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2020/12/strategija.pdf>

²³ Rēzeknes novads (2013). Rēzeknes novada Attīstības programma 2019.–2025. Pieejams: https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2020/12/II_Strategiska_dala_Rezeknes_nov.pdf

		mērogā konkurētspējīgu preču un pakalpojumu radīšanai
SM3	Sakārtota un pievilcīga dzīves vide	IP3 Ciemu un citu urbāno vietu attīstība
		VTP3 – Iedzīvotājiem, saimnieciskajai darbībai un dabai labvēlīga telpa

9.tabula. Viļānu novada administratīvās teritorijas mērķu kaskāde.^{24 25}

Stratēģiskie mērķis	Ilgtermiņa prioritātes	Vidējā termiņa prioritātes/ricības
SM 1 Panākt straujāku Viļānu novada ekonomisko attīstību, izmantojot Viļānu novada potenciālu (lauksaimniecības zemes, derīgie izrakteņi, kultūras vērtības un cilvēku resursi, uzņēmumi, dabas daudzveidība), veidojot pievilcīgu dzīves vidi un investīciju vidi un saglabājot dabas un kultūras vērtības nākamām paaudzēm	IP1 Zaļā ražošana	VTP1 – Uzņēmējdarbības un dzīves vides infrastruktūras attīstība
	IP2 Transports un lauku sasniedzamība	VTP2 – Mobilitāte novada teritorijā
	IP3 Tūrisms	VTP3 – Tūrisms un kultūrvēsture VTP4 – Pakalpojumi iedzīvotāju dzīves kvalitātei
	IP4 Izglītība	VTP5 – Efektīva pārvalde un sadarbība

Savukārt, biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” vietējās attīstības stratēģijas 2015.–2020. gadam definētā teritorijas attīstības vīzija ir uzskatāma par stratēģisko mērķi, ko VRG vēlas panākt vidējā termiņā. Tādēļ, analizējot gan novadu attīstības stratēģijas, gan arī Partnerības vietējās attīstības stratēģiju 2015.–2020. gadam var secināt, ka dominējošie divi atslēgvārdi, kas ir ietverti visos, dokumentos ir:

- Attīstīta **uzņēmējdarbība**;
- Kvalitatīva un labiekārtota **vide**.

Šāda saskaņa starp novadu attīstības stratēģijām un Partnerības vietējās attīstības stratēģiju 2015.–2020. gadam apliecina to, ka jau šobrīd partnerības teritoriju veidojošās pašvaldības ir panākušās zināmu saskaņotības un papildinātības līmenī savās aktivitātēs, kas savukārt apliecina to, ka turpmākā izaugsme teritorijā ir jābalsta uz savstarpēji koordinētām darbībām.

10.tabula. Mērķu atbilstība starp Partnerības attīstības stratēģiju un Rēzeknes un Viļānu novadu Ilgtspējīgas attīstības stratēģijām.

SVVA stratēģija 2015. - 2020. gadam	Novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija
[...] ko veido zinoši, prasmīgi un sadarbībai atvērti cilvēki, sekmīgi attīstot plaukstošus daudznozaru uzņēmumus. Dzīves un darba vide ir ekoloģiski tīra, labiekārtota, ar daudzveidīgām sabiedrisko aktivitāšu un sociālo pakalpojumu	Rēzeknes novads: <ul style="list-style-type: none"> Attīstīta konkurētspējīga uzņēmējdarbība Sakārtota un pievilcīga dzīves vide
	Viļānu novads:

²⁴ Viļānu novads (2015). Viļānu novada Attīstības programma 2015.–2022. gadam. Pieejams: <https://www.vilani.lv/lv/pasvaldiba/attistiba/vilanu-novada-attistibas-programma-2015-2022-gadam/>

²⁵ Viļānu novads (2013). Viļānu novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.–2030. gadam. Pieejams: <https://www.vilani.lv/lv/pasvaldiba/attistiba/vilanu-novada-ilgtspējigas-attistibas-strategija-2014-2030-gadam/>

iespējām.	<ul style="list-style-type: none"> • Panākt straujāku [...] ekonomisko attīstību [...],veidojot pievilcīgu dzīves vidi [...].
-----------	--

Jāatzīmē, ka pēc 2021.gadā īstenotās administratīvi teritoriālās reformas, pamatojoties uz Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma nosacījumiem, jaunizveidotajam Rēzeknes novadam un Rēzeknes valstspilsētai ir pienākums sadarboties ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas izstrādē. Minēto pašvaldību kopīgie attīstības plānošanas dokumenti uz Pētījuma veikšanas brīdi ir izstrādes stadijā un vēl nav pieejami publiskai apspriešanai. Pēc dokumentu sagatavošanas un apstiprināšanas, Partnerībai tie būs jāņem vērā, izstrādājot stratēģiju jaunajam plānošanas periodam.

3. VRG ATTĪSTĪBAS STRATĒĢIJAS 2014.–2020.G. ĪSTENOŠANAS NOVĒRTĒJUMS

3.1. Rezultatīvie rādītāji (LEADER apguve)

Galvenais instruments, ar kura palīdzību, biedrība Partnerība realizē SVVA stratēģiju 2015. - 2020.gadam ir projekti, kuri tiek ieviesti atbilstoši LEADER pieejai, un šo projektu īstenošanai 2016. - 2021. gadā bija iespēja piesaistīt atbalstu no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstība (ELFLA) līdzfinansēta pasākuma.

Vietējās attīstības stratēģijas ieviešanas laikā finansētie projekti, kurus iesniedza biedrības, komersanti, pašvaldības un fiziskas personas, turpmāk tika klasificēti un analizēti atbilstoši vietējās attīstības stratēģijas rīcībām.

11.tabula. Stratēģiskie mērķi un rīcības.

Nr.p.k.	Stratēģiskie mērķi	Nr.	Rīcība	Atbalsta apmērs
1	(M1) Attīstīta daudzozaru uzņēmējdarbība	1.1.	Uzņēmējdarbības uzsākšanas un attīstības veicināšana	1 849 665,17
		1.2.	Uzņēmējdarbības attīstības veicināšana	
2	(M2) Kvalitatīva un labiekārtota dzīves vide	2.1.	Saglabāts un popularizēts kultūrvēstures, dabas mantojums, uzlabota sabiedriskā infrastruktūra	1 643 851,15
		2.2.	Iedzīvotāju iniciatīvu attīstība, mūžizglītība	
		2.3.	Sociālo un veselības pakalpojumu attīstība	
		2.4.	Sakrālā mantojuma saglabāšana	

2014.–2020. gada plānošanas periodā Partnerība piesaistīja 3,4 milj. EUR, t.sk. 1,8 milj. EUR uzņēmējdarbības projektu īstenošanai un 1,6 milj. EUR sabiedriska labuma iniciatīvu īstenošanai.

15.attēls. Partnerības piesaistītais finansējums 2014.–2020. gada plānošanas periodā.

Kopš 2016.gada ir izsludinātas deviņas LEADER projektu konkursa kārtas, kuru ietvaros atbalstīti 180 projekti.

16.attēls. Partnerības paveiktais 9. kārtu ietvaros (2016.–2021. gadā).

Kopumā, 2014. – 2020. gada plānošanas periodā, tika īstenotas sekojošas rīcības:

1.1. rīcība "Uzņēmējdarbības uzsākšana"

Rīcības ietvaros paredzēts atbalstīt jaunu produktu, pakalpojumu attīstību, jaunas uzņēmējdarbības vides veidošanu dažādās ražošanas nozarēs un jaunu pakalpojumu vietējiem iedzīvotājiem izveidē, paredzot ieguldījumus gan būvniecībā, gan aprīkojuma iegādē un uzstādīšanā, produktu vai pakalpojumu atpazīstamības tēla veidošanā, tai skaitā mājražošanā un tūrisma nozarē.

Atbilstoši Lauku attīstības programmai paredz šādu darbību veikšanu:

1. jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana;
2. lauksaimniecības produktu pārstrāde, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana.

1.2. rīcība "Uzņēmējdarbības attīstības veicināšana"

Rīcības ietvaros paredzēts atbalstīt esošo produktu, pakalpojumu attīstību un uzlabošanu, esošās uzņēmējdarbības vides veidošanu un attīstību dažādās ražošanas nozarēs, paredzot ieguldījumus gan būvniecībā, gan aprīkojuma iegādē un uzstādīšanā, produktu vai pakalpojumu atpazīstamības tēla veidošanā un personāla kvalifikācijas paaugstināšanā, tai skaitā mājražošanā un tūrisma nozarē. Rīcības ietvaros tiek atbalstīta vietējās produkcijas tirdzniecības vietas izveide, aprīkošana VRG teritorijā un pilsētās, kurās iedzīvotāju skaits ir lielāks par 15 000 iedzīvotāju t.sk., Rēzeknē (izņemot Rīgu).

Atbilstoši Lauku attīstības programmai paredz šādu darbību veikšanu:

1. esošo produktu un pakalpojumu attīstīšana, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana;
2. lauksaimniecības produktu pārstrāde, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana;
3. tādas vides radīšana vai labiekārtošana, kurā tiek realizēta vietējā produkcija, un jaunu realizācijas veidu ieviešana;
4. darbinieku produktivitātes kāpināšana.

2.1. rīcība “Saglabāts un popularizēts kultūrvēstures, dabas mantojums, uzlabota sabiedriskā infrastruktūra”

Rīcības ietvaros paredzēts atbalstīt partnerības teritorijas publisko infrastruktūru – kultūrvēstures, dabas objektu sakārtošanu, pieejamības uzlabošanu un teritorijas labiekārtošanu t.sk. tūrismā, paredzot ieguldījumus aprīkojuma iegādē un uzstādīšanā, ēku un būvju celtniecībā, rekonstrukcijā, renovācijām, sakārtojot un izveidojot jaunu sabiedrisko infrastruktūru.

Atbilstoši Lauku attīstības programmai paredz šādu darbību veikšanu:

1. vietējās teritorijas, ieskaitot dabas un kultūras objektu, sakārtošana pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai.

2.2. rīcība “Iedzīvotāju iniciatīvu attīstība, mūžizglītība”

Rīcības ietvaros tiks atbalstīta infrastruktūras izveide, inventāra, aprīkojuma un aparatūras iegāde (dažādu interešu klubu izveide) sabiedrisko aktivitāšu un mūžizglītības pakalpojumu attīstībai.

Atbilstoši Lauku attīstības programmai paredz šādu darbību veikšanu:

1. sabiedrisko aktivitāšu (ieskaitot apmācību un interešu klubus, sociālās aprūpes vietas, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citas brīvā laika pavadīšanas aktivitātes) dažādošana vietējiem iedzīvotājiem.

2.3. rīcība “Sociālo un veselības pakalpojumu attīstība”

Rīcības ietvaros tiks atbalstīta infrastruktūras izveide, inventāra, aprīkojuma un aparatūras iegāde sociālo un veselības pakalpojumu attīstībai.

Atbilstoši Lauku attīstības programmai paredz šādu darbību veikšanu:

1. vietējās teritorijas, ieskaitot dabas un kultūras objektu, sakārtošana pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai;
2. sabiedrisko aktivitāšu (ieskaitot apmācību un interešu klubus, sociālās aprūpes vietas, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citas brīvā laika pavadīšanas aktivitātes) dažādošana vietējiem iedzīvotājiem.

2.4.rīcība “Sakrālā mantojuma saglabāšana”

Rīcības ietvaros paredzēts atbalstīt VRG teritorijas sakrālo infrastruktūru – sakrālo objektu būvniecību un labiekārtošanu, paredzot ieguldījumus būvniecībā, kā arī pamatlīdzekļu iegādē ar mērķi pilnveidot, un uzturēt sakrālo mantojumu, attīstīt sakrālo tūrismu. Atbalsta pretendents ir reģistrēta reliģiska organizācija, kas pārstāv tradicionālu reliģisku konfesiju un kas sakārto tās īpašumā vai valdījumā esošu sakrālo objektu vai teritoriju. (grozījumi no 28.07.2021.).

Atbilstoši Lauku attīstības programmai paredz šādu darbību veikšanu:

1. vietējās teritorijas, ieskaitot dabas un kultūras objektu, sakārtošana pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai.

Informācija par LEADER projektu skaitu un finansējuma izlietojumu ir apkopota zemāk esošajā tabulā. Kopā tika izsludinātas 9 projektu kārtas un apgūts finansējums 2 475 403 EUR apmērā.

12.tabula. LEADER projektu skaits un finansējuma izlietojums.²⁶

Projekta kārta	Rīcība	Iesniegto projektu skaits	Apstiprināti (atbilst SVVA stratēģijai un iesniegti LAD)	LAD apstiprināto projektu skaits	Summa, EUR
1	1.1.	15	9	5	406743,05
	2.1.	37	5	5	
2	2.1.	23	8	6	426240,11
	2.2.	31	27	28	
	2.3.	13	12	12	
3	1.1.	9	7	1	309700,54
	1.2.	16	8	10	
4	2.2.	38	30	31	154007,96
5	1.1.	10	6	4	40762,38
6	1.1.	15	8	3	268914,96
	1.2.	17	12	8	
7	2.1.	21	13	14	480663,72
	2.2.	23	19	19	
	2.3.	9	8	8	
8	1.1.	12	9	4	112703,03
	1.2.	15	12	6	
9	1.1.	13	11	8	275667,25
	1.2.	22	12	8	
KOPĀ		339	216	180	2475403

Kopumā pārskata periodā (2016.-2021.gadā) tika iesniegti 339 projekti, no kuriem tika apstiprināti (atbilst SVVA stratēģijai un iesniegti LAD) 216 projekti. Pārskata periodā kopā ir apgūts 2 475 403 EUR deviņās projektu kārtās. Vislielākais uzsvars ir bijis uz uzņēmējdarbības veicināšanas rīcībām. Pārskata periodā ir bijušas 6 konkursu kārtas, lai nodrošinātu jaunu uzņēmumu veidošanos.

²⁶ Partnerības dati uz 01.04.2022.

Pārskata periodā Partnerība nepietiekoša finansējuma un neatbilstības SVVA stratēģijai dēļ, kopumā noraidīja 120 projektus. Papildus ar 26 projektiem tika pārtrauktas saistības, kā arī 13 tika noraidīti, kas kopumā sastāda 159 projektus. Kā redzams, nepietiekošs finansējums bija iemesls pārsvarā SM2 Kvalitatīva un labiekārtota dzīves vide projektiem (55 pret 27). Tas liecina par faktu, ka sabiedriskā labuma projektu konkursos ir liela aktivitāte. Neatbilstība SVVA stratēģijai nedaudz vairāk novērota SM1 Attīstīta daudznozaru uzņēmējdarbība projektiem (21 pret 17). Ar nospiedošu pārsvaru (24 pret 2), SM1 projektiem tika pārtrauktas saistības, kas var nozīmēt vairākus faktorus – laika gaitā ir mainījies uzņēmējdarbības virziens, ir saprasts, ka konkurences apstākļos biznesa idejai būs grūti izdzīvot, kā arī nepietiekams pašu finansējums projekta idejas īstenošanai. Līdzīga situācija ir ar LAD noraidītajiem projektiem, proti, SM1 tika noraidīti 11 projekti, savukārt SM2 – 2.

17.attēls. Iesniegto un noraidīto projektu sadalījuma pēc stratēģiskajiem mērķiem.

Kā redzams 17. attēlā, tad mazāk iesniegto projektu pārskata periodā bija SM1 – 144, salīdzinot ar SM2, kurā tika iesniegti 195 projekti. Lai arī projekti SM1 tika iesniegti mazāk, noraidīto projektu skaits ir lielāks nekā SM2 – 87 pret 72.

Aprēķinot projektu veiksmes procentu, var secināt, ka 53% no visiem iesniegtajiem projektiem tika apstiprināti. Citiem vārdiem – katrs otrs iesniegtais projekts tika apstiprināts.

SM1 Attīstīta daudznozaru uzņēmējdarbība

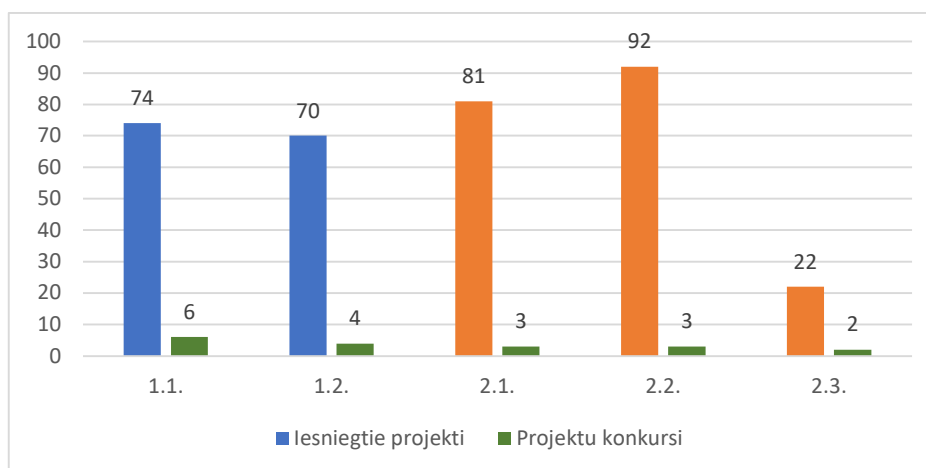
SM2 Kvalitatīva un labiekārtota dzīves vide

18.attēls. Veiksmes procents, sadalījumā pa stratēģiskajiem mērķiem.

Apskatot veiksmes procentu, sadalījumā pa stratēģiskajiem mērķiem, tad novērojams, ka lielāks veiksmes procents ir sabiedriskā labuma projektiem – 63% savukārt uzņēmējdarbības projektiem veiksmes procents ir 40%. Veiksmes procentam šajā gadījumā ir vairāki ietekmējošie faktori, piemēram, finansējuma apjoms vienam projektam sabiedriskā labuma projektiem ir bijis daudz mazāks, līdz ar to, Partnerībai bija iespēja finansēt vairāk sabiedriskā labuma projektus.

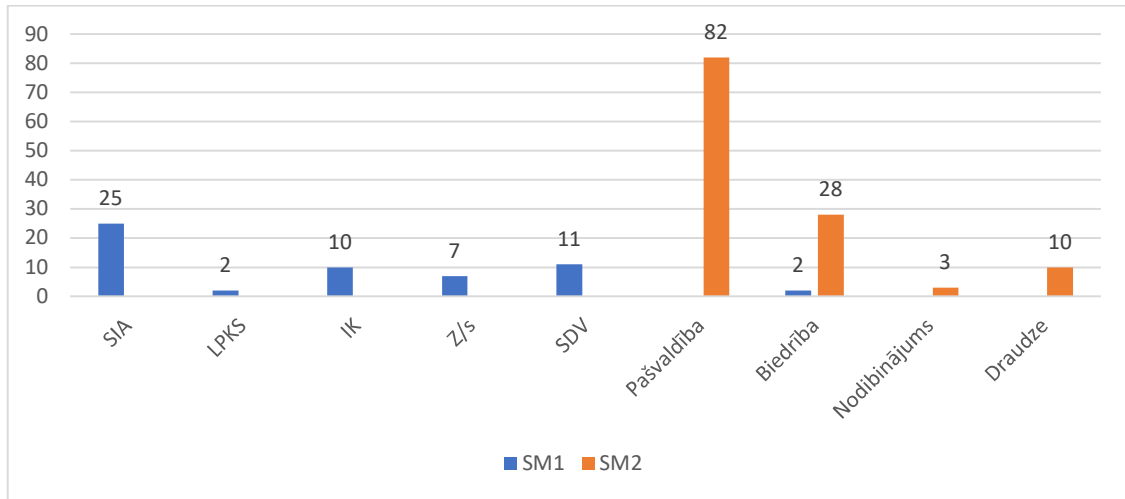
Analizējot projektu, skaitu pēc rīcības virzieniem, var konstatēt, ka vislielākais projektu skaits tika iesniegts 2.2. rīcībā „Iedzīvotāju iniciatīvu attīstība, mūžizglītība”, kurai sekoja 2.1. rīcība „Saglabāts un popularizēts kultūrvēstures, dabas mantojums, uzlabota sabiedriskā infrastruktūra”.

19.attēls. Iesniegtie projekti sadalījumā pa rīcībām.

Jāsecina, ka rīcībā 2.2. „Iedzīvotāju iniciatīvu attīstība, mūžizglītība” aktivitāte ir bijusi ļoti liela, jo uz vienu konkursu tika iesniegti 30,66 projekti. Tāpat liela aktivitāte ir bijusi 2.1. rīcībā „Saglabāts un popularizēts kultūrvēstures, dabas mantojums, uzlabota sabiedriskā infrastruktūra”, kurā uz vienu konkursu iesniegti 27 projekti. Vismazākā aktivitāte ir bijusi 2.3. rīcībā “Sociālo un veselības pakalpojumu attīstība”, kurā ir uz vienu konkursu, ir iesniegti 11

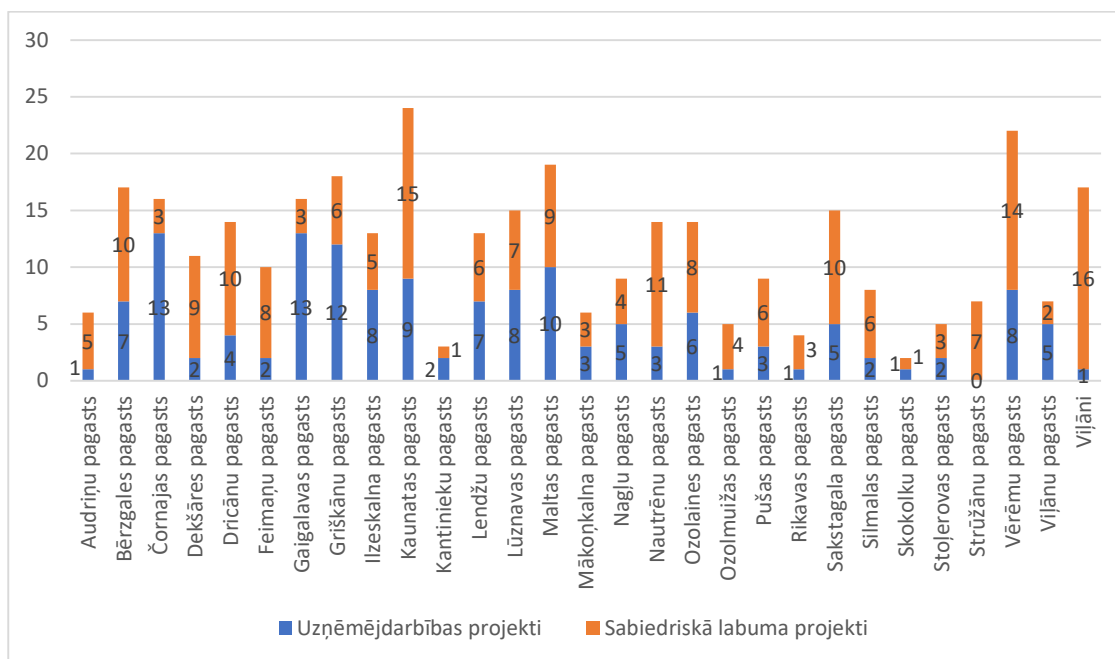
projekti. Visvairāk konkursu kārtas tikušas rīkotas 1.1. rīcībā “Uzņēmējdarbības uzsākšana” (6) savukārt, vismazāk jau minētajā 2.3. rīcībā – 2.

20.attēls. Apstiprināto projektu sadalījums pēc projektu iesniedzējiem.²⁷

Pārskata periodā visvairāk apstiprināto projektu bija biedrībām un pašvaldībām. Līdzīgi ir veicies arī sabiedrībām ar ierobežotu atbildību. Pārējiem projektu iesniedzējiem – saimnieciskās darbības veicējiem, individuālajiem komersantiem, nodibinājumiem, zemnieku saimniecībām, lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvai sabiedrībai un reliģiskām organizācijām ir mazāk apstiprinātu un īstenotu projektu. Biedrību apstiprināto projektu daudzums liecina par to, ka biedrības ir uzkrājušās pietiekami daudz pieredzes, lai veiksmīgi startētu projektu konkursos, neskatoties uz to, ka Rēzeknes novada teritorijā ir sarucis aktīvo NVO skaits. Būtisks faktors ir finanšu resursu pieejamība, kuru daudzums ietekmē dažādu juridisko formu iespējas apgūt finansējumu un sasniegt lielāku apstiprināto projektu skaitu. Skatoties uz iesniegto, projektu skaitu, sadalījumā pa pagastiem novērojams, ka visaktīvākais pagasts ir bijis Kaunatas pagasts, kopumā iesniedzot 24 projektus. Otrs aktīvākais ir Vērēmu pagasts ar 22 projektiem, un trešais aktīvākais ir Maltas pagasts ar 19 projektiem. Vismazāk projektu (2) iesniegti no Sokolku pagasta.

²⁷ Partnerības dati uz 01.04.2022.

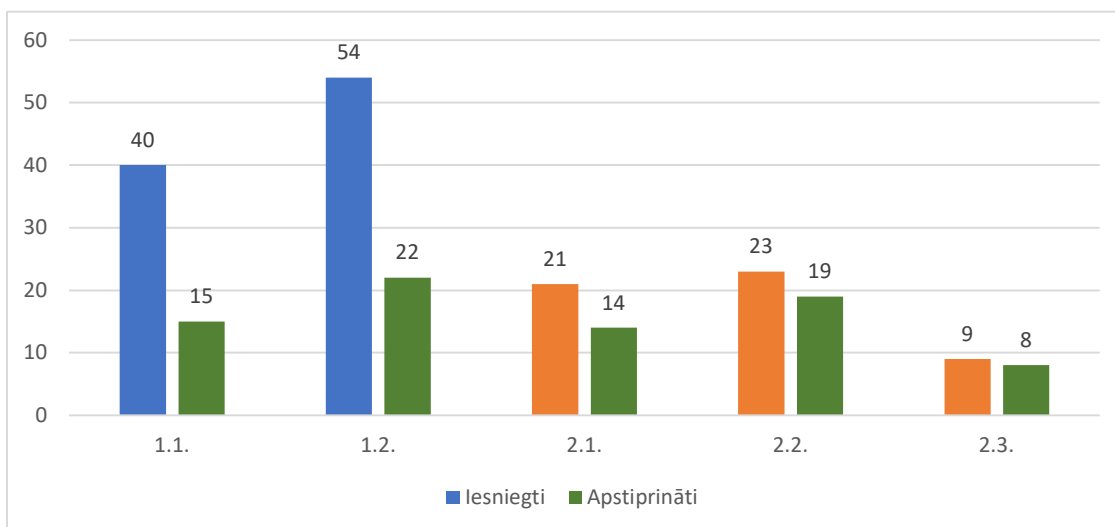

21.attēls. Iesniegtie projekti sadalījumā pēc pagastiem.

Analizējot redzams, ka no katra Rēzeknes novada pagasta un Viļānu pilsētas ir ticis iesniegts vismaz 1 projekts. Tāpat no katra Rēzeknes novada pagasta un Viļānu pilsētas ir iesniegts vismaz viens projekts gan uzņēmējdarbības aktivitātēs, gan sabiedriskā labuma, izņemot Strūžānu pagastu, no kura visi 7 projekti ir iesniegti sabiedriskā labuma aktivitātēs. Visvairāk sabiedriskā labuma projekti ir iesniegti no Viļānu pilsētas (16), kurai seko Kaunatas pagasts (15) un Vērēmu pagasts (14). Visaktīvākie pagasti uzņēmējdarbības projektos ir bijuši Čornajas un Gaigalavas pagasti, abiem pa 13 projektiem. Seko Griškānu pagasts ar 12 projektiem.

Tajā pašā laikā iesniegto projektu statistika uzrāda tos pagastus, kuriem ir nepieciešams papildus atbalsts, lai šo pagastu iedzīvotājus motivētu un mudinātu gatavot projektus nākamajam plānošanas periodam. Šādi pagasti ir Kantinieku pagasts, Ozolmuižas pagasts, Rikavas pagasts un Sokolku pagasts, kuru teritorijā tika iesniegti mazāk nekā 5 projekti. Savukārt Audriņu pagastā, Mākoņkalna pagastā, Nagļu pagastā, Pušas pagastā, Silmalas pagastā, Strūžānu pagastā un Viļānu pagastā tika iesniegti mazāk pa 10 projektiem, turklāt Strūžānu pagasts bija vienīgais, no kura netika iesniegts neviens uzņēmējdarbības projekts. Tādēļ, projektu vērtēšanas laikā piemērots specifiskais vērtēšanas kritērijs par papildus punktu piešķiršanu projektiem no minētajiem pagastiem, varētu motivēt arī šo pagastu pārstāvju aktīvāk iesaistīties LEADER aktivitātēs.

Pēc vidusposma novērtēšanas 2018. gada beigās, kopumā tika izsludinātas vēl projektu 4 kārtas, no kurām 3 bija veltītas attīstītas daudznozaru uzņēmējdarbības stratēģiskajam mērķim, savukārt 1 kārta tika veltīta kvalitatīvas un labiekārtotas dzīves vides stratēģiskajam mērķim.

22.attēls. Projektu skaita sadalījums pēc rīcības virzieniem, pēc vidusposma izvērtējuma.

Analizējot projektus, kas tika iesniegti, pēc vidusposma novērtēšanas 2018.gada beigās, var secināt sekojošo:

- a) ir samazinājusies pieteicēju aktivitāte, jo ja līdz vidusposma novērtējumam tika kopumā iesniegti 192 projekti, tad pēc – 147. Tas gan skaidrojams ar vairākiem faktoriem:
 - līdz vidusposma novērtējumam tika izsludinātas 5 kārtas savukārt pēc – 4 kārtas, līdz ar to, vidējais projektu iesniegumu skaits līdz vidusposma novērtējumam ir bijis 38,4 projekti uz 1. kārtu savukārt pēc – 36,4 projekti;
 - lielākā aktivitāte līdz vidusposma novērtējumam bija vērojama tieši sabiedriskā labuma projektu rīcībās, kopumā izsludinot 5 projektu konkursus, savukārt pēc vidusposma novērtējuma, tika izsludināti vien 3 projektu konkursi.
- b) ir turpinājusies atbalsta sniegšana abu stratēģisko mērķu sasniegšanai, taču novērojams, ka uzņēmējdarbības projektu kārtas tika izsludinātas vairākas, turpretī tikai viena sabiedriskā labuma projektu kārtas, kas liecina, ka ir bijusi liela aktivitāte un finansējuma apguve līdz vidusposma novērtējumam;
- c) pārējās rīcībās veiksmes procenta ievērojama svārstība nav novērota, taču ir rīcības, kurās tas ir nedaudz audzis un rīcības, kurās tas ir nedaudz krities, taču šāda svārstība var tikt ietekmēta gan ar finansējuma apjoma pieejamību, gan ar izsludināto kārtu daudzumu, gan ar pieteicēju skaitu, jo piemēram 2.3. rīcībai gan pirms, gan pēc vidusposma novērtējuma tika izsludināta 1 projektu konkurss, un abos gadījumos tika noraidīts tikai 1 projekts. Taču lielāka aktivitāte (13 pret 9) bija pirms vidusposma novērtējuma, kas statistiski dod lielāku veiksmes procentu.

3.2. Projektu ietekmes novērtējums

Biedrības “Rēzeknes rajona kopienu partnerība” SVVA stratēģijā 2015. - 2020. gadam tika definēti plānotie sasniedzamie rādītāji.

13.tabula. Stratēģijas plānotie sasniedzamie rādītāji.

Rīcības nosaukums	Plānotais rādītājs	Paaugstinātā vērtība pēc 28.07.21 grozījumiem*	Sasniegtais rādītājs (1.–9. kārtā).	Rezultāts (1.–9. kārtā)
1.1. rīcība. “Uzņēmējdarbības uzsākšana”	radīti vismaz 15 jauni produkti un/vai pakalpojumi VRG teritorijā;	17	13	Negatīvs**
	radītas 11 jaunas darba vietas	15	16	Pozitīvs
1.2. rīcība. Uzņēmējdarbības attīstības veicināšana	uzlaboti vismaz 15 esošie produkti un/vai pakalpojumi VRG teritorijā;	25	18	Pozitīvs
	n/a	radītas 5 jaunas darba vietas	n/a	n/a
	izveidota vai labiekārtota vismaz 1 tirdzniecības vieta.	-	1	Pozitīvs
2.1. rīcība. Saglabāts un popularizēts kultūrvēstures, dabas mantojums, uzlabota sabiedriskā infrastruktūra	uzlabota vismaz 15 ciemu vai apkaimju sabiedriskā infrastruktūra, labiekārtoti kultūrvēstures vai dabas objekti	20	25	Pozitīvs
2.2. rīcība. Iedzīvotāju iniciatīvu attīstība, mūžizglītība	sniegts atbalsts vismaz 26 iedzīvotāju interešu grupu iniciatīvām	85	78	Pozitīvs
2.3. rīcība. Sociālo un veselības pakalpojumu attīstība	atbalstītas vismaz 8 sociālās vai veselības aprūpes iniciatīvas	20	20	Pozitīvs
2.4. rīcība. Sakrālā mantojuma saglabāšana	atbalstīta vismaz 2 sakrālo objektu infrastruktūra	0	-	***

* Pēc 2021. gada 28. jūlija grozījumiem, tika paaugstināti plānotie rādītāji, pateicoties izciliem sasniegtajiem rādītājiem, lai varētu iegūt papildus finansējumu un organizēt jaunas kārtas un sasniegt vēl augstākus rādītājus.

** Lai arī 1.–9. kārtā sasniegtais rādītājs ir negatīvs, jāuzsver, ka projekti šobrīd vēl ir vērtēšanā, jo bija pieejams papildus finansējums jaunu kārtu rīkošanai, kas nozīmē, ka rezultatīvais rādītājs tiks sasniegts.

*** Pēc 2021. gada 28. jūlija grozījumiem, tika lemts par 2.4. rīcības “Sakrālā mantojuma saglabāšana” konkursa kārtas izsludināšanu.

Stratēģijas mērķa M1 (1.1. un 1.2. rīcības) ietvaros, projektu pieteikumu sasniedzamie rādītāji fokusējas uz darba vietu radīšanu un apgrozījuma palielināšanu. Kā redzams, pārskata periodā

tika radīti 13 jauni produkti/pakalpojumi, 16 darba vietas, uzlaboti 18 esošie produkti/pakalpojumi, kā arī izveidota/labiekārtota 1 tirdzniecības vieta.

Stratēģijas mērķi M2 (2.1., 2.2., 2.3. un 2.4. rīcības) ir vērsti tieši uz infrastruktūras sakārtošanu - sakrālo celtņu, kultūras pieminekļu, kultūras ēku atjaunošanu, rekonstrukciju, vides pielāgošanu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, kā arī telpu aprīkošanu ar nepieciešamo aparatūru, inventāru, lai nodrošinātu pasākumu norisi: aprīkojuma iegāde kultūras namu vajadzībām (telpas sociālām aktivitātēm). Atbalstītie LEADER projekti vairumā gadījumu katrs ir vērsti uz vairāku jomu attīstīšanu, līdz ar ko statistiski viens projekts gan veicina iespēju dažādošanu vietējiem iedzīvotājiem, gan rada jaunu pakalpojumu. Kopumā iespējas vietējiem iedzīvotājiem paplašina atbalstīto sabiedriska labuma projektu, kuri nodrošina aprīkojuma un inventāra iegādi dažādām interešu grupām, tērpu iegādi interešu grupām un kolektīviem, aprīkojuma un inventāra iegādi kultūras namiem. Projektu ietvaros tika izveidots interešu, sporta, atpūtas laukumus bērniem un pusaudžiem, kā arī veikta teritorijas labiekārtošana un āra treniņu uzstādīšana. Tāpat tika īstenoti apmācību projekti.

Visi plānotie minimālie rezultāti ir sasniegti un pat pārsniegti, kas liecina gan par projektu iesniedzēju aktivitāti, gan arī par to, ka kopumā īsā laika periodā ir panākti būtiski uzlabojumi vairākās jomās.

Vienlaikus jāuzsver, ka projekta kvantitatīvo rezultātu sasniegšana ir tikai indikatīvs rādītājs. Daudz svarīgāks ir pašu iedzīvotāju vērtējums par projektu ieguvumiem, jo LEADER pieeja paredz skaidri noteiktu vietēja līmeņa problēmu risināšanu, kas aktuālas konkrētās lauku teritorijas iedzīvotājiem. Līdz ar to, no ietekmes vērtēšanas viedokļa, svarīgs ir tieši iedzīvotāju viedoklis, vai vietējā līmeņa problēmas ir, tikušas risinātas attiecīgajā laika periodā. Tajā pašā laikā, lai sasniegtu LEADER noteiktu mērķi, ka tiek risinātas vietējā līmeņa problēmas, kas ir aktuālas iedzīvotājiem, biedrībai ir ieteicams apsvērt veikt regulāru (vismaz reizi gadā) iedzīvotāju aptauju, lai uzraudzītu progresu un novērtētu iedzīvotāju iesaisti vietējās Stratēģijas ieviešanā.

Vērtējot projektu ieguvumu, ilgtspēju tika secināts, ka iedzīvotāji kā galvenā mērķa grupa un tajā pašā laikā arī projektu ieviesēji ir ieguvuši gan kvalitatīvāku vidi, gan iespējas uzsākt uzņēmējdarbību, gan arī prasmes izstrādāt projektu pieteikumus un saņemt līdzfinansējumu. Ieguldījumi infrastruktūrā pēc noteiktā laika būtu jāatjauno, taču iedzīvotāju un biedrību prasmes nodrošinās to, ka turpmāk daļa ar apkārtējo vidi saistītie ieguldījumi varētu tikt finansēti no dažādiem finansējuma avotiem, tajā skaitā no nākotnes projektiem, ko iedzīvotāji un biedrības gatavos. Tas nozīmē, ka šajā plānošanas periodā apgūtās projektu rakstīšanas prasmes izmantos nākamajā plānošanas periodā, kas ļauj prognozēt vēl sīvāku projektu konkurenci.

Pašvaldības ieguvumu ilgtspēju varēs izmērīt izmantojot divus rādītājus – iedzīvotāju vērtējumu par attiecīgā sporta, kultūras vai atpūtas objekta lietderību, un pašvaldības budžeta apjoma, kas tiks iztērēts attiecīgo objektu uzturēšanai.

Visbeidzot, uzņēmēju ieguvumu ilgtspēja ir jāsaista ar ekonomiskas aktivitātes kāpumu partnerības teritorijā. Sociālās sekas un ietekmi, kas rodas projekta īstenošanas rezultātā, uzņēmējdarbībā nav iespējams izmērīt uzreiz pēc projekta, bet to var identificēt 3 līdz 5 gadu laikā.

14.tabula. Attīstības stratēģijas seku analīzes matricas piemērs.

Rīcības nosaukums	Plānotais tiešais rādītājs (angl. outputs)	Plānotās sociālās sekas 3-5 gadu laikā pēc projekta ieviešanas (angl. outcomes)	Metodes datu savākšanai un iespējamās ietekmes vērtēšanai
1. Attīstīta ekonomika	Izveidoti X pakalpojumi, vai aktivitātes	Izveidotas ne mazāk kā Y darba vietas vai visu LEADER atbalstu saņēmušo uzņēmumu neto apgrozījums palielinājies par 10%	Projektu atskaites, iedzīvotāju aptaujas, statistikas datu analīze

Vienlaikus, apskatot projektu ietekmes novērtējumu, nepieciešams apskatīt arī VRG aktivitātes, lai veicinātu iedzīvotāju interesi un uzlabotu izpratni par Partnerību un LEADER sniegtajām iespējām, ka arī sadarbības projektus gan starpteritoriālos, gan starpvalstu, jo šīs VRG īstenotie kopienas aktivizēšanas pasākumi nosaka un veido sociālekonomisko ietekmi.

15.tabula. VRG īstenotie kopienas aktivizēšanas pasākumi 2016.-2020.gadā.²⁸

Pasākuma veids	Pasākumu skaits	Dalībnieku skaits
Semināri	6	85
Darba grupas	-	-
Pieredzes apmaiņa Latvijā	2	30
Pieredzes apmaiņa ārvalstīs	2	20
Dalība mācībās	1	n/d
Dalība LLF organizētos pasākumos	1	n/d
Dalība VLT organizētos pasākumos	-	n/d
Tiešsaistes konsultācijas (Zoom platformā)	20	n/d

Lai gan sakarā ar Covid-19 pandēmijas ietekmi, uz 2020. gadu nebūtu jāraugās kā atskaites gadu, redzams, ka arī ar visu pandēmijas ietekmi, Partnerība ir aktīvi organizējusi seminārus. Tāpat Partnerība ir bijusi pieredzes apmaiņas braucienos gan Latvijā, gan ārvalstīs, kas ir pozitīvs faktors, jo pieredzes apmaiņas braucieni ļauj aizgūt labās prakses piemērus un veicina izaugsmi. Tāpat Partnerība ir piedalījies mācībās, kā arī LFF organizētā pasākumā. Svarīgi ir tas, ka Partnerība ir nodrošinājusi 20 tiešsaistes konsultācijas Zoom platformā, tādējādi uzskatāms, ka Partnerība ir veiksmīgi adaptējies izmaiņām pasaulē un spējusi turpināt nodrošināt pakalpojumus iedzīvotājiem u.c. interesentiem.

16.tabula. VRG starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība.²⁹

Projekta nosaukums	Sadarbības partneri	Īstenotās aktivitātes
<i>Starpteritoriālā sadarbība</i>		
“Tūristam draudzīgs Latgales uzņēmējs digitalizācijas laikmetā” (akronīms: "Latgales uzņēmējs")	Vietējās rīcības grupas: biedrības „Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi””, “Balvu rajona partnerība”, „Krāslavas rajona partnerība”, „Preiļu rajona	2019.gadā notika projekta atklāšanas konference. Nākamajā projekta posmā (2020. gadā) īstenoti apmācību semināru cikli un uzņēmējdarbības stratēģijas izstrāde

²⁸ Partnerības dati uz 01.04.2022.

²⁹ Partnerības dati uz 01.04.2022.

Projekta nosaukums	Sadarbības partneri	Īstenotās aktivitātes
	partnerības". Vadošais partneris: biedrība "Ludzas rajona partnerība".	
"Velo tūrisma attīstība Austrumlatvijā pieslēdzoties starptautiskajam Velomaršrutu tīklam EuroVelo11" (akronīms - EuroVelo11)	Vietējās rīcības grupas: biedrības „SATEKA”, „Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi”, „Balvu rajona partnerība”, „Krāslavas rajona partnerība”, „Preiļu rajona partnerības". Vadošais partneris: biedrība "Ludzas rajona partnerība"	2019.gadā notika projekta atklāšanas konference un semināru cikls I. Nākamajā projekta posmā (2020. gadā) īstenota velomaršruta marķēšana, velomaršruta karšu izstrāde un apstāšanās vietu aprīkošana. Citas projekta aktivitātes norisinās 2021. gadā (maratons, stratēģijas izstrāde, noslēguma konference).
<i>Starpvalstu sadarbība</i>		
Yellow Frames (tulk. "Dzeltenie rāmji")	Vietējās rīcības grupas "Causeway Coast and Glens LAG" (Ziemeļīrija, vadošais partneris); "Tartu Rural Development Association" (Igaunija), "Valga County Partnership Board" (Igaunija)	Saskaņā ar tehnikās sagatavošanās atbalsta mērķi: īstenota 1 tikšanās ar sadarbības partneriem Igaunijā un 1 tikšanās ar vadošo partneri un National Geographic pārstāvjiem
Sakrālā kultūras mantojuma renesanse	7 Spānijas VRG (ADRI Valladolid Norte, ADECOAR, AGALSA, APRODERVI, AIDESCO, ASDECOMOR, GDR RIBEIRA SACRA – COUREL)	Tiek īstenots: 2020.gadā īstenota pamatlīdzekļu iegāde

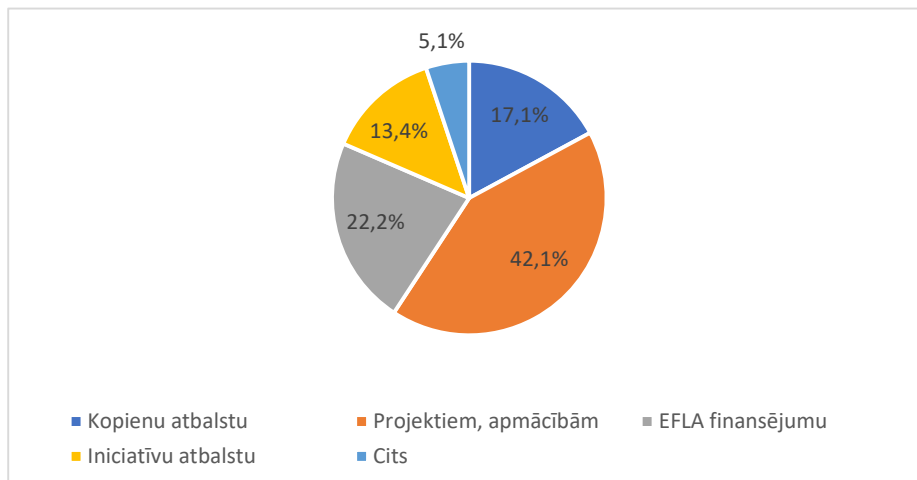
Kā redzams tabulā nr. 16, tad Partnerība ir veiksmīgi īstenojusi starpteritoriālo sadarbību ar kaimiņu Partnerībām (novadiem) 2 projektos, kā arī 2 projektos Partnerība ir, īstenojusi starpvalstu sadarbību. Ņemot vērā tūrisma nozares nozīmi gan novadā, gan reģionā kopumā, ir pozitīvi vērtējama Partnerības iesaiste, nodrošinot apmācību seminārus iedzīvotājiem uzņēmējdarbības jomā. Tāpat, ņemot vērā velo tūrisma attīstību un sabiedrisko nozīmi, šāda Partnerības iesaiste ir vērtējami pozitīvi un, noteikti, tiks vērtēta arī pozitīvi vietējo iedzīvotāju acīs. Savukārt starpvalstu sadarbības projektos lielākā vērtība ir pieredze, kas tiek iegūta no sadarbības partneriem un tālāk nodota/ieviesta savā teritorijā.

3.3. Iedzīvotāju un ekspertu vērtējums

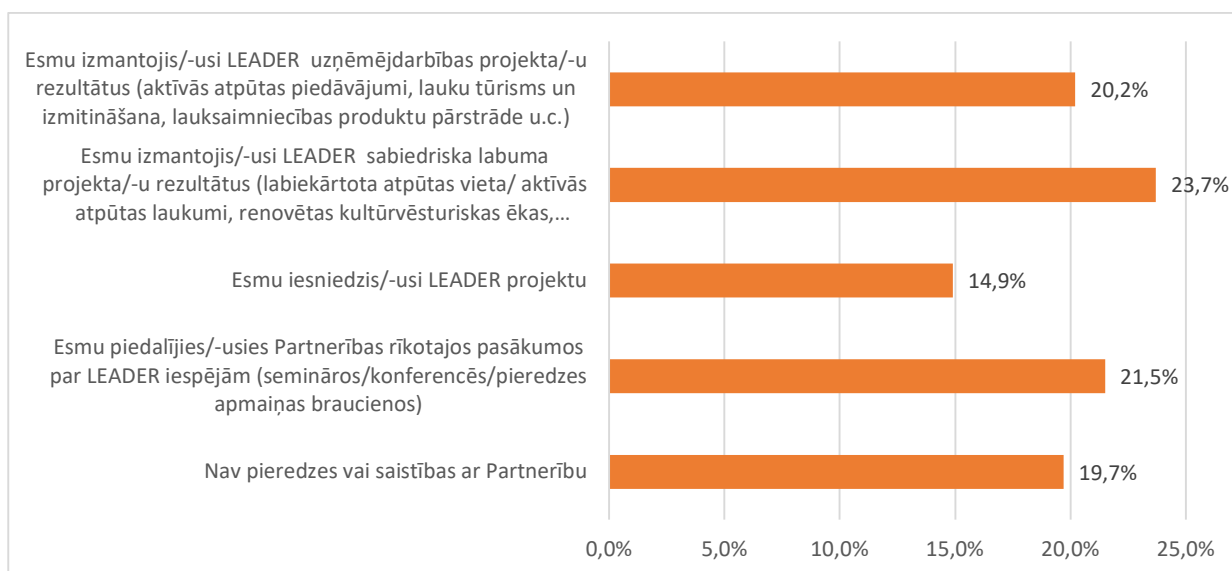
Līdzās sociālekonomiskajiem datiem un datiem par projektu skaitu un veiksmi dažādās kārtas, būtisku informāciju par Partnerības darbu sniedz gan ekspertu viedokļi, gan arī iedzīvotāju viedokļi.

Partnerība iedzīvotāju priekšstatos

Aptaujas jautājumā "Ar ko Jums saistās Partnerība?" respondenti norādīja, ka galvenokārt "ar projektiem, apmācībām" (42,1%), kas atbilst vispārpieņemtajām sabiedrības priekšstatam, ka jebkurš ar ES saistītais finansējums primāri ir saistīts ar projektiem. Otra populārākā respondentu atbilde, ka Partnerība saistās ar "EFLA finansējumu" (22,2%) to apstiprina. Atbilde "kopienu atbalsts" ir trešajā vietā pēc saņemto atbilžu skaita.

23. attēls. Ar ko respondentiem saistās Partnerība.

24.attēls. Respondentu pieredze ar Partnerību.

Turklāt “kopienu atbalsts” un “projektiem, apmācībām” atbildes ir vienlīdz svarīgas gan darbiniekiem, gan saimnieciskās darbības veicējiem. Tā, atbildi “kopienas atbalsts” sniedz 47,2% darbinieku un 22,2% % saimnieciskās darbības veicēju. Savukārt, atbilde “projektiem, apmācībām” proporcionālais sadalījums ir līdzīgs – 48,3% darbinieku un 23% saimnieciskās darbības veicēju. Zināmā mērā saimnieciskās darbības veicēju skatījumā Partnerības asociēšana ar projektiem un apmācībām ir saistāma ar faktu, ka 38% no saimnieciskās darbības veicējiem, kas piedalījās aptaujā, bija reiz iesnieguši un realizējuši kādu projektu. Tādējādi, saimnieciskās darbības veicēju uztverē ir izveidojies noteikts priekšstats par Partnerību.

Dati augstāk iekļautajā attēlā liecina, ka turpat piektdaļai respondentu (19.7%) nav pieredzes vai saistības ar Partnerību. Tas nozīmē, ka patiesībā šie respondenti, pat ja arī ir izmantojuši LEADER projektu rezultātus, viņi tos nespēj identificēt, kā tieši LEADER projektu rezultātus un

šo rezultātu saikni ar Partnerību. Vienlaikus, aptuveni piektdaļa respondentu ir spējusi atpazīt LEADER projektu rezultātus uzņēmējdarbības jomā un sabiedriskā labuma jomā. Salīdzinoši mazāk respondentu (14.9%) bija norādījuši, ka ir iesnieguši LEADER projektus.

Zīmīgi, ka respondenti norādīja ar citu pieredzi un asociācijas ar Partnerību, piemēram,:

- *Konsultācijas, uzdrošinājums idejas realizācijai, kompetence*
- *Eiropas finansējums;*
- *Projekti.*

Kopumā, arī citas asociācijas ar Partnerību tomēr ir saistītas ar projektiem un Eiropas finansējums, kas ir dominējošais priekšstats respondentu starpā.

Partnerības darbības novērtējums

Aptaujas dalībniekiem tika lūgts novērtēt Partnerību vairākās tās darbības aspektos ar vērtējumu, kur 1 – nozīmēja, ka respondents nepiekrīt, 2 – drīzāk nepiekrīt, 3 – drīzāk piekrīt, 4 – respondents piekrīt apgalvojumam. Iegūtie rezultāti liecina, ka dominējošais vērtējums Partnerībai visos aspektos ir 3 (trīs) jeb respondents drīzāk piekrīt apgalvojumam un ir tendēts sniegt pozitīvu Partnerības darbības novērtējumu.

25. attēls. Partnerības darbības novērtējums dažādos aspektos, dominējošais vērtējums – 3 – drīzāk piekrītu.

Novērtējot **Partnerības ieguldījumu** lauku teritoriju attīstībā, īstenojot LEADER pieejas pasākumus Rēzeknes partnerībā, ekspertu skatījumā ir šādi pozitīvie aspekti:

- *Ieguvumi ir, jo ir veikti būtiski līdzekļu ieguldījumi vides attīstībai.*
- *LEADER rosina uzņēmējus darboties tieši lauku teritorijā, jo programma dod finansējuma pieejamības iespēju mazajiem ražotājiem, un tūrismam. Šis aspekts ir svarīgs, jo ne visas ražošanas un tūrisma aktivitātes ir veicamas pilsētā.*

- *LEADER dod iespēju veidoties jaunam piedāvājumam tirgū.*
- *LEADER finansējums ir lielisks piemērs tam, kā mazas teritorijas, saņemot fokusētu finansējumu, var attīstīties.*

Aplūkojot detalizēti aptaujas dalībnieku vērtējumu un ekspertu viedokļu, var redzēt tendenci, ka Partnerība ir veikusi nozīmīgu darbu, kā rezultātā ir uzlabota infrastruktūra, aktivizēta kopiena, ir sniegts atbalsts sociālajām un veselības iniciatīvām, ir atbalstījusi uzņēmējdarbību. Tā kā Partnerības novērtēšanā izmantotie apgalvojumi bija saistīti ar Partnerības stratēģiju iepriekšējā periodā, tad netieši var secināt, ka Partnerība ir uzrādījusi labu progresu stratēģijas ieviešanā.

Vienlaikus, eksperti identificēja arī vairākās potenciālās pilnveidojumu iespējas:

- *Uzmanība jāpievērš tieši VRG fokusam un kopienas aktivizēšanai. Kopiena ir kopumā mazaktīva, tai trūkst patstāvīgas iedzīvotāju aktivitātes starp projektu konkursiem. Turklāt, ir maz aktīvo biedrību un biedrību aktivitāšu.*
- *Kombinēt un savienot dažādas lietas un idejas.*

Ekspertu skatījumā, nākamā periodā ir būtiski tieši kopienas aktivizēšanas darbs, ko paveic Partnerība. Tomēr, Partnerība vien pati nevar aktivizēt kopienu, jo svarīgi ir apvienot resursus vienā teritorijā strādājošām iestādēm. Līdz ar to, kopdarbība un sadarbība būs veiksmes nosacījums ne tikai nākamajā plānošanas periodā, bet ilgtermiņā.

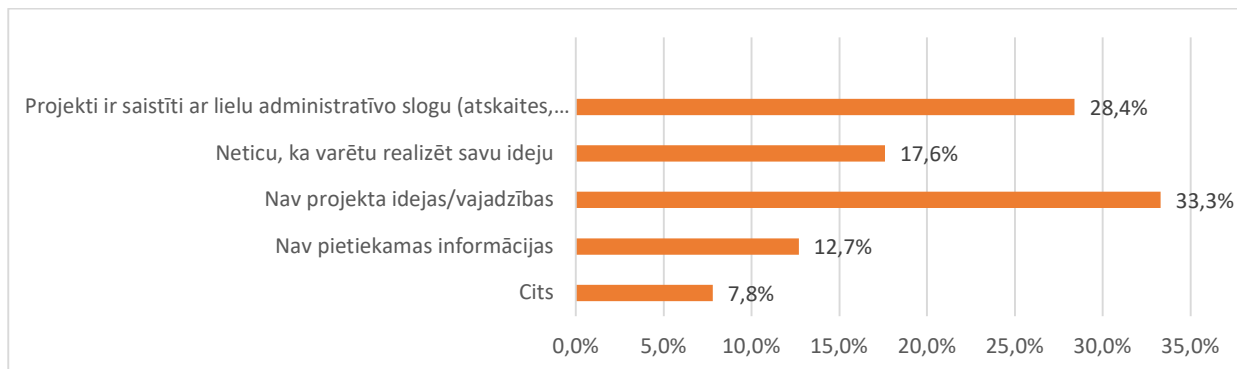
Partnerības darbības vērtējums ir jāaplūko kopā ar SVVA stratēģijas ieviešanas procesu, kuru novērtējot eksperti atzinīgi uzsvēra:

- *Stratēģija ir vajadzībās balstīta, un dažkārt kopienas vajadzības ir pietiekami specifiskas, un tāpēc LEADER palīdz reaģēt uz kopienas vajadzībām.*
- *Ne tikai partnerībai, bet reģionam ir aktuāli, lai projektu finansējums būtu pieejams ir maza apjoma projektiem (līdz 10 000 EUR), tas atbilst reālajai ekonomiskai situācijai un pieteicēju faktiskajai kapacitātei.*

Vienlaikus ekspertu skatījumā SVVA stratēģijas ieviešanas procesu var pilnveidot:

- *Dažas aktivitātes LEADER ietvaros nav iespējams pamatot ar iedzīvotāju skaitu un pakalpojumu noslodzi pēc projekta noslēguma (piem., aktivitātes kultūras jomā kā skaņas vai gaismas iekārtu iegāde), līdz ar to, ir nepieciešams izvērtēt, kur aktivitātes ir tieši vērstas uz atbalstu kopienai un lauku iedzīvotājiem.*
- *Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātēs ir svarīgi, lai projektu īstenošanā tiktu aptverts pilnais produkta vai pakalpojuma cikls. Piemēram, tūrisma plānošana sasaistē ar tūrismu plūsmu un faktisko pieejamību maršrutam.*
- *Koordinācija starp projektu ieviesējiem ir jāveicina, lai veidotu apjomīgāku un interesantāku piedāvājumu.*
- *Daļai no veidotas infrastruktūras būtu jābūt brīvpieejas infrastruktūrai.*

- *Neatkarīgi no iedzīvotāju skaita kopienā, katrai kopienai ir tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, tomēr nākamajā stratēģijā ir jāiekļauj “kvalitatīvas dzīves vides” definējums. Iedzīvotāju gatavība realizēt projektus un galvenie šķēršļi*

26. attēls. Iemesli, kāpēc nepiedalās Partnerības organizētajos projektos un pasākumos

Respondentu skatījumā administratīvais slogs (28.4%), projektu ideju trūkums (33,3%) un neticība savām spējām ieviest projektu (17.6%) ir galvenie iemesli, kāpēc cilvēki ir kūtri projektu rakstīšanā un ieviešanā. Aptaujas anketas dati sasaucas ar ekspertu intervijās norādīto, ka administratīvais slogs projektu ieviešanas gaita var būt nopietns šķērslis projektu ieviesējiem.

Eksperti intervijās arī norādīja uz vairākiem aspektiem, kas saistāmi ar iedzīvotāju zemo interesi par projektiem:

- *VRG kļuvušas par administratīvo aktu izsniedzējiem, jo VRG lēmums ir administratīvais akts. Tomēr, LAD mēdz būt savs viedoklis par to, kuri projekti atbalstāmi, lai gan tie atbilst prasībām un SVVA. Respektīvi, Partnerībai ir jābūt aktīvākai, komunicējot gan ar LAD centrālo struktūru, gan reģionālo struktūrvienību.*
- *Avansa neesamība ir nopietns šķērslis, jo ir novērots, ka projekti tiek atsaukti, jo iesniedzējs nav varējis vienoties ar kredītiestādi par aizdevumu. Līdz ar to, dalītas samaksas pieeja pēc noteiktu projektu posmu pabeigšanas būtiski atvieglotu uzņēmēju pieeju resursiem.*
- *Uzņēmējiem, iesniedzot projektus ir tendence būt piesardzīgiem attiecībā uz sasniedzamo rādītāju definēšanu (piem., apgrozījums, darba vietu skaits).*

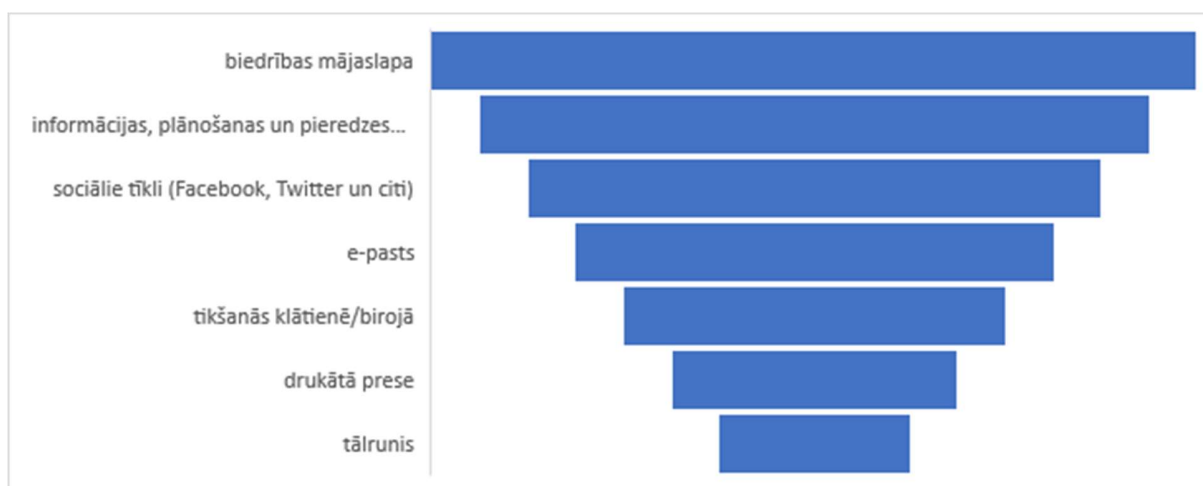
Pastāv iespēja uzlabot situāciju un mainīt iedzīvotāju viedokli, ja Partnerība veic virkni rīcību:

17.tabula. Aptaujā identificētie šķēršļi un rīcība tā pārvarēšanai.

Nr.p.k.	Aptaujā identificētais šķērslis	Rīcība šķēršļa pārvarēšanai
1	Projekti saistīti ar lielu administratīvo slogu	Informatīvs un skaidrojošais darbs, kas saistīts ar projekta ieviešanu un projekta dokumentācijas sagatavošanu
2	Neticu, ka varētu realizēt savu ideju	Informatīvais darbs par ideju realizēšanas posmiem, projektu ideju meistarklases un konkursi, labās pieredzes apmaiņa

Nr.p.k.	Aptaujā identificētais šķērslis	Rīcība šķēršļa pārvarēšanai
3	Nav projekta idejas/vajadzības	Rīcība nav nepieciešama
4	Nav pietiekamas informācijas	Informatīvais darbs: a) Par Partnerības lomu un pieeju projektu konkursiem; b) par ideju realizēšanas posmiem, projektu ideju meistarklases un konkursi, labās pieredzes apmaiņa

Skaidrojošais un informatīvais darbs ir tas, ar kura palīdzību var palielināt iedzīvotāju interesi. Komunikācijā ar iedzīvotājiem ir jāizmanto sociālie tīkli un digitālās tehnoloģijas.

27. attēls. Prioritārie kanāli informācijas saņemšanā.

Aptaujas ietvaros, iedzīvotājiem tika lūgts prioritārā secībā salikt informācijas saņemšanas kanālus (skat. 27.attēlā). Respondentu ieskatā dominē elektroniskā komunikācija – biedrības mājaslapa, sociālie tīkli un e-pasts. Tiesa, vienlīdz svarīga ir arī personīgā komunikācija, kas atspoguļojās 2. prioritātē “*informācijas, plānošanas un pieredzes apmaiņas semināri un citi pasākumi*”. Drukātā prese un tālrunis ir viszemāk novērtētais informācijas kanāls, kas faktiski nozīmē, ka turpmāk Partnerībai komunikācijas stratēģija ir jābalsta uz digitālo tehnoloģiju un klātienē pasākumu kombināciju.

4. ĀRVALSTU PIEREDZES ANALĪZE

EK redzējums par lauku telpu 2040.gadā ietver vairākus aspektus: pakalpojumu attīstību, digitālo infrastruktūru, sabiedriskā transporta infrastruktūru un multimodalitāti, kopienu noturības spējas (angl. *resilience*) palielināšanu pret klimata pārmaiņām, dabas katastrofām un ekonomiskām krīzēm, un vides pievilcības veidošanu uzņēmējdarbībai³⁰. Lauku pakts (angl. *Rural Pact*) aizsāk ilgtermiņa procesu, kas bija vērts uz iedzīvotāju, valsts un pašvaldību iestāžu un citu ieinteresēto pušu sadarbības vienkāršošanu, lai veicinātu lauku teritoriju attīstību³¹.

Lauku pakts ir plānots apstiprināt 2022.gada jūnijā, un uz tā bāzes izstrādāt ES Lauku rīcības plānu (angl. *EU Rural Action Plan*), kurās būs šādām aktivitātēm:³²

1. Inovāciju ekosistēmas veidošana, kas ietvers lauku revitalizācijas darbības un sadarbību ar pētnieciskiem institūtiem, lai veicinātu inovāciju attīstību lauku vidē.
2. Vides, klimata un sociālās noturības spējas (angl. *resilience*) veicināšana, lai sniegtu ieguldījumā cīņā pret klimata pārmaiņām, un veicinātu sociālo ievainojamāko grupu iekļaušanu lauku attīstības pasākumos un attīstības procesos.
3. Ilgtspējīgu multimodālu transporta savienojumu veidošana kontekstā ar digitālo attīstību laukos;
4. Lauku ekonomikas diversifikācija, veidojot sociālos uzņēmumus un atbalstot vietējās iniciatīvas un inovācijas.

Latvijā Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam (turpmāk – LAP) īstenošanai tika piemērots pārejas periods un programma darbojas arī 2021. un 2022.gadā³³. Saskaņā ar informatīvo ziņojumu, turpināsies atbalsta sniegšana vietējo rīcības grupu izstrādāto sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju īstenošanai, tā nostiprinot *LEADER* pieeju, kas uzlabo sociālo un cilvēkkapitālu laukos, kā arī veido labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un lauku teritoriju apmeklēšanai³⁴. Atbalsta mērķis ir veicināt iekļaujošus vienlīdzīgas partnerības principus, kuri rada pievienoto vērtību teritorijas un vietējās sabiedrības potenciālam, un veicināt starp sektorālu sadarbību vietējās attīstības potenciāla un resursu ilgtspējīgai izmantošanai.

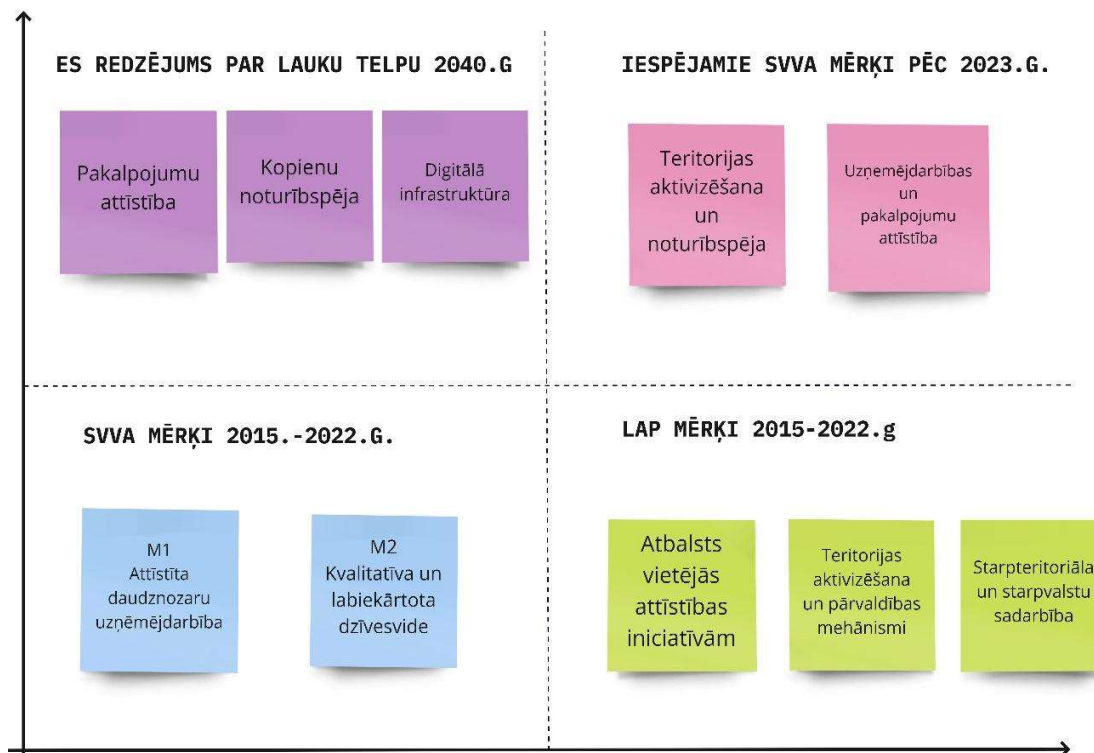
³⁰ A long-term vision for the EU's rural areas. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/long-term-vision-rural-areas_en

³¹ Launch of the rural pact: strengthened governance for EU rural areas. Brussels, 17 December 2021, (2021) 8718018 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategy/strategy_documents/documents/launch-rural-pact-2021.pdf

³² European Commission (2021). A long-term Vision for the EU's Rural Areas - Towards stronger, connected, resilient and prosperous rural areas by 2040. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategy/strategy_documents/documents/ltvra-c2021-345_en.pdf

³³ Informatīvais ziņojums "Par Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam pārejas periodu". <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40497484&mode=mk&date=2021-02-04>

³⁴ Turpat.

28. attēls. Stratēģiju mērķi.

Tomēr, atsevišķas ES iniciatīvas, kas vērstas uz lauku revitalizāciju un attīstību, ir kļuvušas īpaši populāras, starp tām kā nozīmīgākā jāmin viedā ciema (angl. *smart village*) pieeja, kas ir ciemu, ciemu grupu un asociāciju kustība, kurā notiek informācijas un pieredzes apmaiņa par viediem risinājumiem kā reakciju uz mūsdienu izaicinājumiem³⁵. Viedo ciemu ideja aizsākās ar idejām un iniciatīvām lauku revitalizācijai, izmantojot digitālās un sociālās inovācijas. Idejas būtība bija vienkārša – rast risinājumus kā laukos pieejamos pakalpojumus – veselības aprūpē, sociālā jomā, izglītības jomā, enerģētikas jomā un transporta jomā - padarīt pieejamākus un uzlabot, izmantojot kopienas pieredzi un spējas. Respektīvi, kopienas izmanto savas zināšanas un prasmes inovatīvos veidos, tā panākot kopienas attīstību un labklājību. “ES Rīcības Viedo ciemu ieviešanai”³⁶ skatījumā viedais ciems visbiežāk būs tāds, kurš pievērš uzmanību digitālo prasmju attīstībai, pieejai e-veselības pakalpojumiem un vietējo produktu atbalstam, izmantojot viedo specializāciju.

Viedo ciemu projektā “*The Smart Rural 21*”³⁷ ir iesaistīts 21 viedais ciems, kuri ir meklējuši inovatīvus risinājumus tādās jomās kā: pārvaldība, dzīves vide, ekonomika mobilitāte, vide un kopienas attīstības.

³⁵ Smart village network. Pieejams: <https://www.smart-village-network.eu/>

³⁶ European Commission (2017). EU Action for Smart Villages. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rur-dev-small-villages_en.pdf

³⁷ Smart Rural 21. <https://www.smartrural21.eu/smart-solutions/>

18.tabula. Viedo ciemu pieejas pieredze un inovatīvie risinājumi.

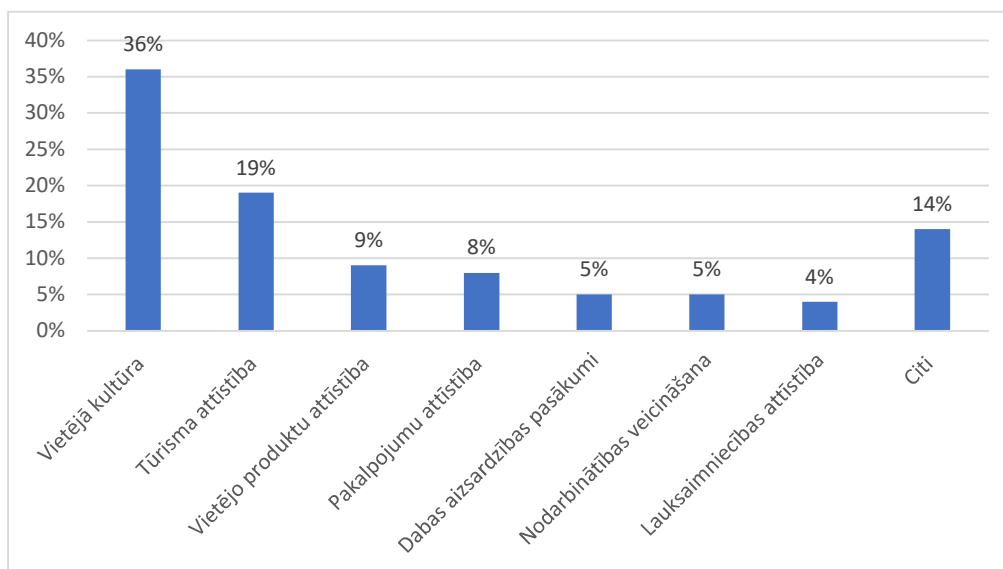
Valsts	Viedā ciema pieejas pieredze un inovatīvie risinājumi ³⁸
Latvija	<p>Viedais – ciems Alsunga.</p> <p>Mācību programma programmēšana iedzīvotājiem, lai programmas beigās viņi varētu izveidot viedtālruņa aplikāciju. Vienlaikus, mācības stiprina kopienas sadarbību vietējās uzņēmējdarbības attīstībai.</p>
Lietuva	Nav iesaistījies projektā.
Igaunija	<p>Viedais ciems: Dienvidigaunijas mazie uzņēmēji, mājražotāji un amatnieki.</p> <p>Projekta ietvaros ir izveidotas koplietošanas tirdzniecības telpas kā lauku labumu tirdziņi katru dienu. Tādā veidā tika nodrošināta mazajiem uzņēmējiem pieeja tirgum, kas iepriekš nebija iespējama, jo mazajiem uzņēmējiem nepietiek resursu mārketingam un reklāmai, saražoto produktu un preču apjoms ir pārāk mazs lielveikaliem un to ķēdēm, telpu nomas izmaksas ir pārāk lielas vienam uzņēmējam. Papildus, koplietošanas tirdzniecības vietām tika izveidots arī e-veikals.</p> <p>Iniciatīvas pamatā ir kooperācijas un sadarbības tīkla izveidošana starp piecām VRG, kas nodrošina iniciatīvas ieviešanu Igaunijas dienvidu daļā.</p> <p>Viedais ciems: Kuplandes tīkls (<i>Kupland Network</i>) dienvidaustrumu Igaunijā.</p> <p>Iniciatīva apvieno publiskos un privātos attālināta darba pakalpojumu sniedzējus viena zīmola ietvaros. Ciema projekta ietvaros tika izveidota tiešsaistes platforma, kurā var meklēt un piedāvāt telpas attālinātam darbam.</p>
Somija	<p>Somija tiek ieviesta četri ar viedo ciemu pieeju saistīti projekti.</p> <p>Viedais ciems: Rautajärvi Iedzīvotāji apvienojās, lai identificētu un nojauktu pamestās mājas, tā nodrošinot tradicionālos celtniecības materiālus jaunu ēku celšanai. Lai gan materiālu demontāža un transportēšana tiek organizēta centralizēti ar vietējiem brīvprātīgajiem, iespējamās būvniecības izmaksas sedz jaunie pircēji.</p> <p>Viedais ciems: Tärkkilä Iniciatīvas ietvaros tika izveidota pastāvīga juridiska struktūra, kas uzņemtos apsaimniekot zemes īpašumtiesības tām zemes vienībām, kas nepieciešamas ilgspējīgas kopienas izveidei un tās mērķu sasniegšanai.</p> <p>Viedais ciems: Eskola Ciemā tika slēgta skola jau 2014.gadā nepietiekam bērnu skaita dēļ. Tomēr, lai nodrošinātu izglītības pieejamību, 14 bērniem tika radīta eksperimentālā izglītības pieeja. Ciema skolā strādāja skolotājs un viņa palīgs, bet specifiskie priekšmeti tika nodrošināti tiešsaistē no 500 kilometrus attālās pilsētas skolas.</p> <p>Viedais ciems: Raudanmaa Kopiena apvienojās, lai ciemā ievilkto optisko tīklu internetam, jo telekomunikāciju kompānija to atteicās darīt dēļ nepietiekamā prognozējamā klientu skaita.</p>
Dānija	Nav iesaistījies projektā.

³⁸ E40 Group (2018). Smart village network. Pieejams: <https://www.smart-village-network.eu/>

Viedo ciemu pieeja atspoguļo inovatīvo ideju ieviešanu kopienās, tomēr ES dalībvalstīs – Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Somijā un Dānijā – vietējās VRG izstrādā savas stratēģijas, kas vērsta uz lauku attīstību. Lai arī VRG izstrādātas stratēģijas satur daudz līdzīgu elementu, tās ir nozīmīgi labās prakses piemēri.

Igaunijas pieredze

Igaunijā ir 34 VRG³⁹, kas līdzīgi kā Latvijā saņem ELFLA finansējumu atbilstoši nacionālajai Lauku attīstības programmai. Analizējot aptuveni 7000 projektus Igaunijā, pētnieki Mötte, Prits un Aro norādīja, ka visvairāk LEADER ir sniedzis ieguldījumu vietējās kultūras (36%) un tūrisma attīstībā (19%) laika periodā no 2007.-2013.gadam. Ievērojot pēctecību un darbību kontinuitāti, arī prioritātes pēc 2013.gada varētu būt līdzīgas, kas attiecīgi atspoguļojās VRG stratēģijās.

29.attēls. Projektu sadalījums pēc to jomām Igaunijā 2007.-2013.gadā.⁴⁰

Igaunijas pieredzes detalizētām apskatām ir izvēlēta Polvas Partnerības stratēģija 2014. - 2023.gadam, jo Polvas Partnerība ir tipiska Igaunijas lauku partnerība ar attāliem lauku reģioniem piemērojamām problēmām un attīstības centru – pilsētu, kas nozīmē, ka idejas no Polvas pieredzes var būt noderīgas Rēzeknes rajona partnerībai.

Polvas Partnerība⁴¹ ir definējusi vīziju, kas paredzēja vairāk nekā vienam plānošanas periodam: *Polvas reģionā ir droša un tīra dzīves vide, pieejami pakalpojumi, cilvēki veic uzņēmējdarbību, notiek sadarbība un vietējās aktivitātes, tā palielinot reģiona konkurētspēju.*

³⁹ European network of Rural Development (2022). LAG database. Pieejams: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database/en?f%5B0%5D=im_field_enrd_lag_country%3A19215

⁴⁰ Mati Mötte, Maret Prits, Kersti Aro (2017). LEADER approach in Estonia: Seven key elements in the local development strategies and in the implementation of LEADER. Proceedings of the international conference “Rural Development 2017”. <http://doi.org/10.15544/RD.2017.222>

Balstoties uz vīziju, Polvas partnerība identificēja savas ilgtermiņa prioritātes, sākot ar 2014.gadu:

- Produktu izstrāde un uzņēmuma konkurētspējas paaugstināšana;
- Zināšanu piesaiste teritorijai ar biznesa sadarbību veicināšanu;
- Veicināt ārvalstu kontaktu dibināšanu un investoru piesaisti reģionam.

Tādejādi, Polvas Partnerības stratēģijā 2014. -2023.gadam bija izvirzīti šādi stratēģiskie mērķi:

- *SM1: Vietas pievilcības un konkurētspējas stiprināšana.* Teritorijas kā vietas pievilcības un konkurētspējas stiprināšana, popularizējot dabas un kultūras resursus.
- *SM2: Dzīves kvalitātes uzlabošana.* Partnerības teritorijas iedzīvotāju labklājības celšanai ir plānota kopienas pakalpojumu pieejamības un kvalitātes palielināšana, tā uzlabojot dzīves vidi.
- *Papildus mērķis* - kopienas sadarbība zināšanu stiprināšanai un prasmju attīstības attīstībai.

30.attēls. Polvas Partnerības stratēģiskie mērķi 2014.-2023.gadā

Stratēģijā ir norādīti arī sasniedzamie rādītāji, atbilstoši kuriem stratēģijas ieviešanas gaita tiks mērīta un uzraudzīta.

Tabula 19. Polvas Partnerības stratēģiskie mērķi un sasniedzamie rādītāji.

Stratēģiskais mērķis	Sasniedzamie rādītāji
<i>SM1: Vietas pievilcības un konkurētspējas stiprināšana</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Reģiona uzņēmumu radītā pievienotā vērtība; • Reģionā saņemtais ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju; • Jaunu produktu skaits, kas pieejams balstoties uz uzlabotiem vietējiem resursiem • Maza apjoma ražošanā radīto darba vietu skaits;

⁴¹ Šeit un turpmāk atsauce par Polvas Partnerības stratēģiju: Pōlvamaa Partnerluskogu (2014). Pōlvamaa Partnerluskogu strateegia 2014-2023. Pieejams: https://partnerluskogu.ee/wp-content/uploads/2021/08/Partnerluskogu_Strateegia_2014-2023.pdf

Stratēģiskais mērķis	Sasniedzamie rādītāji
	<ul style="list-style-type: none"> ● Atbalstīto uzņēmumu apgrozījuma izmaiņas; ● Atbalstīto jauno uzņēmumu skaits.
<i>SM2: Dzīves kvalitātes uzlabošana</i>	Pasākumu kopums, kas bija vērts uz kopienas un sabiedrisko pakalpojumu attīstību: <ul style="list-style-type: none"> ● Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju skaits, kopienai sniegto pakalpojumu skaits un pakalpojuma lietotāju skaits; ● Jauno un aktīvo atbalstīto kopienu un kopienu līderu skaits; ● Pozitīvu mediju atspoguļojumu skaits.
	Pasākumu kopums, kas vērsti uz labākas un drošākas dzīves nodrošināšanu: <ul style="list-style-type: none"> ● Kampanu skaits un dalībnieku skaits teritorijā; ● Atjaunoto, uzlaboto objektu skaits un lietotāju skaits; ● Pozitīvu mediju atspoguļojumu skaits.

Polvas Partnerība, reaģējot uz COVID-19 pandēmiju, veica grozījumus Stratēģijā un paredzēja atbalsta aktivitātes, lai pārvarētu ar COVID-19 saistīto ekonomisko lejupslīdi. Šajā pasākumā, tika paredzēti šādi rādītāji:

- ✓ Atjaunoto vai saglabāto darba vietu skaits pakalpojumu nozarē un mazajā ražošanā;
- ✓ Atbalstāmo uzņēmumu vai bezpeļņas biedrību apgrozījuma saglabāšana iepriekšējā līmenī;
- ✓ Atbalstīto jauno vai atjaunotu produktu un pakalpojumu skaits.

Savukārt 2022.-2027.gada plānošanas periodam Polvas Partnerība ir izvirzījusi prioritātes, kas saistītas ar pievilcīgas dzīves un uzņēmējdarbības vides attīstību, kā arī saliedētas vietējas kopienas attīstību. Jāpiezīmē, ka jaunā perioda stratēģijas sagatavošana noris atbilstoši iepriekš izstrādātam rīcības plānam, kas vērsti uz visu 7 LEADER iezīmju nodrošināšanu⁴².

Lietuvas pieredze

Lietuvā ir 93 VRG⁴³, kas līdzīgi kā Latvijā saņem ELFLA finansējumu atbilstoši nacionālajai Lauku attīstības programmai.

Telši (*Telšiai*) rajona partnerības stratēģija 2014.-2020.gadam⁴⁴ vairākkārt tika papildināta un precizēta, pēdējo reizi 2021.gada rudenī, pagarinot stratēģijas derīguma termiņu. Stratēģijā ir trīs prioritārās jomas, kas tiek atbalstītas un ieviestas, ievērojot LEADER principus.

Stratēģijā ir iekļautas šādas prioritātes un atbalsta pasākumi:

- 1.prioritāte "Saimnieciskās aktivitātes lauku apvidos attīstība" ar pasākumiem:
 - 1.1. "Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstība";

⁴² [Põlvamaa Partnerluskogu](https://partnerluskogu.eu/) (2022). Avaleht. Pieejams: <https://partnerluskogu.eu/>

⁴³ European network of Rural Development (2022). LAG database. Pieejams: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database/en?f%5B0%5D=im_field_enrd_lag_country%3A19287

⁴⁴ Šeit un turpmāk atsauce ar Telšu rajona vietējas rīcības grupas stratēģiju: Telšu rajona vietos veiklos grupē (2022). 2014-2020 m. Vietos plētros stratēģija (aktuali redakcija nuo 2021 11 04). <https://drive.google.com/file/d/1VC1zcuJKgEatMlgwTlfe9ALPwEXQyMNJ/view>

- 1.2. "Lauksaimniecības uzņēmējdarbības attīstība";
- 1.3. "Sociālās uzņēmējdarbības attīstība un attīstība".
- 2.prioritāte "Kompetenču un prasmju attīstība" ar pasākumu "Pakalpojumu jauniešiem radīšana un attīstība".
- 3.prioritāte "Lauku apvidu pievilcības paaugstināšana" ar pasākumiem:
 - 3.1. "Infrastruktūras modernizācija un pielāgošana";
 - 3.2. "Kultūras identitātes saglabāšana, tradīciju pēctecība";
 - 3.3. "Atbalsts atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanai un/vai energoefektivitātes pieaugums".

31.attēls. Telši rajona partnerības stratēģiskie mērķi 2014.-2020.gadā

Utenas (*Utenos*) rajona VRG stratēģija aptver 2016.-2023.gadu⁴⁵. Stratēģija pēdējo reizi aktualizēta 2021.gada rudenī, reaģējot uz COVID-19 situāciju un nepieciešamību atbalstīt nozares. Stratēģija ietvertas prioritātes teritorijas attīstībai ir šādas:

- 1.prioritāte: "Publiskās infrastruktūras attīstība, lai veicinātu ekonomisko, sociālo un kultūras darbības attīstību" ar pasākumu "Atbalsts ieguldījumiem publiskās infrastruktūras attīstībā un kultūras mantojuma vietas atjaunināšana un pielāgošana kopienas vajadzībām".
- 2. prioritāte: "Darba vietu veidošana teritorijas attīstībai" ar pasākumiem:
 - 2.1. "Vietējās ekonomikas un uzņēmējdarbības attīstība, radot jaunas darba vietas";

⁴⁵ Šeit un turpmāk atsauce uz Utenas rajona vietējās rīcības grupas stratēģiju: Utenos regiono vietos veiklos grupē (2021). Utenos regiono vietos veiklos grupēs stratēģija 2016-2023. Pieejams: https://www.utenosvvg.lt/wp-content/uploads/2021/11/VPS_UtenosVVG2021_11_11.pdf

- 2.2. "Investīciju atbalsts saimnieciskās darbības attīstībai";
- 2.3. "Atbalsts bezpeļņas sektora organizācijām sociālās uzņēmējdarbības izveidei un attīstībai, kā arī nodarbinātības veicināšanai lauku apvidos Utenas rajona teritorijās";
- 2.4. "Labvēlīgu apstākļu radīšana jauniešu uzņēmējdarbībai, lai veicinātu nodarbinātību lauku apvidos";
- 2.5. "Apmācības prasmju pilnveidošanai, izglītības programmu izstrāde un īstenošana Utenas novada dabas un kultūras identitātes saglabāšanai un attīstībai".
- 3.prioritāte: Inovāciju attīstība, pievienotās vērtības un darba vietu radīšanu Utenas zvejniecības un akvakultūras attīstībai reģionā" ar pasākumiem:
- 3.1. "Zivsaimniecības biznesa izveide un attīstība Utenas rajonā";
- 3.2. "Labsajūtas veicināšanas aktivitātes un labākas iespējas makšķerēšanas un niršanas aktivitātes Utenas rajonā".

32.attēls. Utenas rajona partnerības stratēģiskie mērķi 2016.-2023.gadā.

Kedaiņu rajona VRG stratēģija⁴⁶ aptver laika periodu no 2015.gada līdz 2023.gadam. Šajā stratēģijā ir definētas partnerības teritorijas vērtības un vīzija par to, kādai būtu jābūt teritorijai 2023.gadā.

Kedaiņu rajona VRG savas vērtības ir definējusi šādi:

- Atvērtība jauniem biedriem, pozitīvas iniciatīvas, dialogs, inovācijas;

⁴⁶ Šeit un turpmāk atsauce par Kedaiņu rajona vietējās rīcības grupas stratēģiju: Kėdaiņu rajono vietos veiklos grupė (2015). Kedainiu rajono vietos veiklos grupes teritorijos vietos pletros strategija 2015 – 2023 M. Pieejams: <http://kedainiurvg.lt/en/strategija-2014-2020-m/>

- Profesionalitāte - sava darba zināšanas, elastība un nepārtraukta pilnveidošanās vietējās attīstības stratēģijas īstenošanā un publisko līdzekļu administrēšanā;
- Komunikācija un sadarbība – gan organizācijā, gan ārpus tās, lai kopīgi sasniegtu maksimālus rezultātus;
- Atbildība par savu rīcību;
- Vienlīdzība, darbības caurspīdīgums, pieņemto lēmumu godīgums;
- Inovācijas, novatorisms un reālisms - nepārtraukta inovāciju meklēšana, ieviešana un darbības uzlabošana;
- Cieņa, godīgums, tolerance;
- Brīvprātīgais darbs un patriotisms.

Ķedaiņu rajona VRG vīzija paredz, ka Kedaiņi ir vieta, kur:

- ir spēcīgi līderi, kas spēj saskatīt un īstenot pārmaiņas;
- attīsta partnerību un sadarbību starp kopienām un to atsevišķiem dalībniekiem, lai radītu lielāku pievienoto vērtību;
- ir plaukstoša ekonomika, kas rada darbavietas un labklājību;
- kopienas dalībnieki aktīvi iesaistās gan kopienas aktivitātēs, gan projektu un inovāciju īstenošanā;
- izveidota veselīga vide ar pārdomāti plānotu publisko telpu, kas pielāgota aktīvai atpūtai;
- tiek nodrošināti kvalitatīvi sabiedriskie sociālie pakalpojumi;
- tiek nodrošināta kultūras dzīves daudzveidība, ievērojot tradīcijas un stiprinot saikni starp dažādām paaudzēm;
- ir energoresursu efektīva izmantošana;
- ir izveidota vide un infrastruktūra, lai motivētu jauniešus palikt, strādāt, dzīvot un audzināt bērnus laukos;
- tiek ieviestas inovācijas, un pastāv pastāvīga interese par inovācijām.

Ķedaiņu rajona VRG stratēģijā ir definētas partnerības prioritātes (nevis stratēģiskie mērķi) un atbilstoši prioritātēm noteikti atbalsta pasākumi.

20.tabula. Kedaiņu rajona partnerības prioritātes un atbalsta pasākumi⁴⁷.

Prioritātes	Atbalsta pasākumi
1.prioritāte: “Ekonomiskās attīstības un sadarbības veicināšana, sociālās infrastruktūras izveide un attīstība”	<ul style="list-style-type: none"> • Ieguldījumi materiālajos aktīvos; • Ekonomikas un uzņēmējdarbības attīstība; • Pamatpakalpojumi un lauku atjaunošana lauku apvidos; • Sadarbība; • Sociālās uzņēmējdarbības izveide un attīstība (ja sociālās uzņēmējdarbības iniciators ir NVO).
2.prioritāte “Kultūras identitātes saglabāšana, inovāciju un zināšanu pārneses veicināšana”	<ul style="list-style-type: none"> • Vietējo projektu iesniedzēju un virzītāju apmācības, prasmju apguve; • Kultūras identitātes saglabāšana, tradīciju pēctecība; • Efektīva resursu un atjaunojamo enerģijas avotu, blakusproduktu un atkritumu izmantošana un inovācijas.

Dānijas pieredze

Dānijā ir 32 VRG⁴⁸, kas finansējumu saņem no Eiropas jūras lietu un zivsaimniecības fonda un ELFLA atbilstoši nacionālajai darbības programmai.

VRG Dienvidu, Austrumu un Centrālajā Fīnē (turpmāk - Fīne) 2014.gadā apstiprināja stratēģiju⁴⁹ ar darbības periodu līdz 2020.gadam. Fīnes VRG stratēģijā satur identiskus elementus kā VRG stratēģijas citās ES valstīs – situācijas analīze, misija, vīzija, stratēģiskie mērķi. Tiesa, Fīnes VRG stratēģijā nav definēti konkrēti atbalstāmie pasākumi. Tā vietā, ir sniegti iespējamie projektu piemēri ar uzsvāru, ka katram projektam, kas tiek iesniegts stratēģisko mērķu sasniegšanai ir jāpierāda inovācijas, ko projekts nesīs teritorijai. Ar šādu pieeju, VRG dod iespēju katram pieteikt savu projektu stratēģisko mērķu sasniegšanai un neierobežo projektu iesniedzējus inovāciju izpausmēs.

Fīnes VRG stratēģijā ietvertā misija paredz, ka VRG izmantos unikālos dabas un kultūras resursus nodarbinātības potenciāla attīstībai, kas piemīt šai teritorijai kopumā, lai tā rezultātā palielinātu gan nodarbinātību un tūrismu, kā arī uzlabotu dzīves vide laukos - Fīnes ģeogrāfiskajā apgabalā.

Fīnes VRG tika izvirzījusi piecus stratēģiskos mērķus:

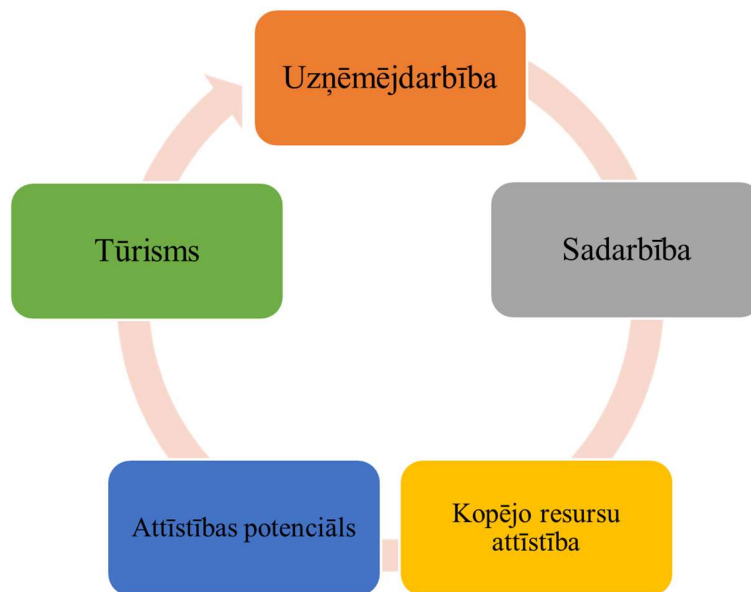
1. Stiprināt uzņēmējdarbības attīstību laukos, veidojot un tālāk attīstot mazākas uzņēmējdarbības vienības;
2. Stiprināt tūrismu, īpaši pievēršoties biznesa un pārtikas tūrismam un piekrastes aktivitātēm;

⁴⁷ Šeit un turpmāk atsauce par Kedaiņu rajona vietējās rīcības grupas stratēģiju: Kédaiņu rajono vietos veiklos grupē (2015). Kedaiņu rajono vietos veiklos grupes teritorijos vietos pletros strategija 2015 – 2023 M. Pieejams: <http://kedainiurvg.lt/en/strategija-2014-2020-m/>

⁴⁸ European network of Rural Development (2022). LAG database. Pieejams: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database/en?f%5B0%5D=im_field_enrd_lag_country%3A19287

⁴⁹ Šeit un turpmāk atsauce par Dienvidu, Centrālo un Austrumfīni: Den Lokale AktionsGruppe for Syd-, Øst- og Midtfyn (LAG SØM) (2014). Lokal udviklingsstrategi under landdistriktsprogrammet for perioden 2014–2020. Pieejams: <http://www.lag-soem.dk/~media/Foundry/Sites/lag-soem/Files/LAG%20SOEM%20Udviklingsstrategi.ashx>

3. Stiprināt starp-pašvaldību un starpvalstu biznesa sadarbības projektu attīstību;
4. Stiprināt kopējo resursu attīstību trijās pašvaldībās, kas ietilpst VRG teritorijā;
5. Stiprināt atsevišķu teritoriju specifisko īpašību attīstību un attīstības potenciāla atbalstīšanu.

33.attēls. Fīnes VRG stratēģiskie mērķi.

Tā kā stratēģijā nav detalizēti uzskaitīti atbalsta pasākumi, bet ir uzsvērtā atvērtība inovatīvām idejām, tad, piemēram, stratēģiskā mērķa sasniegšanai par uzņēmējdarbības attīstību laukos uzsvars tiek likts tieši uz daudzveidīgām uzņēmējdarbības formām un jomām. VRG jomu uzskaitījumu nav ierobežojusi, jo šī mērķa ietvaros liela uzmanība tiek pievērsta iniciatīvām, kuru mērķis ir jebkādas uzņēmējdarbības darbības iniciatīvas un inovācijas, ieskaitot atbalstu pārtikas uzņēmumiem, atbalstu filmu industrijai, kultūrai, kino un amatniecībai, ja vien projekta iesniedzējs var pierādīt inovāciju mērķa teritorijā un uzņēmējdarbības pozitīvo efektu.

VRG Struer-Holstebro (turpmāk - Holstebro) stratēģija⁵⁰ arī tika izstrādāta un apstiprināta 2014.gadā ar darbības periodu līdz 2020.gadam. Sakarā ar COVID-19 ierobežojumiem stratēģija tika pagarināta, un VRG Holstebro, tāpat kā citas Dānijas VRG, izstrādā jaunās stratēģijas laika periodam 2023.-2027.g.

Holstebro partnerības vīzija paredz, ka 2020. gadā lauku apvidi tiks uztverti pievilcīga un līdzvērtīga alternatīva dzīvošanai, un darbam pilsētā, kā arī 2020. gadā lauku apvidos un

⁵⁰Šeit un turpmāk atsauce par VRG Holstebro stratēģiju: LAG Struer-Holstebro (2014). "Viljen til at ville – gennem samarbejde på tværs." Lokal udviklingsstrategi for LAG Struer-Holstebro under landdistriktsprogrammet for perioden 2014–2020. Pieejams: <http://www.lag-struer-holstebro.dk/~media/Foundry/Sites/lag-struer-holstebro/Dokumenter/indsatsomraader/Lokal%20udviklingsstrategi%20for%20LAG%20Struer-Holstebro%20-%20ajourfoert%209%202%202015.ashx>

uzņēmējdarbība tiks saistīta ar vietu (t.i., VRG teritoriju) un balstīsies uz teritorijas īpašībām, lai panāktu dzīves kvalitāti. Šī ir tā saucamā vietas pieeja (angl. *place – based aproach*), kur attīstības redzējums tiek balstīts uz tieši vietējās kopienas vajadzībās⁵¹. Šādā pieejā starpsektoru sadarbība pašvaldību līmenī ir īpaši būtiska, un tas ir veids kā radīt iniciatīvas un idejas, kas ir vērtīgas tieši konkrētās pašvaldības, kopienas vai teritorijas ietvaros.⁵²

VRG Holstebro definētais vispārējais mērķis paredz, ka VRG vēlas palīdzēt attīstīt lauku apvidus, lai tie kļūtu pievilcīgi uzņēmējdarbības attīstībai, kas savukārt nodrošina iedzīvotāju piesaisti. Atbilstoši VRG Holstebro redzējumam, jaunas darba vietas ir jārada kā viens no svarīgiem to saglabāšanas priekšnoteikumiem, lai noturētu esošos iedzīvotājus teritorijā un piesaistītu jaunus iedzīvotājus. Papildus, VRG uzsver, ka jārada un jāpopularizē lokālā identitāte un zīmols.

Lai sasniegtu vispārējo mērķi, VRG ir definējusi trīs atbalsta jomas:

1. Darba vietu radīšana: mikro un mazo uzņēmumu dibināšana un attīstība. Šīs jomas ietveros atbalsta šādas aktivitātes:

- Pārtikas ražošana – “no sētas līdz galdam” jeb pilnais produkta aprites cikls.
- Tūrisms - dzīvesveida tūrisms, kultūras tūrisms, vides tūrisms.
- Daba – piekļuve, izplatīšana, izmantošana, aizsardzība.
- Visas uzņēmējdarbības attīstības aktivitātes, ja vien tās ir inovatīvas.

2. Vietējā identitāte un kvalitāte ietver pamatpakalpojumu izveidi un ciematu atjaunošanu, kur atbalsta visa veida idejas vietējo ciematu labiekārtošanai un atjaunošanai.

3. Sadarbības projekti, kur tiek atbalstīta jebkāda sadarbība ar kaimiņu pašvaldību, citām NVO, tīklojumu veidošana.

Somijas pieredze

Somijā ir 65 VRG⁵³, kas finansējumu saņem no ELFLA atbilstoši nacionālajai Lauku attīstības programmai.

Aisapari VRG stratēģijā⁵⁴ 2014.-2020.gadam ir veidots kā lasītajam draudzīgs dokuments, kur ir noteikti stratēģiskie mērķi, bet nav definētas atbalsta aktivitātes, lai netiktu ierobežota iedzīvotāju iniciatīva un izdoma.

⁵¹ Teles F., Gendźwiłł A., Stānuš C., Heinelt H. (eds) (2021). Close Ties in European Local Governance. Palgrave Studies in Sub-National Governance. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-44794-6_16

⁵² Joniškienė, J., Šaparnienė, D., Juknevičienė, V., Limba, T., Reinholde, I. (2020). Governance mechanisms and collaborative value creation in cross-sector partnerships: Case of NGO and business. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 2020, 8(1), pp. 1012–1028

⁵³ European network of Rural Development (2022). LAG database. Pieejams: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database/en?f%5B0%5D=im_field_enrd_lag_country%3A19287

⁵⁴ Šeit un turpmāk atsauce par Aisapari stratēģiju: Leader Aisapari (2014). Aisapari strategija 20124-2020. Pieejams: https://www.aisapari.net/wp-content/uploads/2020/08/Aisapari_MerkkiPaalla2014_2020.pdf

Tomēr, Aisapari stratēģijā ir uzsvērti trīs virzieni, kādos VRG cer sniegt ieguldījumu:

1. Teritorijas vitalitātes palielināšana, kur paredzēts novirzīt 40% no kopējā plānotā finansējuma;
2. Vietējās kopienas un identitātes attīstība, kur paredzēts izmantot 30% no kopējā pieejamā finansējuma VRG;
3. Daba un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana, kur arī paredzēts izmantot 30% no kopējā pieejamā finansējuma VRG.

Katrā no stratēģiskajiem virzieniem atbalstāmās aktivitātes ir nevis uzskaitītas, bet gan aplūkotas, izmantojot horizontālo principu prizmu. Respektīvi, atbalsta aktivitātēm visās VRG prioritātes ir jānodrošina inovācijas, ieguldījums cīņā pret klimata izmaiņām un par labāku vidi. Tādējādi, atbalsta pasākumu strukturēšanai Aisapari VRG ir izveidojusi stratēģisko matricu, kas kalpo par ceļa karti projektu iesniedzējiem.

21.tabula. Aisapari VRG stratēģiskā matrica.

VRG prioritātes: <i>Horizontālie principi:</i>	Zināšanu nodošana un inovācijas	Lauksaimniecības konkurētspēja un saimniecības dzīvotspēja	Pārtikas ķēdes organizācija un riska pārvaldība	Ekosistēmas restaurācija, saglabāšana un uzlabošana	Dabas resursu izmantošanas efektivitāte un zema oglekļa satura un klimatam draudzīga ekonomika pāreja	Sociālā iekļaušana, nabadzības mazināšana un ekonomiskā attīstība
<i>Inovācijas</i>	Vietējā jaunrade un zināšanu dalīšanās. Ciems kā inovāciju vide, ikdienas inovācijas.	Atbalstīt esošā biznesa attīstību	Vietējās pārtikas ķēdes kā vietējās ekonomikas stiprinātājs. Nozaru sadarbība - tūrisma un vietējie pārtikas produkti. "Savvaļas ēdiena" zīmola attīstība.	Kultūrainava un atpūtas telpa tūrisma attīstība.	Enerģijas mazās ražošanas veicināšana. Jaunas enerģijas formas. Materiālu efektivitāte un pārstrāde Degvielas un elektroenerģijas ražošana.	Pašpietiekama, spēcīga vietējā ekonomika. Atbalsts jaunajiem uzņēmumiem. Sadarbība starp ciemiem pakalpojumu attīstībai. Kooperācijas aktivizēšana.
<i>Ieguldījums pret klimata pārmaiņām</i>	Dialogs dabas resursus lietderīgai izmantošanai. Vietējo atjaunojamo enerģijas resursus ražošanas un izmantošanas veicināšana	Lauksaimniecības atkritumu izmantošana enerģijas ražošanai.	Vietējās pārtikas ķēdes attīstība un vietējās pārtikas ražošana.	Ciema plānošanā iekļauta ekstrēmu laikapstākļu ietekme un sagatavotība tiem.	Vietējā enerģija kā daļa no vietējās ekonomikas. Pārejas veicināšana uz atjaunojamiem un vietējiem resursiem.	Kopienas aktivizēšana, lai radītu jaunus biznesa modeļus. Sabiedriskā transporta risinājumi.
<i>Vides uzlabošana</i>	Dabas vērtības celšana un "dabas prasmes" attīstība	Bioloģiskās ražošanas veicināšana	Savvaļas pārtika: medījums, zivis, ogas, sēnes un garšaugi kā daļa no vietējās pārtikas ķēdes	Kultūrvides saglabāšana. Ūdensteces un ūdens stāvokļa uzlabošana	Dialoga veicināšana un izpratnes palielināšana par dabas resursiem	Mājokļu ilgtspējīga izmantošana. Zināšanu un <i>know-how</i> nodošana starp paaudzēm.

Citu Latvijas VRG pieredze

Šobrīd arī citas Latvijas VRG ir jauno stratēģiju izstrādes procesā. Piemēram, Pierīgas partnerība par potenciālajiem attīstības virzieniem 2023.-2027.gadam⁵⁵ ir izvēlējusies:

- Veicināt iedzīvotāju sociālo un sabiedrisko aktivitāti «Pierīgas partnerības» teritorijā;
- Atbalstīt viedas uzņēmējdarbības veidošanos «Pierīgas partnerības» teritorijā;
- Stiprināt biedrības kapacitāti.

Tiesa, 2023.-2027.gada potenciālie attīstības virzieni turpina jau iesākto, kas bija definēti 2015.-2020.gada VRG stratēģijā. Respektīvi, arī iepriekšējā periodā “Pierīgas partnerība” bija noteikusi trīs stratēģiskos mērķus⁵⁶.

22.tabula. Pierīgas partnerības stratēģiskie mērķi un atbalsta pasākumi.

Stratēģiskie mērķi	Atbalsta pasākumi
Attīstīta un konkurētspējīga ekonomiskā vide	<ul style="list-style-type: none">• Atbalsts tūrisma un aktīvās atpūtas veicināšanai;• Atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei, mājražošānai un amatniecībai, t.sk. pašu saražotās produkcijas iepakojānai, realizēšanai tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu nodrošināšanai;• Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstīšanai.
Sociālo un sabiedrisko pakalpojumu dažādošana	<ul style="list-style-type: none">• Atbalsts sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai.
Sakārtota un pievilcīga dzīves un atpūtas vide	<ul style="list-style-type: none">• Atbalsts darbības teritorijas nozīmīgiem projektiem;• Atbalsts vietējās teritorijas, t.sk., dabas un kultūras objektu, sakārtošanai, pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai.

Jaunajā plānošanas periodā, Pierīgas partnerība ir iekļāvusi stratēģisko virzienu, kas ir saistīts ar kopienas un iedzīvotāju aktivizāciju, kas pilnībā atbilst arī EK redzējumam par aktīvām un spēcīgām kopienām.

Savukārt partnerība “Zied Zeme”⁵⁷ par saviem stratēģiskajiem mērķiem 2015.-2020.gadam bija izvirzījusi divus mērķus:

23.tabula. Partnerības “Zied Zeme” stratēģiskie mērķi un atbalsta pasākumi.

Stratēģiskie mērķi	Atbalsta pasākumi
M1: Labvēlīga vide uzņēmējdarbībai un vietējās ekonomikas stiprināšana ar aktivitātēm	<ul style="list-style-type: none">• Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšanai, to realizēšanai tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai;• Atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei, tai skaitā pašu saražotās produkcijas iepakojānai, tās realizēšanai tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai.

⁵⁵ Pierīgas Partnerība (2021). Ziņojums par Biedrības „Pierīgas partnerība” stratēģijas izstrādi no 2022.gada līdz 2027.gadam: Reputācijas mērījums, Biedrības stratēģijas 2018. – 2020.g.izvērtējums, SVID analīze, rekomendācijas stratēģiskajiem mērķiem un uzdevumiem.

⁵⁶ Pierīgas Partnerība (2015). Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija 2015.—2020. gadam (ieskaitot pārejas periodu 2021-2022.g). Pieejams: <https://www.pierigaspartneriba.lv/realize-projeku/strategija/>

⁵⁷ Zied Zeme (2015.). Sabiedrības virzīta vietējās attīstības stratēģija 2015-2020 (ar pārejas Ppriodu līdz 2022.g.) Pieejams: http://www.ziedzeme.lv/lv/projekti/zied_zeme_strategija/

Stratēģiskie mērķi	Atbalsta pasākumi
	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsts vides radīšanai vai labiekārtošanai, kurā tiek realizēta vietējā produkcija, un jaunu realizācijas veidu īstenošana. • Atbalsts darbinieku kompetenču un produktivitātes celšanai.
M2: Sakārtota un kvalitatīva dzīves vide un nodrošinātas iespējas radošai un profesionālai izaugsmei vietējā teritorijā	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsts vietējās teritorijas, ieskaitot dabas un kultūras objektu, sakārtošanai, pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai. • Atbalsts sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem.

Kopsavilkuma tabula par labo praksi ir veidota, balstoties uz identificētajām tendencēm aplūkotojās labās prakses gadījumos. Visas aplūkotojās valstīs LEADER ietvaros tiek atbalstīta uzņēmējdarbība laukos, kultūras identitātes saglabāšana, tūrisma pakalpojumi. Vienlaikus, dažādu valstu Partnerības savos stratēģiskajos mērķos un atbalsta pasākumos ir ietvērušas arī tādas aktivitātes kā atbalsts zvejniecībai, vai “savvaļas ēdiena” koncepta atbalstīšanu kā daļu no tūrisma pilnā cikla piedāvājuma, kā arī atbalstu sociālajai uzņēmējdarbībai. Jāmin, ka VRG lielu uzmanību pievērš tieši inovācijām gan uzņēmējdarbībā, gan pakalpojumu dažādībā. Vienlaikus, ir redzama arī izteikta tendence atbalstīt iedzīvotāju kompetenču attīstību un zināšanu pārnesi gan starp paaudzēm, gan nozarēm.

24.tabula. Kopsavilkums par VRG iniciatīvām.

	Latvija	Lietuva	Igaunija	Somija	Dānija
Atbalsts uzņēmējdarbībai	X	X	X	X	X
Viedie ciemi	X	X	X	X	
Zināšanu piesaiste teritorijai, <i>know-how</i> ⁵⁸ , pieredzes apmaiņa	X			X	X
Nodarbinātības veicināšana	X		X	X	
Dabas aizsardzība	X		X		
Pakalpojumu attīstība	X		X	X	
Vietējo produktu attīstība	X		X	X	X
Kultūras identitātes saglabāšana, tradīciju pēctecība	X	X	X	X	X
Atbalsts atjaunojamo energoresursu ražošanai un izmantošanai		X			
Sociālās uzņēmējdarbības attīstība		X		X	X
Atbalsts zvejniecībai		X		X	
Tūrisma aktivitātes	X	X	X	X	X
“Savvaļas ēdiens” kā biznesa koncepts				X	

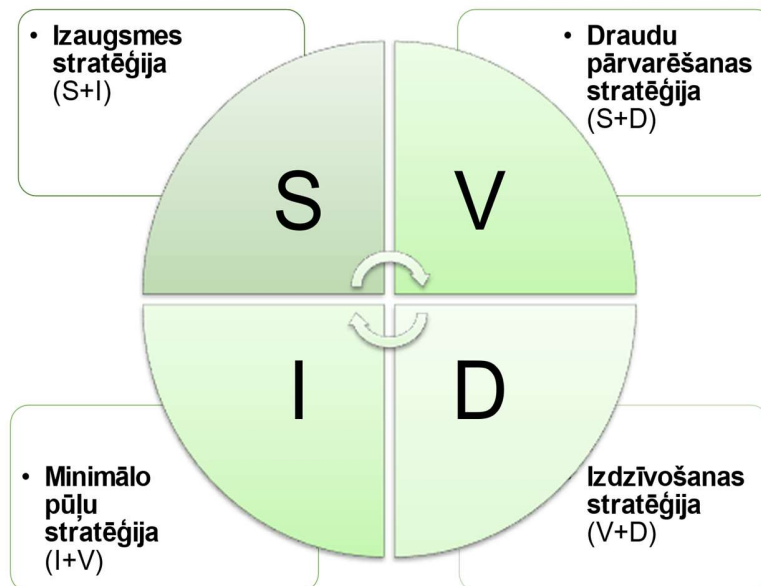
⁵⁸ *Know-how* – termins, kas raksturo zināšanas un unikālas prasmes.

5. VRG DARBĪBAS TERITORIJAS SVID

SVID izvērtējums balstīts uz pētījuma laikā iegūtiem statistiskas datiem un no tiem izrietošām tendencēm, kā arī interviju un darba grupu laikā iegūto informāciju.

25. tabula. VRG darbības teritorijas SVID.

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
<ul style="list-style-type: none"> ● Mājražotāju un tūrisma produkti/pakalpojumi ● VRG ir pieredze attīstības stratēģiju īstenošanā ● Partnerības pieredze projektu administratīvā izvērtēšanā ● Lauksaimniecības un saistīto jomu produkti un pakalpojumi ● Plaša uzņēmējdarbības nozaru pārstāvniecība novadā ● Iedzīvotāju iesaiste novada un Partnerības piedāvātajās aktivitātēs ● Iedzīvotāju interese uzņēmējdarbības uzsākšanā ● Mikro un mazo uzņēmumu attīstība, t.sk. ģimenes. ● Sabiedrisko aktivitāšu dažādība novadā ● Izglītības pieejamība novada teritorijā ● Rēzeknes tehnoloģiju akadēmija un tās pieejamā infrastruktūra ● Rēzeknes novada ģeogrāfiskais novietojums ● Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība 	<ul style="list-style-type: none"> ● Ierobežotas jauno uzņēmēju iespējas iegūt starta kapitālu, lai realizētu sekmīgus projektus ● Nepietiekama jauniešu iniciatīvu atbalstīšana ● Iesniedzēji atsakās no projektu īstenošanas ● Zems atalgojuma līmenis ● NVO skaita samazinājums ● Iedzīvotāju skaita samazināšanās ● Ekonomiski aktīvo vienību skaita samazināšanās ● Bezdarba līmeņa skaita pieaugums
IESPĒJAS	DRAUDI
<ul style="list-style-type: none"> ● Novada kultūras, sporta, utt. infrastruktūras izmantošana kopdarbības iniciatīvās ● Jaunu tūrisma produktu izstrāde, sadarbībā ar kaimiņu novadiem, lai veicinātu tūrisma attīstību novadā un reģionā. ● Plašākas sadarbības iespējas ar blakus novadiem, starp-teritoriāli un starptautiski ● Veidot modeli sadarbībai starp NVO, pašvaldību un uzņēmējiem, kas balstīta uz savstarpējo uzticēšanos ● Iesaistīt jauniešus sabiedriskās dzīves aktivitātēs kā veidotājus un organizētājus, atbalstot jauniešu iniciatīvas ● Jaunu prasmju apguve visa vecuma iedzīvotājiem, kas veicinātu cilvēku aktivitāti, lauku attīstību un uzņēmējdarbības uzsākšanu ● Pakalpojumu pilnveidošana un dažādošana lauku pašvaldībās 	<ul style="list-style-type: none"> ● Demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās ● Darbaspēka migrācija uz citiem reģioniem un ārpus Latvijas ● Nevienmērīga valsts teritorijas attīstība ● Valsts attīstībai un drošībai neatbilstoša nacionālā informatīvā telpa pierobežas teritorijā ● Komunālo pakalpojumu un energoresursu sadārdzinājums ● Beidzoties LAD finansējumam, Partnerība vairs nevar nodrošināt savu administratīvo pastāvēšanu ● Normatīvā ierobežojuma dēļ uzņēmumiem var netikt apgūts finansējums ● Uzņēmējiem ir grūtības iegūt finansējumu/kredītu projektu realizācijai

34. attēls. Attīstības stratēģiju modelis.

Balstoties uz SVID, Partnerība var izvēlēties četras iespējamās attīstības stratēģijas:

1. **Izaugsmes stratēģija:** Partnerība iegulda resursus un pūles kopienas aktivizēšanā, veidojot aktīvu dialogu ar iedzīvotājiem un uzņēmējiem un mudinot iedzīvotājus iesaistīties kopienas darbā. Aktīvi tiek izmantotas inovācijas.

Balstoties uz stiprajām pusēm, veicamās aktivitātes:

- Mudināt un aicināt iedzīvotājus izvērst tādas uzņēmējdarbības aktivitātes, kurās var izmantot partnerības teritorijas stiprās puses (piem., tūrisms, mājražošana un tā dažādās izpausmēs).
- Mudināt iedzīvotājus gatavot projektus un iesniegt tos citiem finansējuma avotiem.
- Veicināt projektu rakstīšanas prasmju un pieredzes nodošanu potenciālajiem projektu iesniedzējiem (jauniešiem, jaunajiem uzņēmējiem, biedrību pārstāvjiem, aktīvajiem pagastu iedzīvotājiem u.c.).
- Izglītēt mājražotājus un mājamatniekus par VID, PVD u.c. prasībām, mudināt tos reģistrēties un īstenot LEADER projektus savas darbības attīstībai, sadarbības veidošanai, atklājot jaunas tirdzniecības formas un veicinot savas produkcijas noietu.

2. **Draudu pārvarēšanas stratēģija.** Partnerības esošie sasniegumi tiek veltīti, lai noturētu iedzīvotājus pagastos un konkurētu ar pilsētām. Tomēr, iedzīvotājus nepamet sajūta, novadā “nav attīstības” un novadā “nav ko darīt”, jo ieguldījumi teritorijas sakopšanā, uzņēmējdarbības attīstībā, pakalpojumu pieejamībā un daudzveidībā neuzrāda izrāvienu.

Balstoties uz vāmajām pusēm, veicamās aktivitātes:

- Iedzīvotāju motivēšanu iesaistīties uzņēmējdarbībā;
- Partnerības tīklu izmantošana, lai diskutētu un vienotos ar plānošanas reģiona un attiecīgo ministriju pārstāvjiem par atbalsta pasākumiem;
- Pašnodarbinātības kā ekonomiskās aktivitātes formas attīstība
- Veicināt bērnu un jauniešu iesaisti uzņēmējdarbībā jau skolas vecumā.

3. **Minimālo pūļu stratēģija:** Partnerības finansētie projekti ir vērsti uz infrastruktūras un pakalpojumu uzlabošanu, salīdzinoši mazāk tiek pievērsta uzmanība tam, kādas ir iedzīvotāju patiesās vajadzības un vēlmes.

Lai izmantotu iespējas, veicamās aktivitātes:

- Līdzdalība pārrobežu projektos, iesaistoties citu iestāžu veidotajos projektos;
- Fokusēšanas uz dažām prioritātēm – jauniešu iesaistīšana uzņēmējdarbībā, un vispārējā uzņēmējdarbības līmeņa celšana;
- Stiprināt vietējo ekonomiku, attīstīt lauku tūrismu, aktivizēt mājražotājus un mājamatniekus, veicināt jaunu un inovatīvu produktu ražošanu un pakalpojumu sniegšanu (apmācības, atbalsts projektu konkursos);
- Veicināt vietējo patēriņu un meklēt jaunus noieta tirgus.

4. **Izdzīvošanas stratēģija:** Partnerība nevar vienoties par prioritātēm, sadarbība ar citām iestādēm un pārvaldes līmeņiem nevedās.

Lai novērstu draudu ietekmi, veicamās aktivitātes ir:

- Fokusēšanas uz dažām prioritātēm – jauniešu iesaistīšana uzņēmējdarbībā, un vispārējā uzņēmējdarbības līmeņa celšana;
- Partnerībai jāattīstās tā, lai tā nav atkarīga tikai no LAD finansējuma (varbūt ir vērts apsvērt veikt saimniecisko darbību, jāiesaistās citos projektos);
- Jāveicina attālinātā nodarbinātība, jāattīsta datorprasmes.

6. SECINĀJUMI

1. Biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” teritorija šobrīd sastopas ar izaicinājumiem, kas saistīti ar iedzīvotāju skaita samazinājumu. Iedzīvotāju skaits samazinās neatkarīgi no valsts, pašvaldību, biedrību un uzņēmumu pūlēm, kas ieguldītas teritorijas attīstībā. Iedzīvotāju skaita izmaiņas notiek neatkarīgi no realizētajām programmām un atbalsta pasākumiem. Lai panāktu izmaiņas demogrāfiskajā situācijā, ir nepieciešamas mērķorientētas nacionālā līmeņa programmas un rīcības.
2. Samazinoties iedzīvotāju skaitam un blīvumam, pieaugs publisko pakalpojumu infrastruktūras izmaksas, kas būs papildus slogs pašvaldību budžetiem.
3. Kopumā, Partnerības teritorijas kopienas aktivitāte ir zemāka nekā vidējie rādītāji valstī. Tajā pašā laikā, kopienas aktivizācija, sociālo prasmju un kopdarbības prasmju attīstība teritorijā, kultūras mantojuma saglabāšana un atjaunošana pēc būtības ir ieguldījumi kopienas sociālā kapitāla attīstībā, kas ir viens no priekšnoteikumiem uzņēmējdarbības attīstībai.
4. Biedrības, kas darbojas VRG teritorijā, ir uzkrājušās pietiekami daudz pieredzes un kapacitātes, lai veiksmīgi startētu projektu konkursos.
5. Kopējās tendences liecina, ka palielinās gan individuālo komersantu, gan komercsabiedrību skaits. Kopumā, ekonomiskā aktivitāte Partnerības teritorijā ir bijusi labā līmenī. Komercsabiedrību skaita palielinājumu var daļēji skaidrot ar LEADER projektu pieejamību, jo tieši jaunu uzņēmumu radīšana bija viens no galvenajām LEADER sasniedzamajiem mērķiem.
6. Iedzīvotāju skatījumā, Partnerība ir veikusi nozīmīgu darbu, kā rezultātā ir uzlabota infrastruktūra, aktivizēta kopiena, ir sniegts atbalsts sociālajām un veselības iniciatīvām, ir atbalstījusi uzņēmējdarbību.
7. Gan iedzīvotāju aptauja un diskusijas, gan arī datu analīze liecina, ka nākamā plānošanas perioda prioritātei ir jābūt uzņēmējdarbībai dažādās tās izpausmes formās.
8. Iedzīvotāju skatījumā trīs galvenie ieguvumi no LEADER projektiem 2014. - 2020. gadā ir: sniegts atbalsts brīvā laika pavadīšanai, aktivizēti novada ļaudis darboties un sniegts atbalsts tūrisma infrastruktūras attīstīšanai.
9. Projektu sociālekonomiskā ietekme ir jūtama septiņās dimensijās: (1) LEADER finansēto projektu ietekmē ir notikusi vietējo iedzīvotāju aktivizēšana; (2) ir notikusi vietējās infrastruktūras uzlabošana; (3) dzīves telpas kvalitātes uzlabošana; (4) ir notikusi vietējās kopienas publicitātes un atpazīstamības palielināšanās; (5) ir notikusi pašvaldību budžetu atslogošana; (6) projekta ieguvumi ir pieejami visām paaudzēm; (7) vietējās attīstības stratēģijas ieviešanai ir bijusi pozitīva ietekme uz iedzīvotāju prasmēm.

10. Kopējais Partnerības darbības vērtējums ir pozitīvs, un Partnerība ir darbojusies iedzīvotāju interesēs, jo ir gan aktivizējusi iedzīvotājus, gan uzklusījusi viņu vajadzības. Pozitīvais vērtējums liecina par veiksmīgu dialogu starp Partnerību un pagastu iedzīvotājiem, līdz ar to ir sasniegts LEADER mērķis – risināt vietējā līmeņa problēmas.
11. Vietējā kopiena ir diezgan labi informēta par Partnerības aktivitātēm. Šāds rezultāts ir jāsaista ar daudzveidīgajām komunikācijas metodēm, kuras izmanto Partnerība.
12. Rēzeknes rajona kopienu partnerības galvenais instruments mērķu sasniegšanai ir projekti. Pārskata periodā projektu veiksmes procents bija 53% no visiem iesniegtajiem projektiem jeb katrs otrs iesniegtais projekts tika īstenots.
13. Lietuvas VRG stratēģijā ir iekļauts arī skaidrojums par LEADER 7 iezīmju izpildi un izpausmē konkrētas Partnerības teritorijā. Savukārt šāda pieeja nav raksturīga Igaunijas VRG stratēģijām, kas ir izteikti lakoniskākās un koncentrētākās.
14. Lietuvas VRG stratēģijas tiek iekļauts arī detalizēts esošās situācijas apraksts, līdzīgs tam, kādu Latvijā iekļauj pašvaldību attīstības programmās.
15. Dānijas VRG veido lakoniskas un koncentrētas stratēģijas, kurās ietver stratēģiskos mērķus un dod iespēju projektu iesniedzējiem nākt klājā ar savām inovācijām. Respektīvi, Dānijas VRG stratēģijas ir īsas, un nedublē informāciju, kas ir citos pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos.
16. Somijas VRG stratēģijas tiek veidotas interaktīvas, lasītājam draudzīgas, ievērojot vairāk sabiedrisko attiecību un publicitātes principus, nevis attīstības plānošanas dokumenta formālo valodu.

7. PRIEKŠLIKUMI

Priekšlikumi jaunajai vietējās attīstības stratēģijai un biedrības darba pilnveidei ir sadalīti vairākās grupās, balstoties uz citu valstu pieredzi, iedzīvotāju un ekspertu skatījumu.

7.1. Biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” darba uzlabošana

Biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” iepriekšējās vietējās attīstības stratēģijas 2015. - 2020. gadam ieviešanas laikā, Partnerība ir uzkrājusi pieredzi un zināšanas, kuras var tikt izmantotas ne tikai ar LEADER saistītā finansējuma administrēšanā, bet arī veikt aktivitātes, kas ir saistītas ar kopienas rīcībspēju ilgtermiņā. Stratēģisko mērķu izstrādē ieteicams nodalīt partnerības teritoriju ietekmējošos faktoros no Partnerības darbu ietekmējošiem faktoriem.

Komunikācija ar iedzīvotājiem ir nozīmīgs faktors, kas nodrošina gan sabiedrības informēšanu, gan arī kopienu aktivizēšanu. Tāpēc nākamajā plānošanas periodā, Partnerībai ir ieteicams:

- Saglabāt un turpināt izmantot esošos komunikācijas instrumentus, tikai profilējot informācijas apjomu un mērķauditoriju, tā panākot iedzīvotāju informētību un iesaisti.
- Sociālie tīkli kā komunikācijas instruments ir būtisks, lai komunicētu un sniegtu informāciju Rēzeknes novada iedzīvotājiem, kuri vairs nedzīvo Rēzeknes novada teritorijā. Šajā gadījumā sociālie tīkli var kalpot par vietējās identitātes un vietas piesaistes stiprināšanas instrumentu;
- Savukārt tikšanās klātienē un semināri kā komunikācijas instruments ir svarīgi konkrētām mērķa grupām un būtu izmantojams, lai sniegtu šīm grupām specifisku informāciju, piemēram, par pieteikšanos projektu konkursiem un specifiskiem atlases kritērijiem.
- Aktīvi izmantot resursus un informēt iedzīvotājus arī par citiem atbalsta veidiem, kas kopumā veicinātu novada attīstību. Ieteicams izveidot atbalsta grupu, kas var informēt un izglītēt iedzīvotājus par svarīgām tēmām, piemēram, kā sagatavot projekta pieteikumu, kā vadīt finanses, kā īstenot projekta ieviešanu u.c. tēmām.
- Partnerībai ir ieteicams apsvērt veikt regulāru iedzīvotāju aptauju, lai uzraudzītu progresu un novērtētu iedzīvotāju iesaisti vietējās attīstības stratēģijas ieviešanā. Sadarbības ietvaros, Partnerībai nozīmīgi iedzīvotāju aptaujas jautājumi var tikt ietverti arī Rēzeknes novada veiktajās iedzīvotāju aptaujās.

Par iedzīvotāju idejām un viņu gatavību iesaistīties kopienas darbā ieteicams ir izdiskutēt gan klātienē, gan attālināti, palielinot iesaistes aktivitāti, izmantojot gan darba grupu metodes, gan radošās domāšanas pieejas.

Fokusa grupas diskusijās tika izteikta ideja, ka Partnerība var veikt jauna tipa funkciju: padomdevējs un aizstāvības (*advocacy*) nodrošinātājs, kas sevī ietvertu:

- Partnerību kā “uzņēmēju vienas pieturas aģentūras” attīstību, kur pieejamas speciālistu konsultācijas mazajiem uzņēmējiem – piemēra, darba drošības speciālista, nodokļu speciālista konsultācijas;
- Partnerība var veidot stratēģisko projektu, kur daļa finansējuma tiek novirzīta Partnerības “biznesa inkubatoram” ar mērķi atbalstīt jaunus uzņēmējus un jauniešus.

Lai praksē varētu pielietot LEADER 7 iezīmes, ir sagatavota pārbaudes lapa, kas izmantojama gan jaunās stratēģijas sagatavošanas procesa laikā, gan arī komunikācijā ar Partnerības teritorijā dzīvojošiem iedzīvotājiem:⁵⁹

26.tabula. Pārbaudes jautājumi 7 iezīmju vērtēšanai.

7 LEADER iezīmes ⁶⁰	Pārbaudes jautājumi, vai iezīmes tiek izmantotas Partnerības darbā
Augšup-vērstā pieeja vai augšupējā pieeja (angl. <i>bottom-up approach</i>)	Vai vietējo teritoriālo prioritāšu izveidē un izvēlē bija piesaistīti iedzīvotāji? Vai notika diskusijas ar iedzīvotājiem? Vai tika aptaujā noskaidrots iedzīvotāju viedoklis? Vai iedzīvotāji pieņēma lēmumu par stratēģiskajiem mērķiem un prioritātēm?
Vietā balstīta pieeja (angl. <i>area based approach</i>)	Vai SVVA stratēģija ir veidota, ievērojot saskaņotību ar citiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem? Vai stratēģijā ir iekļauti īpaši, tieši Partnerības teritorijai raksturīgi nosacījumi un apstākļi? Vai Stratēģijā iekļautie mērķi ir nozīmīgi Partnerības iedzīvotājiem un teritorijai?
Vietējā partnerība	Vai stratēģijas izstrādes un ieviešanas procesā notiek sadarbība ar citiem partneriem (piem., NVO, uzņēmēji)? Vai Partnerības veicamās aktivitātes ir vērstas uz teritorijas revitalizāciju?
Integrēta un daudz-nozaru stratēģija	Vai stratēģijā iekļautās aktivitātes ir savstarpēji saistītas, un integrē vairākas nozares? Vai stratēģija uzlūko vairākas nozares, kā “vienā ķēdē” saistītas?
Tiklošanās (angl. <i>networking</i>)	Vai stratēģijas izstrādes un ieviešanas procesā notiek sadarbība ar citiem partneriem (piem., NVO, uzņēmēji)? Vai ir izveidoti tīkli informācijas apmaiņai?
Inovācijas, jauninājumi	Vai stratēģijā ir inovāciju jēdziena skaidrojums? Vai atbalsta aktivitātes paredz atbalstu visa veida inovācijām?
Sadarbība	Vai stratēģija paredz sadarbību ar citām LEADER grupām kopīgu aktivitāšu realizācijai?

⁵⁹ Autoru sagatavots balstoties uz: ārvalstu prakses analīzi un Mati Mõtte, Maret Prits, Kersti Aro (2017). LEADER approach in Estonia: Seven key elements in the local development strategies and in the implementation of LEADER. Proceedings of the international conference “Rural Development 2017”. <http://doi.org/10.15544/RD.2017.222>

⁶⁰ European network of Rural Development (2022). The LEADER approach. Pieejams: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_en#five

Šie ir indikatīvi jautājumi, un ja Partnerība var uz visiem atbildēt ar “Jā”, tad Partnerība ir izdarījusi pamatlīetas 7 iezīmju ieviešanai.

7.2. Vietējās attīstības stratēģijas nākotnes fokuss

Izstrādājot nākamā perioda vietējās attīstības stratēģiju, ieteicams ņemt vērā gan esošo Rēzeknes novadu veidojošo iepriekš Rēzeknes un Viļānu novadu attīstības stratēģijās, gan iedzīvotāju vajadzības. Iedzīvotāju vajadzības vistiešākā veidā ieteicams sasaistīt ar Partnerības teritorijas unikalitāti, norādot, ar ko partnerības aptvertā teritorija ir atšķirīga no kaimiņos esošām teritorijām.

Latgales plānošanas reģiona un Rēzeknes novada attīstības plānošanas dokumentu perspektīva:

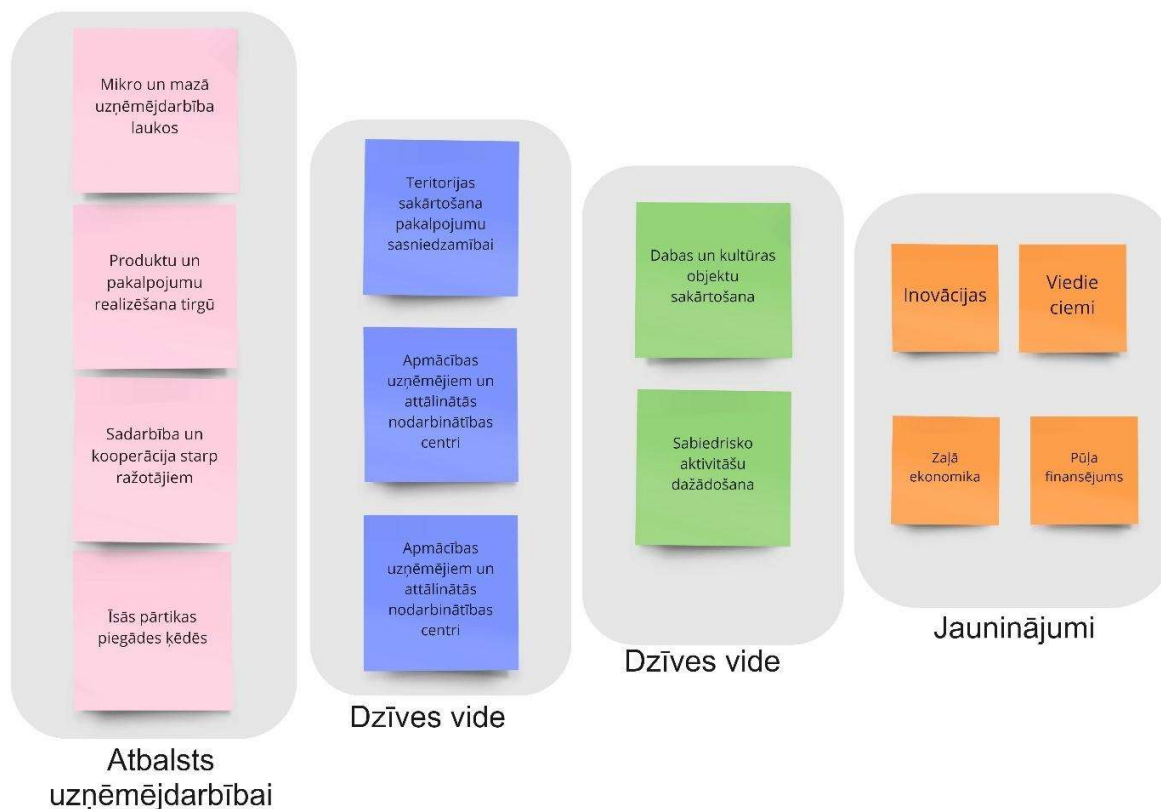
Analizējot gan Latgales plānošanas reģiona attīstības stratēģiju 2030, gan arī biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” vietējās attīstības stratēģiju 2015. - 2020. gadam var secināt, ka dominējošie divi atslēgvārdi, kas ir ietverti attīstības plānošanas dokumentos ir: attīstīta **uzņēmējdarbība** un kvalitatīva un labiekārtota **vide**. Tādi paši atslēgvārdi ir ietverti Rēzeknes novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2033 un Viļānu novada attīstības programmā 2015.-2022. gadam. Šos atslēgvārdus, biedrība var izmantot, lai definētu nākamā perioda rīcības virzienus. Attiecīgi Partnerība turpmākā darbībā var izskatīt šādas iespējamās rīcības, kuras ir sadalītas divās lielās grupās, atbilstoši novadu stratēģisko dokumentu uzstādījumam.

27.tabula. Stratēģiskais virziens un iespējamās aktivitātes.

Stratēģiskais virziens	Iespējamās atbalsta aktivitātes
Attīstīta uzņēmējdarbība	<ul style="list-style-type: none"> ● Pašnodarbinātības kā ekonomiskās aktivitātes formas attīstība; ● Mudināt un aicināt iedzīvotājus izvērst tādas uzņēmējdarbības aktivitātes, kurās var izmantot partnerības teritorijas stiprās puses (piem., tūrisms, mājražošana, un to dažādās izpausmēs). ● Iedzīvotāju, jo sevišķi jauniešu, motivēšanu iesaistīties uzņēmējdarbībā; ● Fokusēšanās uz dažām prioritātēm – jauniešu iesaistīšana uzņēmējdarbībā, un vispārējā uzņēmējdarbības līmeņa celšana; ● Stiprināt vietējo ekonomiku, attīstīt lauku tūrisma, aktivizēt mājražotājus un mājamatniekus, veicināt jaunu un inovatīvu produktu ražošanu un pakalpojumu sniegšanu (apmācības, atbalsts projektu konkursos); ● Izglītēt mājražotājus un mājamatniekus par VID, PVD u.c. prasībām, mudināt tos reģistrēties un īstenot LEADER projektus savas darbības attīstībai, sadarbības veidošanai, atklājot jaunas tirdzniecības formas un veicinot savas produkcijas noietu.
Kvalitatīva un labiekārtota vide	<ul style="list-style-type: none"> ● Uzņēmējdarbības infrastruktūras izveide un attīstība; ● Izklaides un atpūtas vietu dažādošana; ● Infrastruktūras pieejamība dažādām cilvēku grupām.

Iedzīvotāju skatījums uz nākamo Partnerības stratēģiju 2023.-2027.gadam

Aptaujas ietvaros novada iedzīvotāji izveidoja sarakstu ar prioritārajām jomām, kas iekļaujamas nākamā perioda stratēģijā:

35.attēls. Partnerības nākamā perioda prioritāšu kartējums.

Attēls atspoguļo, ka pirmās četras prioritātes ir saistītas ar uzņēmējdarbības attīstību dažādos veidos, kas sasaucas ar kopējo novada un reģiona ekonomisko situāciju, kur ir pieprasījums pēc jaunām darba vietām un ekonomiskās aktivitātes. Piektā prioritāte – teritorijas sakārtošana – ir novērtēta zemāk, jo acīmredzami, jau ir veikts būtisks darba apjoma teritorijas labiekārtojuma līmeņa palielināšanai, un līdz ar to nākamā periodā var tikt ieguldīts mazāks apjoms līdzekļu. Līdzīgs skaidrojums varētu būt tam, kāpēc tiks zemu prioritāšu sarakstā ir ierindota aktivitāte “Dabas un kultūras objektu sakārtošana” (8.prioritāte) un “Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana”. Savukārt, zemāk novērtētas prioritātes kā inovācijas, zaļā ekonomika, viedie ciemi un pūļa finansējums – nav guvušas iedzīvotāju uzmanību iespējams, tāpēc, ka iedzīvotājiem var nebūt skaidra apjaušana, kā šīs prioritātes ieviest un kā tas nozīmē praksē.

Ekspertu skatījums uz nākamo Partnerības stratēģiju 2023.-2027.gadam:

Ekspertu skatījumā nākamā perioda stratēģiju var veidot divās perspektīvās: uzņēmējdarbības attīstība un kopienas aktivizācija.

28.tabula. Ekspertu skatījums uz nākamo perioda stratēģiju.

Uzņēmējdarbības attīstības perspektīva	Kopienas aktivizācijas perspektīva
<ul style="list-style-type: none">• Lauku revitalizācijai Latgalē ir vairāki labi piemēri Z/S Kotiņi, Rekovas dzirnavas. Kārsavā ap Dzīļu maiznīcu, Lūznavas muiža. Visi četri piemēri ir zīmīgi ar to, ka var redzēt savstarpējo ideju integrāciju un sinerģiju, kas rada katram atsevišķam produktam pievienoto vērtību, jo katrs atsevišķi uzņēmējs vai produkts nesasniegtu. Līdz ar to, nākamā periodā projektos iesniedzējiem ir jāprasa pamatot un pierādīt projektu/produktu saiknes un savstarpējo sinerģiju, kā arī uzņēmēju un vietējo iedzīvotāju tīklu.• Tūrisma objekti jāattīsta izmantojot pilnā cikla pieeju – izmantojot lietotāju, pieeju, tad nozīmē, ka pieejamība objektam ir jāskata kontekstā ar netiešo infrastruktūru un pieeju objektam.• Sadarbība un kooperācija visos iespējamajos veidos ir atbalstāmas aktivitātes nākotnē;• Nākamā periodā būtu jāizvairās no popularitātes viļņa aktivitāšu atbalstīšanas (piem., āra trenāžieri, baseini).• Lai veicinātu uzņēmējdarbību un aktivizētu kopienu – būtiski ir motivēt uzņēmējus un motivēt pašiem veidot biznesu, kas būtu darāms jau skolās. Ja izglītības sistēmā vairāk skaidrotu uzņēmējdarbības būtību, tad arī vēlāk vairāk iedzīvotāju iesaistītos uzņēmējdarbībā. Iespējamā nākamā perioda aktivitāte: “Atbalsts uzņēmējdarbības gara attīstībai izglītības iestādēs”.• Uzņēmēji bieži sastopas ar dažāda veida problēmām paplašināt savu noieta tirgu, līdz ar to, kooperācija vai kāda cita aktivitāte, kas būtu tieši vērsta uz šādu šķēršļu novēršanu, ir atbalstāma.• Lauku vides uzņēmējdarbība ir dažāda tipa aktivitāšu sinerģija, kur tūrisms, lauksaimniecības aktivitāšu diversifikācija, tiešās piegādes ķēdes ir būtiskas. Līdz ar to, jebkurš no uzņēmējdarbības projektiem ir būtisks.	<ul style="list-style-type: none">• VRG vairāk jākoncentrējas uz sociāliem projektiem, un tikai pēc tam uz uzņēmējdarbības attīstības projektiem. Vienlaikus, kopienas aktivizācija un noturības palielināšana pret apdraudējumiem un pilsoniskas sabiedrības stiprināšana, un NVO sektora stiprināšana, savstarpējās sadarbības popularizēšana ir ārkārtīgi svarīga Partnerības teritorijā kontekstā ar mūsdienu izaicinājumiem.• Viedo ciemu ideja ietver arī kopienu noturībspēju, kur kopiena sadarbojas, tīklojas kultūras, veido neformālus sociālās palīdzības un atbalsta tīklus.• Dzīves kvalitāte un attālinātais darbs ir iespēja lauku revitalizācijai. Ir jādefinē – kas ir dzīves kvalitāte Partnerības teritorijā, jo digitālā plaisa pastāv, un Partnerība var sniegt savu ieguldījumu digitālās plaisas pārvarēšanai.• Kopienas aktivitātei ir nepieciešams ieguldīt cilvēkresursus – tas veicinātu gan kopienas attīstību, gan arī ļautu sasniegt EK nākotnes mērķus. Faktiski, ieguldījums cilvēkresursos nozīmē – jaunas NVO aktīvistu paaudzes gatavošanu. Konstatēts, ka biedrības kopumā tomēr gatavo zemu kvalitātes projektu pieteikumus. Vienai no aktivitātēm būtu jābūt kapacitātes stiprināšanai. Iespējamā nākotnes aktivitāte: atbalsts iedzīvotāju izglītošanai jaunās sabiedrības līdzdalības formās.

ES Lauku attīstības vīzijas redzējums līdz 2040.gadam⁶¹ paredz, ka laukos būs:

- **Viedāka un stiprāka lauku vide**, kur darbojas **aktīvas un spēcīgas kopienas**;
- **Sasaistītas lauku teritorijas**, kur attīstīti **sabiedriskā transporta pakalpojumi un digitālā infrastruktūra**;
- Lauku kopienas, kas ir **noturīgas** pret klimata pārmaiņām, dabas katastrofām un ekonomiskām krīzēm;
- **Labklājīgas** lauku kopienas, kur ir diversificētas ekonomiskā darbība, vide ir pievilcīga biznesam un attīstīta **digitālāpratība**.

Paredzams, ka 2021.–2027. gadā Eiropas Savienības investīcijām būs pieci galvenie mērķi⁶²:

- ***Viedāka Eiropa** – inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas - pētniecības un prasmju attīstīšana, atbalsts uzņēmējdarbībai un digitalizācijai;*
- ***Zaļāka Eiropa** – klimatneitralitāte, pielāgošanās klimata pārmaiņām un vides aizsardzība;*
- ***Savienotāka Eiropa** – droša, ilgtspējīga un pieejama transporta un digitālo savienojumu attīstība;*
- ***Sociālāka Eiropa** – vienlīdzīgas iespējas un piekļuve izglītībai, veselības aprūpei un darba tirgum, taisnīgi darba nosacījumi, sociālā aizsardzība un iekļaušana;*
- ***Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa** - ilgtspējīga un līdzsvarota reģionu attīstība.*

Vīzija

Balstoties uz stratēģijas izvērtējumu, Rēzeknes novada Partnerības vīzija, kad definēta 2015.-2020.gada stratēģijā⁶³, ietver jau svarīgākos kontekstuālos faktoros – virzību uz stiprām lauku kopienām un labklājības celšanu. Jaunajam plānošanas periodam iesakām precizēt vīziju šādā redakcijā:

Laimīgas dzīves pamats ir stabilitāte, ko veido zinoši, prasmīgi un sadarbībai atvērti cilvēki, sekmīgi attīstot plaukstošus daudznozaru uzņēmumus, kā arī ar daudzveidīgām sabiedrisko aktivitāšu un sociālo pakalpojumu iespējām pilna, ekoloģiski tīra un labiekārtota dzīves un darba vide.

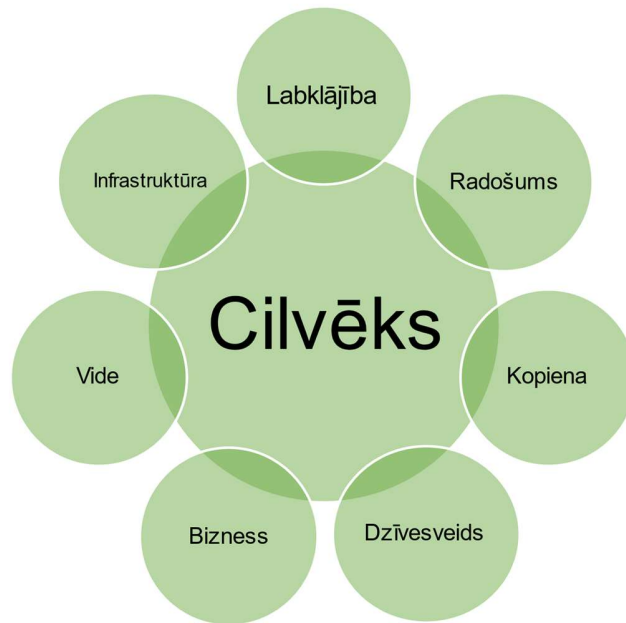
⁶¹ European Commission (2022). A vision for rural areas towards 2040. Pieejams:

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/long-term-vision-rural-areas_en

⁶² PKC (2020). Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam. Gala redakcijas projekts 04.02.2020.. Pieejams: https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/20200204_NAP_2021_2027_gala_redakcija_projekts_.pdf

⁶³ Rēzeknes rajona kopienu partnerība (2021). Biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” Sabiedrības virzīta vietējās attīstības stratēģija 2015.-2020.gadam, 2021.-2022.gadam. Pieejams: https://www.rezeknespartneriba.lv/images/Dokumenti/Strategija2016/Rezeknes_SVVA_Strategija_groz_precizets_06.09.2021final.pdf

Šāds vīzijas formulējums ietver gan redzējumu, kur cilvēks ir aktīvs un ar savu rīcību ietekmē gan vidi sev apkārt, gan lemj par savu dzīvesveidu. Cilvēks veido uzņēmējdarbību un darbojas kopienā. Savukārt Partnerība ir atbalsta instruments, lai cilvēks sasniegtu mērķus ikkatrā no jomām.

36. Attēls. Vīzijas atslēgvārdi.

Stratēģiskie mērķi

Savukārt stratēģisko mērķus iesakām sekojošus:

SM1: Attīstīta daudznozaru uzņēmējdarbība

SM2: Pievilcīga dzīves vide

SM3: Aktīva un vieda kopiena.

Visi stratēģiskie mērķi ir savstarpēji saistīti ar horizontālajiem principiem: sadarbība, inovācijas un noturībspēja. Vienlaikus, Partnerības stratēģisko mērķus savstarpējā sasaistīšana ar principiem, sniegtu skaidru vēstījumu, kā principus var ieviest Partnerības teritorijā. Attiecīgi projektu konkursos, vērtēšanas procesā tiktu vērtēta arī pretendenta redzējums par viena vai vairāku horizontālo principu sasniegšanu.

	SM1 Attīstīta daudznozaru uzņēmējdarbība	SM2 Pievilcīga dzīves vide	SM3 Aktīva un vieda kopiena
sadarbība	sadarbība un kooperācija starp ražotājiem	teritorijas un pakalpojumu pilnveide sadarbībā	zināšanu un prasmju attīstība sadarbojoties paudzēm, teritorijām
inovācijas	īsas piegādes ķēdes, un citas lokālās inovācijas	jauni pakalpojumu sniegšanas modeļi	"viedie ciemi" kā zināšanu attīstības instruments visiem
noturība	nozaru daudzveidība, klāsteri, jauni biznesa modeļi, "dalīšanas"	līdzdarbošanās drošās un veselīgas vides veidošanā	mācības visiem, līdzdarbošanās, "kopā būt un dalīšanās"

37. Attēls. Stratēģiskā matrica

Iespējami atbalsta aktivitāšu piemēri, katrā stratēģiskajā mērķī:

29. tabula. Iespējamās atbalsta aktivitātes stratēģiskajos mērķos.

Stratēģiskais mērķis	Iespējamās atbalsta aktivitātes ⁶⁴ :
SM 1	<ul style="list-style-type: none"> Atbalsts mājražotāju attīstībai un modernizācijai Atbalsts netradicionālai lauksaimniecībai Atbalsts aktivitātēm, kas uzņēmējdarbībā iekļauj daudzveidīgas aktivitātes (piem., ūdens resursi, makšķerēšana, tūrisms) Atbalsts izklaides, pakalpojumu, kultūras radošajām industrijām Atbalsta maksājums projektu sagatavošanai
SM 2	<ul style="list-style-type: none"> Atbalsts esošo pakalpojumu modernizācijai un digitalizācijai, digitālās plaisas pārvarēšanai Atbalsts pakalpojumu multifunkcionalitātes palielināšanai Atbalsts jaunu pakalpojumu attīstībai
SM 3	<ul style="list-style-type: none"> Atbalsts uzņēmēja "gara" attīstības skolu jauniešiem Atbalsts kaimiņu sadarbībai, veicinot noturību kopienu veidošanos un attīstību Atbalsts sadarbībai starp nozarēm un sektoriem jauno produktu un pakalpojumu attīstībai Atbalsts novada identitātes attīstībai

⁶⁴ Atbalsta aktivitātes tika identificētas trijās fokusa grupas diskusijās 2022.gada 12.aprīlī.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Den Lokale Aktions Gruppe for Syd-, Øst- og Midtfyn (LAG SØM) (2014). Lokal udviklingsstrategi under landdistriktsprogrammet for perioden 2014–2020. Pieejams: <http://www.lag-soem.dk/~media/Foundry/Sites/lag-soem/Files/LAG%20SOEM%20Udviklingsstrategi.ashx>
2. European Commission (2017). EU Action for Smart Villages. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rur-dev-small-villages_en.pdf
3. European Commission (2021). A long-term vision for the EU's rural areas. Building the future of rural areas together. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/long-term-vision-rural-areas_en
4. European Commission (2021). A long-term Vision for the EU's Rural Areas - Towards stronger, connected, resilient and prosperous rural areas by 2040. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategy/strategy_documents/documents/ltvra-c2021-345_en.pdf
5. European Commission (2021). Launch of the rural pact: strengthened governance for EU rural areas. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategy/strategy_documents/documents/launch-rural-pact-2021.pdf
6. European Commission (2021). What is Smart Specialisation? Pieejams: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/what-we-do>
7. European Network of Rural Development (2022). LAG database. Pieejams: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database/_en?%5B0%5D=im_field_enrd_lag_country%3A19215
8. E40 Group (2018). Smart village network. Pieejams: <https://www.smart-village-network.eu/>
9. Joniškienė, J., Šaparnienė, D., Juknevičienė, V., Limba, T., Reinholde, I. (2020). Governance mechanisms and collaborative value creation in cross-sector partnerships: Case of NGO and business. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 2020, 8(1), pp. 1012–1028.
10. Kėdainių rajono vietos veiklos grupė (2015). Kėdainiu rajono vietos veiklos grupės teritorijos vietos pletros strategija 2015 – 2023 M. Pieejams: <http://kedainiurvg.lt/en/strategija-2014-2020-m/>
11. LAG Struer-Holstebro (2014). ”Viljen til at ville – gennem samarbejde på tværs.” Lokal udviklingsstrategi for LAG Struer-Holstebro under landdistriktsprogrammet for perioden 2014–2020. Pieejams: <http://www.lag-struer-holstebro.dk/~media/Foundry/Sites/lag-struer-holstebro/Dokumenter/indsatsomraader/Lokal%20udviklingsstrategi%20for%20LAG%20Struer-Holstebro%20-%20ajourfoert%209%20%202015.ashx>
12. Latvijas Pilsoniskā alianse (2019). Latvijas nevalstisko organizāciju sektora pārskats: skaits, aktivitāte, finanses 2019. Pieejams: <https://nvo.lv/uploads/201911141454365728.pdf>

13. Latgales plānošanas reģions (2019). Apkopoti statistikas dati par Latgales nevalstiskām organizācijām Pieejams: <https://lpr.gov.lv/lv/2019/apkopoti-dati-par-latgales-nevalstiskam-organizacijam/#.YkwOnChBxPY>
14. Latgales plānošanas reģions (2019). Latgales stratēģija 2030. Pieejams: https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/lpr-planosanas-dokumenti/Latgales_strategija_2030_apstiprinata_01.12.2010.pdf
15. Leader Aisapari (2014). Aisapari strategija 2014-2020. Pieejams: https://www.aisapari.net/wp-content/uploads/2020/08/Aisapari_MerkkiPaalla2014_2020.pdf
16. Lursoft (2022). Uzņēmumu reģistrācijas un likvidācijas dinamika. Pieejams: <https://statistika.lursoft.lv/lv/statistika/rajoni-un-novadi/uznemumu-skaita-dinamika/novads/rezeknes-novads/>
17. Mati Mõtte, Maret Prits, Kersti Aro (2017). LEADER approach in Estonia: Seven key elements in the local development strategies and in the implementation of LEADER. Proceedings of the international conference “Rural Development 2017”. <http://doi.org/10.15544/RD.2017.222>
18. Nodarbinātības valsts aģentūra (2021). Bezdarba statistika. Pieejams: <https://www.nva.gov.lv/lv/bezdarba-statistika>
19. Pierīgas Partnerība (2021). Ziņojums par Biedrības „Pierīgas partnerība” stratēģijas izstrādi no 2022.gada līdz 2027.gadam: Reputācijas mērījums, Biedrības stratēģijas 2018 . – 2020.g.izvērtējums, SVID analīze, rekomendācijas stratēģiskajiem mērķiem un uzdevumiem.
20. Pierīgas Partnerība (2015). Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija 2015.—2020.gadam (ieskaitot pārejas periodu 2021-2022.g). Pieejams: <https://www.pierigaspartneriba.lv/realize-projeku/strategija/>
21. PKC (2020). Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam. Gala redakcijas projekts 04.02.2020.. Pieejams: https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/20200204_NAP_2021_2027_gala_redakcija_projekts_.pdf
22. Põlvamaa Partnerluskogu (2014). Põlvamaa Partnerluskogu strateģija 2014-2023. Pieejams: https://partnerluskogu.ee/wp-content/uploads/2021/08/Partnerluskogu_Strateegia_2014-2023.pdf
23. Põlvamaa Partnerluskogu (2022). Avaleht. Pieejams: <https://partnerluskogu.ee/>
24. Rēzeknes novads (2021). Rēzeknes novada uzņēmējdarbības tendences 2017. – 2018. gadā. Pieejams: <https://rezeknesnovads.lv/rezeknes-novada-uznemejdarbibas-tendences-2017-2018-gada/>
25. Rēzeknes rajona kopienu partnerība (2021). Biedrības „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” Sabiedrības virzīta vietējās attīstības stratēģija 2015.-2020.gadam, 2021.-2022.gadam. Pieejams: https://www.rezeknespartneriba.lv/images/Dokumenti/Strategija2016/Rezeknes_SVVA_Strategija_groz_precizets_06.09.2021final.pdf
26. Rēzeknes rajona kopienu partnerība (2021). LEADER veiksmes maratonā piedalījās vairāk nekā 60 dalībnieki. Pieejams:

- <https://www.rezeknespartneriba.lv/index.php/jaunumi/zinu-arhivs/417-leader-veiksmes-maratona-piedalijas-vairak-ka-60-dalibnieki>
27. Rēzeknes novads (2013). Rēzeknes novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2033. Pieejams: <https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2020/12/strategija.pdf>
 28. Smart Rural Areas (2021). Smart Rural 21. Pieejams: <https://www.smartrural21.eu/smart-solutions/>
 29. Telšiu rajona vietas veiklos grupē (2022). 2014-2020 m. Vietos plētros stratēģija (aktuali redakcija no 2021 11 04). Pieejams: <https://drive.google.com/file/d/1VC1zcuJKgEatMlgwTife9ALPwEXQyMNI/view>
 30. Teles F., Gendźwiłł A., Stānuš C., Heinelt H. (eds) (2021). Close Ties in European Local Governance. Palgrave Studies in Sub-National Governance. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-44794-6_16
 31. Viļānu novads (2015). Viļānu novada attīstības programma 2015.-2022. gadam. Pieejams: <https://www.vilani.lv/lv/pasvaldiba/attistiba/vilanu-novada-attistibas-programma-2015-2022-gadam/>
 32. Utenos regiono vietas veiklos grupē (2021). Utenos regiono vietas veiklos grupēs stratēģija 2016-2023. Pieejams: https://www.utenosvvg.lt/wp-content/uploads/2021/11/VPS_UtenosVVG2021_11_11.pdf
 33. Zemkopības ministrija (2021). Informatīvais ziņojums "Par Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam pārejas periodu". Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40497484&mode=mk&date=2021-02-04>
 34. Zied Zeme (2015.). Sabiedrības virzīta vietējās attīstības stratēģija 2015-2020 (ar pārejas periodu līdz 2022.g.) Pieejams: http://www.ziedzeme.lv/lv/projekti/zied_zeme_strategija/

1.pielikums. Informācija par ekspertu intervijām

Ekspertu intervijas tika veiktas no 2022.gada martā ar mērķi - noskaidrot ekspertu viedokli par Rēzeknes rajona kopienu partnerības Vietējās attīstības stratēģijas ieviešanas gaitu un pievienoto vērtību teritorijas attīstībai, kā arī noteikt turpmākos darbības stratēģiskos virzienus 2023.-2027.gadam.

Ekspertu viedokļi tika grupēti, gan novērtējot Partnerības ieguldījumu, gan attīstības perspektīvas un attiecīgo informāciju ievietojot dokumentā. Ievērojot pētniecības ētiku, ekspertu viedokļus atspoguļojumā ir saglabāta anonimitāte.

Intervijas:

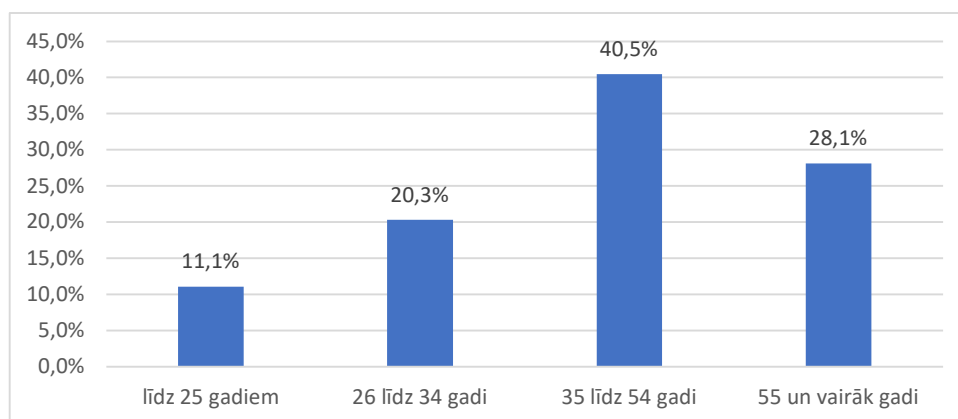
1. Ar Rēzeknes novada Attīstības plānošanas nodaļas vadītājas vietnieci Brigitu Arbidāni, 2022.gada 3.martā;
2. Ar Rēzeknes novada TIC vadītāju Ligitu Harčevsku; 2022.gada 3.martā;
3. Ar Rēzeknes biznesa inkubatora vadītāju Skaidrīti Baltaci, 2022.gada 3.martā;
4. Ar Dienvidlatgales NVO atbalsta centra koordinātoru Oskaru Zuģicki, 2022.gada 4.martā;
5. Ar Latvijas Lauku foruma padomes locekli Āri Adleru, 2022.gada 10.martā.

2.pielikums. Informācija par iedzīvotāju aptauju

Iedzīvotāju aptaujas mērķis bija noskaidrot Rēzeknes novada iedzīvotāju viedokli par Partnerības Vietējās attīstības stratēģijas ieviešanas gaitu un piensumu teritorijas attīstībai, kā arī noteikt turpmākos darbības virzienus 2023.–2027.gada plānošanas periodā. Aptauja tika veikta laika periodā no 2022.gada 24.februāra līdz 2022.gada 10.martam ar elektroniskās platformas visidati.lv starpniecību un izmantojot nejaušās izlases pieeju. Aptaujā atbildes sniedza 153 iedzīvotāji, kuri pārstāvēja visus Rēzeknes novada pagastus.

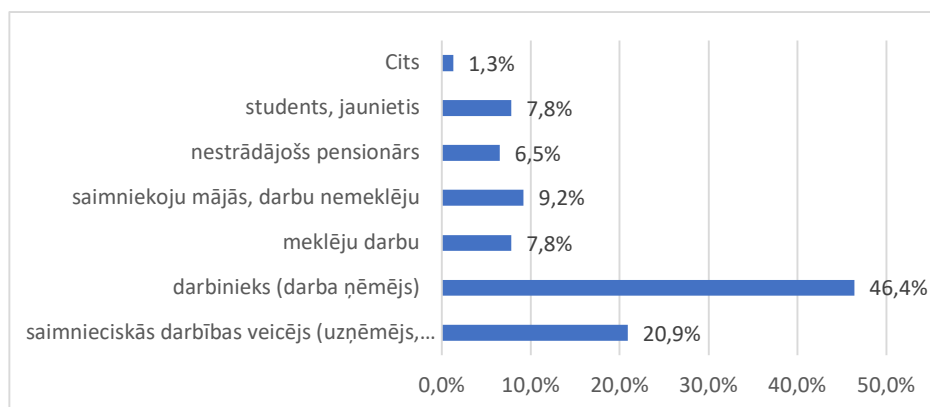
Aptaujas respondentu sociāldemogrāfiskais raksturojums

Aptaujas respondentu vidū 35,9% bija vīrieši un 64,1% sievietes. Savukārt, aplūkot respondentus vecumā grupas, vislielākā proporcija respondenti bija vecuma grupa 35-54 gadi, kas ir ekonomiski visaktīvākā grupa.

38.attēls. Respondentu sadalījums vecuma grupās.

Savukārt sadalījumā pēc respondentu nodarbošanās var redzēt, ka dominējošā daļa respondentu (46,4%) ir darbinieki, kas strādā algotu darbu. Otra lielākā respondentu grupa bija saimnieciskās darbības veicēji (20,9%) (t.i., zemnieki, pašnodarbinātās personas).

39. attēls. Respondentu sadalījums pēc nodarbošanās.